

exceptis. quos vel lex iusta generaliter vel ipse fons iustitie deus specialiter iubet occidi quisquis hominē vel seipsum vel quemlibet occiderit: homicidij crimine innectit. Item hoc dicimus. hoc asserimus. hoc modis omnib⁹ approbam⁹. neminē spontaneas mortē inferre debere velut fugiēdo molestias temporales ne incidat ī perpetuas. neminē ppter peccata aliena. ne hoc ipso incipiat habere gravissimū ppterium. neminē ppter sua peccata preterita q̄ magis in hac vita opus est vt possint penitendo sanari. neminē velut desiderio melioris vite q̄ post mortem speratur. quia reum sue mortis melior post mortem vita non suscipit. Item contra penitiam.

¶ Memini licet sibi manus iniicere.
 ¶ Tu dixisti: laqueo traditor perijt laqueū talibus derelict. hoc ad nos oīno non p̄tinet. neq; enī veneramur nomīe martyrum eos qui sibi collum ligauerunt. Item hieronymus in iona p̄beta.

¶ De eodem.

¶ Non est nostrum mortē arripere: s; illatam ab alijs libenter accipere. vnde et in persecutionibus nō licet mihi propria perire manu: absq; eo vbi castitas periclitat: sed p̄cutiēti colla submittere. Item ex concilio bracharensi.

¶ Nulla fiat oratio pro bis q̄ seipso interficiunt.

¶ Placuit vbi qui sibi ipsi voluntarie aut p̄ ferum aut per venenū. aut per precipitiū. aut p̄ suspendiū vel quolibet modo inferunt mortem. nulla p̄sus p̄ illis in oratione commemoratio fiat. neq; cum psalmis ad sepulturā eorū cadavera deducant. multi enī sibi hoc per ignorantia usurpant. similiter ⁊ de bis placuit fieri qui p̄ suis scelibus moriuntur. impenitentes subaudiat.

Hiero.
obis

¶ Lex eterna ita medio quodam loco posuit aliqua vt in eis usurpandis merito reprehendat audacia. i. exequēdis iure laudetur obedientia. abraham si spontaneus in occidendo filio motus fuisset:

execrabilis haberet. at iubenti deo obsecundans famularus est. Idem in questionibus super marbeum. impleri.

¶ Bono animo officia vindicte possunt
 ¶ Officia vindicte p̄t implere boni bono animo. quō iudex ⁊ quomodo lex. Idem ad macedoniū.

¶ Non est iniquus sed humanus qui crimen p̄sequitur vt hominē liberet.

¶ Non est iniquitatis: sed potius humanitatis societate deuctus q̄ p̄pterea criminis est p̄secutor vt sit hominis liberator. Idem. | legalia tot menta.

¶ Quare sit instituta regia potestas ⁊
 ¶ Non frustra sunt instituta potestas regis ⁊ cognitoris ius. vngule carnificis arma militis. disciplina dominantis. seueritas etiā boni patris. habet omnia ista modos suos. cās. rōnes. utilitates. bec cum timent ⁊ mali coercent ⁊ boni quieti inter malos viuunt. Item.

¶ Non nunq̄ pot⁹ peccat q̄ causā mortis prebet q̄ ille q̄ occidit. La. cum.

¶ Principes seculi nō nunq̄ inter ecclesiā potestatis ad eptē calumnia tenet vt p̄ eandem potestatem disciplinā ecclesiasticā nominant. Ceterū intra ecclesias potestates necessarie non essent: nisi vt qd nō preualent sacerdotes p̄ doctrine sermonē potestas hoc imperet p̄ discipline tenore. Sepe p̄ regnum terrenū celeste regnū proficit. vt qui intra ecclesiam positi p̄tra fidem ⁊ disciplinā agunt. rigore principū p̄terant. ipsamq; disciplinam quā utilitas ecclesie exercere nō preualet ceruicibus superboꝝ potestas principalis imponat. ⁊ vt venerationē mereat. virtutē potestatis impartiat. Cognoscant principes seculi deo se debere esse reddituros rōnē p̄pter ecclesiam quam christo tuendā suscipiūt. Itā siue augeatur pax ⁊ disciplina ecclesie p̄ fideles principes siue soluant. ille ab eis rōnē exigit. qui eorū potestati suā ecclesiam tradidit.

¶ Res oēs aliter tute esse nō p̄t nisi que ad diuinā p̄fessionē pertinent. et regia et sacerdotalis defendat auctoritas.

vindicta

Punitio

tormenta

q̄re sint

inuenta

Causa

damni

Vsidorus

p̄dicator

si nō pot

corrigere

corrigat

p̄nceps

Leo

papa

Exp. tur
ronensi

Incestuosi paricide homicide mul-
ti apud nos reperiunt. sed aliq̄ ex illis
sacerdotū nolunt admonitionibus aurē
accommodare. volentes in pristinis pdu-
rare. criminibus quos oportet p̄ seculari
potentia disciplinā a tam prava con-
suetudine coerceri. qui p̄ salutifera sacer-
dotū monita noluerunt reuerti. Itē hiero-
nymus super hieremiam.

Regis
officium

Malos comprimere et bonos suble-
uare regum officium est.
Regum officium proprium est face-
re iudiciū atq̄ iustitias. et liberare de ma-
nu calumniantiū vi oppressos. et p̄gri-
nis pupillisq̄ et viduis q̄ facilius oppri-
munt a potentibus. prebere auxiliū et
ut curam eis preceptorū dei maiore inije-
ret intulit. Nolite stristari ut non solum
eripiatis: sed ne patiamini quidē ut ves-
tra cōiuentia eueniat eos ab alijs con-
tristari: et sanguinē innocentē non effun-
datis in loco isto. homicidas enī et sacri-
legos etc. et post pauca si inq̄t hoc fecerit-
is o reges iuda tenebitis pristinam po-
restatem. Iplis aut̄ principibus et pote-
statibus fidē et reuerentiā seruari oportet.
quā qui nō exhibuerit apud deū pre-
mia inuenire non poterit. Unde idem
hieronymus.

Obia

Eterna mercede fraudes qui fides et
reuerentiā potestatibus seruare cōtem-
nit. La. si. patriarchis.
Item ambrosius in libro primo de
Militari disciplina regia oīa seruet
Dicat aliq̄s. cū ipse vicerit quomō-
dicit abrahā ad regē sodomoz nihil su-
mā abs te. cū preda vtriq̄ in potestate vi-
ctoris fuerit. decet militarē disciplinā ut
regi seruent oīa. sane his q̄ secū fuissent
in adiumentū fortasse sociati partē em-
olumentū tribuendam asserit tanq̄ merce-
dem laboris. Ideoq̄ qm̄ sibi mercedez
ab hoīe non quesiuit: a deo accepit. sicut
legimus scriptū. qz post hec verba factū
est verbum domini ad abrahā in visu
dicēs. Noli timere abrahā. ego p̄regaz
te. et merces tua erit magna valde.

Militia
regi ser-
uato oīa

merces
a deo

Non solū homines ministri sunt et
ultores ire dei his qui malum operant.
vnde nō sine causa gladium portat: sed
etiā strarie fortitudines q̄ appellantur
furoz et ira dei. Idem super ysaiam.

Qui crudelis iugulat non est talis
qualis parentibus videtur.

Non est crudelis q̄ crudelis iuga-
lat: sed crudelis patientibus esse videt.
Nam latro suspensus patibulo crudelē
iudicē putat. Idē sup̄ esechielē li. q̄rto.

Minister est dei qui malos percutit
in eo q̄ mali sunt.

Qui malos percutit: in eo q̄ mali
sunt. et habet vasa interfectionis ut occi-
dat. pessimus minister est dei.

Homicidas sacrilegos et venera-
rios punire nō est effusio sanguinis: sed
legum ministerium.

Augustinus contra petilianum.

Tribulationū flagellis aliquādo p̄
fidia castigatur. La. ad fidem.

Iniuria sacramētoz christi a regib⁹
est vindicanda. La. si p̄pterea.

Diligētissimi rectores sunt q̄ malos
ut a malo fugiāt p̄sequuntur. La. si vos.

Non amat seruus vel filius dū nō
corripitur. La. non.

Qui vitijs nutriēdis parcat et fauet
ne stristet peccantiū voluntatē nō tā est
misericors q̄ qui non vult cultrū rapere
puero ne audiat plorātem et nō timet ne
vulneratū doleat vel extinctum.

Nō est innocentie parcēdo sinere ut
in malū grau⁹ incidant. p̄tinet ergo ad
innocētis officiū nō solum nemini malū
inferre: verū etiā cohibere a pctō vel pu-
nire peccatū. ut aut ipse q̄ prius odio ha-
bebat corrigat expimēto. aut alij terzeat

Rex debet furta cobi-
bere. adulteria punire. impios de terra
pdere. paricides et periuros nō sinere
viuere. filios suos nō sinere impie agere

Non qui ad bonū: sed qui ad malū
cogit persequitur. La. non.

Non persequitur: nisi qui ad
malum cogit. qui vero malum vel

Hiero. su-
per iobel
Ira dei
Iustitia
dei

Crude-
litas

Hiero.
Iustitie
punitio

Flagella

Augu.

Augu.

Augu.

correctio

correctio

filioz

Augu.

Inno-

centia

Lipian⁹

regis

officium

Delagi⁹

papa

Perse-

cutio

factū iam punit. vel phibet ne fiat. non
 psequit iste: s; diligit. Nam si ut illi pu-
 tant nemo nec reprehēdend⁹ est a malo
 nec retrahendus a malo ad bonū est hu-
 manas ⁊ diuinas leges necesse est eua-
 cuari q̄ ⁊ malis penā ⁊ bonis p̄mia iusti-
 tia suadente p̄stituūt. recolere enī debet
 celsitudo v̄ra. q̄d p̄ vos deus fecerit tpe
 illo quo histriā ⁊ venetias tyrāno totila
 possidente frācis etiā cūcta vastātib⁹.
I Sclismaticos ⁊ hereticos seculi pote-
 states coerceat. *Ca. de liguribus.*
A b ecclesie vnitare diuisi secularib⁹
 potestatibus coerceant. *Ca. quali.*
I niquitas prauoz q̄uis bonis p̄fici-
 ar: tñ puniēda est. *Ca. legentes.*
O mniū vestrū nosse volumus cari-
 tatem. quoniā quisquis quod nō optan-
 tes dicimus in hoc belli certamine fideli-
 ter mortuus fuerit regna illi celestia mi-
 nime negabunt.
Q uis enī nostrum velit aliquē ini-
 micoz suozum nō solum perire: verū etiā
 aliquid p̄dere. sed si domus dauid aliter
 nō meruerit h̄re pacē: nisi absalon filius
 eius in bello q̄d gerebat p̄tra patrem fu-
 isset extinctus. q̄uis magna cura māda-
 uerit suis vt eum q̄ntum possent viuū sal-
 uūq; seruarent. et esset cui penitēti pater-
 nus affectus ignosceret q̄d ei restiterit ni-
 si perditū flere. et sui regni pace acquisi-
 ta suam mestitiam p̄solari.
H inc notandum est q̄ aliqui punit
 deus pctā p̄ nescientes aliqui p̄ scientes
 p̄ nescientes peccata punit. sicut per sen-
 nach erib. et p̄ nabuchodonosor regem ⁊
 p̄ antiochum. ⁊ p̄ principes romanorum
 et p̄ nōnullos reges gentiliū populū
 israeliticū delinquentē aliqui afflixit ali-
 qñ captiuauit. vnde ipse dñs ait p̄ pro-
 phetā. virga furoris assur. ipse aut̄ non
 cognouit. assur erat virga furoris dñi. qz
 p̄ eū inumeras gētes diuina iustitia fla-
 gellare disposuit. ipse vero nō cognouit.
 qz in supbiā elatus: victoriā qnā affecu-
 tus fuerat nō diuine potētie: s; suis viri-
 bus attribuit. vñ p̄tra eius supbiā dñs

loquit dicens. nunq̄d gloriabit̄ terra cō-
 tra eum q̄ secat in ea. aut nunq̄d exalta-
 bitur securis p̄tra eum q̄ cedit in ea. qui-
 bus similitudinib⁹ satis p̄spicue ostendi-
 tur q̄ sicut terra ⁊ securis nec secare nec
 cedere ligna possunt nisi ab alio regant̄
 ac ideo p̄tra regentē se supbire nō debēt
 sic illi p̄ quos deus punit absq; nutu di-
 uine dispositionis nihil agere valent. ac
 ideo p̄tra regentē se supbire eis nō licet
 tales in eo q̄ puniūt deo seruire dicunt̄
 in eo aut̄ q̄ ignorātes se esse ministros
 ire de impiis vanitate superbiūt merce-
 dem sue seruitutis a deo nō nisi tempo-
 ralem inueniūt. penā vero sue superbie
 nō effugiunt. vñ cum dñs diceret ad pro-
 phetā de nabuchodonosor. q̄d dabo ei
 p̄ labore quo seruiuit mihi apud titum
 statim subiungit. da. hoc est datā sibi p̄
 nunciā egyptū ⁊ etbiopiā. Cum autē in
 corde suo superbiens posset diceret. nō
 ne hec est babilon quā ego condidi i ro-
 bore regni mei ⁊c. statim mutauit deus
 rōnabilem mentē. et induit eum ferina
 bestialitate vt ab hominibus fugiēs cū
 bestiis vīueret. p̄ antiochum quoq; cuz
 idolatriam iudaice plebis dñs puniret.
 et pacē quā ex lege dei abiecta. et ex sa-
 cris nationū assumptis querebant. illis
 in perniciem verteret: quia dei dispositi-
 onem ignorans sue facultati deuastratio-
 nem illius plebis attribuit. imprecas in
 eum p̄pheta dices. Effunde iram tuaz
 in gentes q̄ te nō nouerunt. ⁊ in regna q̄
 non inuocauerūt nomen tuū. ne forte di-
 cant in gentibus vbi est deus eoz. simili-
 ter cum p̄ romanos peccatū mortis chri-
 sti deus punire decreuisset: vrbis excidi-
 um ⁊ iudaice plebis miseram captiuita-
 tem suis viribus ascribere ceperunt. vñ
 p̄tra eos p̄pheta imprecas dicens. Le-
 ua manus tuas in superbias eoz qui te
 oderunt. ⁊ q̄ multa maligne operari mo-
 numēta sue victorie posuerunt in medio
 amio tuo. Per sciētes peccata puniunt̄
 sicut deus p̄ filios israel voluit peccata
 punire amorreozum et chananeozum. et

Justitia
 Britudo
 Premiu
 Pelagi⁹
 papa
 totila fla
 gellū dei
 pelagius
 papa
 scismatici
 pelagi⁹
 papa
 pelagius
 mali pu
 niendi
 Nicola⁹
 papa
 Bella
 infideles
 Aug. ad
 boifaciū
 mali pu
 niendi
 Absalon
 Ambro.
 Flagella
 punio
 per nesci
 entes
 Assur
 Ira dei
 Carnifi
 ces dei

nabucho
 donosor
 superbia
 Antio
 chus
 Romani
 pūitio p̄
 scientes
 Amorrei
 Cananei

aliam gentium quam terram israheliticam possidendam dedit. quibus etiam precepit ut nemini eorum parceret; sed omnes morti traderet. quod propter peccata eorum illis contigisset. ex verbis domini apparet quod cum diceret ad abrahamam. semini tuo dabo terram hanc. veluti quereret. quare non modo eam das mihi. audiuit nondum enim sunt peccata amorreorum consummata: quae tunc intelliguntur fuisse consummata: cum populus ille de egyptiaca servitute liberatus terram eorum sicut abrahae promissum fuerat in hereditatem accepit. Cum vero occulto instinctu aliqui mouentur ad persequendum malos sicut sennacherib et ceteri. quae populus delinquentem persecuti sunt. licet occulto instinctu operante illorum meritis incitentur ad persequendum. tamen quia prava intentione non peccata delinquentium punire: sed illorum bona rapere. vel suae ditioni subijcere querunt: non sunt immunes a crimine

Senna cherib

2.6.

Timor

Pauli peruersio

Quod autem queris an mali sint cogendi ad bonum facile apparet. antiquus namque populus metu penarum ad observationem legis cogebatur. In euangelio quoque dominus ait discipulis suis. nolite timere eos qui corpus occidunt animam autem non possunt occidere: sed potius eum timete. id est potius ei in timore seruite. quae potest animam et corpus perdere in gehenna. paulus quoque cum ecclesiam dei persequeret: in itinere cecatus ad deum conuersus est. unde se abortiuo simile testatus est dicens. Non uisum est tibi. Hinc augustinus scribit ab bonifacium.

Ecclēsia malos debet cogere ad bonum. sicut christus paulum coegit.

Mali cogendi ad malum

Scismatici dicunt. cui vim christus intulit. quem coegit. ecce habent paulum apostolum. agnoscat in eo prius cogentem christum. postea docentem. prius ferientem. postea consolantem. mirum est autem quomodo ille qui pena corporis ad euangelium coactus intravit: plus omnibus illis laborauit. quae solo uerbo vocati sunt in euangelio. et quem maior timor compulit ad caritatem eius perfecta caritas mittit foras timorem

Gregorius maximo episcopo.

Quere pensionis rusticus ad dominum Rustia conuerti cogatur.

Jam uero si rusticus tante perfidie et obstinationis fuerit inuictus: ut ad dominum deum minime venire consentiat. tanto pensionis onere grauatus est: ut ipsa extractionis suae pena compellat ad rectitudinem festinare. Ex his omnibus colligitur quod mali sunt cogendi ad bonum. sed obijciat illud quod nemo est cogendus ad id ad quod inutiliter cogitur. ad bonum autem quisque inutiliter cogitur: cum deus aspiciat coacta seruicia. unde apostolus cum ad elemosinas corinthios hortaretur ait. Unusquisque det prout destinauit in corde suo non ex tristitia aut ex necessitate. bilarem enim datorem diligit deus. ubi datur intelligi quod qui inuitus dat propter presentem pudorem. et rem et meritum perdit. Item cum redderet causam quare a sumptibus abstineret ait. Si ex necessitate euangelizauero: non erit mihi gloria. Item si inuitus euangelizauero dispensatio mihi credita est. si autem uolens hoc ago: mercedem habebam apud deum Item cum galathis scriberet legalia non esse tenenda ait. Si spiritu ducimini non estis sub lege. ex quo apparet eum qui sub lege est id est qui timore pene non amore iustitiae seruit. non duci spiritu sancto si autem spiritu non ducatur deo placere minime ualeat. Item non accepistis spiritum seruitutis iterum in timore. sed accepistis spiritum adoptionis filiorum in quo clamamus abba pater. Ex quibus uobis datur intelligi quod si in ueteri testamento timore pene homines cogebantur ad bonum: tamen in nouo testamento sola libertate et delectatione iustitiae sunt inuitandi ad fidem Unde illi dicuntur serui et filii anales pertinentes ad ismael. Isti dicuntur liberi et filii libere pertinentes ad isaac.

uoluntaria

Elemosina

Ysmael Ysaac

His ita respondet. si bonum ad quod mali coguntur semper multi tolerarent. et nunquam uoluntarii seruirent inutiliter cogentur ad illud. sed quia humane nature est. ut ea quae in dissuetudinem ducuntur abhorrent. et consuetudine uel magna custodia dili

gere. flagellis tribulationū mali sūt cor
 bibendi a malo ⁊ puocandi ad bonum
 vt dū timore pene malū in dissuetudinē
 duct. abhorreat. bonum vero ex psuetu
 dine dulcescat. vñ aug' i psalmo. cxvij.
 Cum p timorē gebenne p̄tinet se homo
 a peccato. fit psuetudo iustitie ⁊ incipit
 qđ durū erat amari. et incipit excludi ti
 mor a caritate ⁊ succedit timor castus.
 de quo bicōr. quo timemus. ne tardet.
 ne discedat. ne eo careamus. Ille vn̄lis
 sed nō p̄manet in eternū vt iste.

Q. 1.
 Augu.
 mali q̄re
 tolerādi
 sunt

Res terrena non nisi diuino vel
 humano iure tenet. Ca. q̄cūq̄.
 Nonnullos toleram' quos
 corrigere vel punire nō possumus. neq̄
 ppter paleā relinq̄mus aream dñi. neq̄
 ppter pisces malos rumpim' rhetia do
 mini. neq̄ ppter bedos i sine segregā
 dos deserimus gregē dñi. neq̄ ppter
 vasa facta in stumeliam migramus de
 domo dñi. Ca. quicūq̄.

Augu.
 heretici

Res ecclesiastice ab hereticis iuste
 possidentur. Ca. quod.
 Idem in epistola ad vincentiū
 Qui a corpe christi precidit spiritus
 iustitie tenere non potest.

membra
 putrida

Quēadmodū membrū si precidat
 ab hominis viui corpe nō pōt tenere spi
 ritū vite. sic homo si precidit de christi iu
 sti corpe: nullo modo potest tenere spiri
 tum iustitie: etiā si figurā membri tene
 at. quam sumpsit in corpore.

Epiani
 mali
 Q. 8.
 gladius
 petri

Conuertere gladiū tuū in vaginā
 oīs enī qui gladiū accepit gla
 dio peribit. ac si aperte ei dicere
 tur. hactenus tibi tuisq̄ p̄decessoribus
 inimicos dei gladio corpali licuit p̄seq̄
 deinceps in exemplū patientie gladium
 tuū id est tibi hactenus p̄cessum in vagi
 nā conuertere. ⁊ spūalem tantū gladium qđ
 est verbū dei in mactatione veteris vite
 exerce. omnis enī p̄ter illum vel aucto
 ritatē eius qđ legitima p̄tate vn̄t qđ vt ait
 ap̄lus nō sine causa gladium portat. cui
 etiā oīs aīa subdita esse debet. oīs enim
 inq̄ qđ p̄ter auctoritatē huiusmodi gla

dium accepit: gladio peribit. Item am
 brosius. arma ep̄i lachryme sūt ⁊ oīones
 M̄m̄iū certe veres: ⁊ iure formidat
 p̄tra p̄fessionē sui ordinis secularē mili
 tiā exercere. terrā defendere. de p̄lijs
 tractare. de armis tenere potestatis est.
 Non pila querunt ferrea. nō arma
 christi milites coactus repugnare nō no
 ui: sed dolor fletus oīones lachryme fu
 erūt mihi arma aduersus milites. talia
 enī sunt munimēta sacerdotis aliter nec
 debeo nec possum resistere. fugere autē ⁊
 relinquere ecclesiā non soleo. seru' chri
 sti nō custodia temporalis: sed domini p̄ui
 dentia perire psuevit.

arma re
 ligiosor
 lachryme

Ambro.

Clerici q̄ iniquacūq̄ factiōe arma
 volentes sumpserint reperti amisso ordi
 nis sui gradu in monasterio p̄henniter
 tradant. Item ex scilio meldensi.

Lenia
 arma
 ferentes

Proprii gradus amissione mulctēf
 militaria arma clerici ferētes. Ca. q̄cūq̄
 His ita respondet. sacerdotes pro
 pria manu arma arripe non debent. sed
 alios ad aripiendū ad oppressorū defē
 sionē atq̄ ad inimicorū dei oppugnatio
 nem eis licet hortari. Unde leo quartus
 scribit ludouico augusto.

Pro saracenis papa iubet populū
 congregari. et eis ad littus maris occur
 rere. Ca. igitur.

Scire vos oportet qđ nunq̄ ab ali
 quibus nostros hoīes sinim' opprimū:
 sed si necessitas vlla incurrerit p̄sentia
 liter vindicamus. qđ nostri gregis in oī
 bus vltiores esse debemus ⁊ precipui ad
 iutores. Item exercitui francoꝝ.

Leo. 4
 p̄p. off.

Celeste regnū a deo consequit qui
 p̄ christianorū defensione morit.

Omni timore ac erore deposito s̄
 inimicos sancte fidei ⁊ aduersarios oīus
 religionū agere viriliter studete. nouit
 enim oipotens si quilibet vestroꝝ morie
 tur. qđ p̄ veritate fidei ⁊ saluatiōe patrie
 ac defensione christianorū mortuus est.
 ideo ab eo premiū celeste p̄sequit.

patre
 defensio
 Ecclesie
 defensio

Iudeos nō debemus persequi sed
 saracenos. Ca. dispar.

Iudei
 dimittēdi

iohānes
papa 2°
correctio
punitio

¶ Qui crimina q̄ potest emēdare non
corrigit: ipse cōmittit. La. p̄pterea.

¶ Crimen punire p̄ deo nō est crude-
litas sed pietas.

Zelus
Sines
Helias
Simon
petrus

¶ Legi s̄romasten finees auctorita-
tem belie. ⁊ zelum simonis chananei. pe-
tri seueritatē. ananiā ⁊ zaphirā trucidan-
tem. pauli s̄stantiam qui elimam magū
vijs dñi resistentem eterna seueritate dā-
navit. non est crudelitas crimina p̄ deo
punire sed pietas. Unde in lege etiam
dicit. si frater tuus ⁊ amicus ⁊ vxor que
i sinu tuo dormit deprauare voluerit ve-
ritatē sit manus tua super eos. et effun-
des sanguinē ipsorū. Item iohānes cri-
sostomus super matheū omel. xvij.

¶ Quedā in veteri testamēto licebant
que in nouo prohibentur.

Abrahā
paricida

¶ Occidit finees hominē: ⁊ reputatū
est illi ad iustitiam. abrahā vero nō solū
homicida: sed etiā paricida quod certe
grauius est effectus. deo magis placuit
petrus vero geminū fecit homicidiū. fu-
it tñ opus spirituale q̄ factum est. Nō
solum igitur respiciamus ad opera: sed
ad tempus ⁊ ad causam ⁊ ad voluntatē.
p̄sonarū quoq; differentia et q̄ntacūq;
alia ipsis operibus acciderunt diligen-
tissime inquiramus. nō enī possum⁹ ad
veritatem aliter peruenire.

Petrus

¶ Petrus q̄ tabitam mortuā orando
suscitauit. ananiā ⁊ zaphirā mentientes
morti increpādo tradidit. neq; enī oraf-
se in eorū extinctiōe legit. sed solū modo
culpā q̄ p̄petrauerant increpasse. s̄stat
ergo qz a liqñ talia ex potestate exhiben-
tur. aliqñ ex postulatiōe. dū ⁊ istis vitas
increpādo abstulit. ⁊ illi reddidit orādo

Ambro.
Templa
Libera
ecclesie
liberras
ambrosij
laus

¶ Conuenio: ipse a comitib⁹ vt p̄ me
basilice fieret matura traditio dicētib⁹
imperatorē iure suo iussisse tradi debere
vtpote cui⁹ in potestate essent oīa. respō-
di si a me peteret qd̄ meum est id est fun-
dū meū. argentū meū ⁊ huiusmodi meū
me nō refragaturū. q̄ q̄ oīa q̄ mea sunt
sunt pauperū: verū ea q̄ diuina sunt. im-
peratorie potestati non sunt subiecta. si

patrimoniu⁹ petit. inuadite si corpus oc-
curā. vultis i vincula rapere. vultis in
mortē voluntas est mihi. nō ego me val-
labo circūfusione populorū. nec altaria
tenebo vitā obsecrans: sed p̄ altaribus
grat̄ imo labor. horrebaz q̄ppe animo
cū armatos ad basilicā ecclesie occupan-
dam missos cognoscerē. nedum popul⁹
basilicā vendicat aliqua strages fieret q̄
in p̄niciem toti⁹ veniret ciuitatis. orabā
ne tante vrbis vel poti⁹ totius italie bu-
sto supuiuerē. ⁊ infra. mandaf. trade ba-
silicā. hoc est dic aliqđ verbū in deum ⁊
morere. nec solū dic aduersus deū: s; eti-
am fac aduersus deū. mandaf. trade al-
taria dei. vrgemur igit̄ p̄ceptis regalib⁹
sed s̄firmamur scripture sermonibus. q̄
respondit tanq̄ vna ex insipientibus lo-
cuta es. ⁊ infra. quid ergo turbabimini.
volens nunq̄ vos ad serā coact⁹ repu-
gnare nō noui. dolere potero. aduersus
arma milites gothos quoq; lachryme
mee mea arma sunt. talia enī sunt muni-
mēta sacerdotū. aliter nec debeo nec pos-
sum resistere. vñā esse securus q̄ eccle-
sia hereticis minime traderet ad palatiū
imperatoris irem libent̄ si hoc s̄grueret sa-
cerdotis officio vt i palatio magis certa-
men quā in ecclesia. sed in p̄sistorio non
solet christus reus esse: sed iudex. causas
fidei agendā i ecclesia q̄s abnuat. si q̄s
p̄fidit buc veniat. ⁊ infra allegaf. impa-
tori licere oīa. ipsi⁹ esse vniuersa. Respō-
deo. noli grauare te impator. vt putes te
in ea q̄ diuina sunt imperiale aliqđ ius
habere. noli te extollere: sed si vis diu-
imperare: esto deo subiectus. scriptū est.
que dei deo. q̄ cesaris cesari. ad impera-
tores palatia p̄tinent. ad sacerdotes ec-
clesie. publicorū tibi meniū ius cōmissū
est non sacrorū. Item dñi mibi mandasse
imperatorē. debeo ⁊ ego vñā basilicam
habere. Respōdi nō licet tibi habere qd̄
tibi cū adultera. Adultera est enī q̄ non
est legitimo coniugio christi copulata. et
infra. nabure sanctū virū possessores vi-
nee sue scim⁹ interpellatū petitiōne regia
vt vineā suā daret. vbi rex succisis vrb⁹

Ecclesia
impatori
nō sub-
ditur
sacerdotū
dignitas

Religio
forum
arma
lachryme

Cesaris
cesari
reddenda

Habura
ki

olus vile sereret. eumque respondisse. ab
 sit ut ego patrum meorum tradam hereditates
 regem pristatum esse quod sibi esset alienum
 ius relatione iusta negatum: sed muliebri
 consilio deceptum morte in agrum venisse. san-
 ctus enim habuit vites suas vel proprio cru-
 ore defendit si ille vineam non tradidit su-
 am. nos trademus ecclesiam christi. Quid
 igitur a me responsum est et tumaciter dixi
 enim puentus. absit a me ut tradam christi
 hereditatem. Respondi ego quod sacerdotis
 faciam. quod imperatoris est faciat imperator
 prius est ut animam mihi quam fidem auferat.
 et infra. tributum cesaris est. non negatur.
 ecclesia dei est. cesari utique non debetur.
 quia ius cesaris esse non potest templum
 dei. quod cum imperatoris honorificentia di-
 ctum nemo potest negare. Quid enim ho-
 norificentius quam ut imperator ecclesie filius
 esse dicatur. quod enim deus sine peccato dicitur
 et cum gratia dicitur. Imperator enim intra ec-
 clesiam est. bonus enim imperator querit auxi-
 lium ab ecclesia. non refutat. et infra. si de
 me aliquid compellere et poscere. aut
 fundus aut domus aut aurum aut argen-
 tum. id quod iuris mei essent iubere offer-
 rem templo domini nihil possum nec de-
 cerpere nec tradere. cum illud custodien-
 dum non tradendum acceperim. deinde
 psulere etiam me imperatoris saluti oportet.
 quia nec mihi expediret tradere nec illi
 accipere. accipiat vocem liberi sacerdotis.
 si vult sibi esse psultum. recedat a christi
 iniuria. hec plena humilitatis sunt. et ut
 arbitror plena affectus eius quem impe-
 ratori sacerdos debet.

Cesaris
 tributum
 Tempora

Constan-
 tinus im-
 perator
 pstantis
 impator
 ecclesie
 imunitas

Valenti-
 manus

In qualibet ciuitate. in quolibet opi-
 do. vel vico vel castello vel municipio que-
 cumque voto christiane religionis mentum
 eximie singularisque virtutis omnibus inti-
 mauit: securitate perpetua potius. gau-
 dere eum et gloriari ex fide semper volumus
 scientes magis religionibus quam officiis
 et labore corporis vel sudore nostram repu-
 blicam pntineri. Valentinianus quoque et
 valens decreuerunt dicentes.
 Uniuersos quos pnterit custodes

ecclesiarum esse et sanctorum locorum ac religi-
 osis obsequiis deseruire. attemptationis
 nullam molestiam sustinere decreuimus.

Imperator iustinianus.

Iustini-
 anus

Sanctimus res ad venerabiles ec-
 clesias. vel cenones monasteria vel pro-
 tochia vel bephorropia pertinentes. vel
 orphanotrophia vel hierotroconia. si quod
 ad tale aliquod psortium descendentes et que
 licetque curiali libertate. siue inter viuos
 siue mortis causa siue in vltimis volun-
 tatis habita lucratiuorum inscriptionibus
 liberae esse et imunes. lege seculi. que su-
 perhuiusmodi inscriptionibus posita est. in
 alijs quidem personis suum robur obtinere
 in parte aut ecclesiastica vel aliarum domu-
 um que his pijs psortijs deputate sunt
 suum vigorem pietatis intuitu mitigare.

De agro ecclesiastico presbiter non
 cogat censum psoluere. La. scdm.

Ex p. pa-
 risiensis

Non debent agitare iudicium sangui-
 nis qui sacramenta domini tractant. La-
 pitulo bis.

Ex p. to-
 letano
 sacerdos

Pessima quidem et depopulatrice
 et vrenda incendiarioz malitiam. aucto-
 ritate dei et beatorum apostolorum petri et
 pauli omnino detestamur et interdici-
 mus. Et si mortuus fuerit incendiarius. christi-
 anorum careat sepultura. nec absolua-
 tur: nisi prius damno cui intulit scdm fa-
 cultatem suam resarcito. et iuret se vlteri-
 us ignem non appositurum. penitentia au-
 tem ei detur: ut hierosolimis aut in his-
 pania in seruitio dei per annum integrus
 permaneat.

iudex sa-
 guinis
 non sit
 Innocen-
 tius pa-
 pa 2°
 Incen-
 diarij

Alexander secundus scribit va-
 leriano episcopo et martyri.

Q. i.
 Alexan-
 der pp

Excommunicatus alium ex-
 communicare non potest. Capitulo
 audiuius.

Excom-
 nicatus

Cum ergo peccata dimittere vel te-
 nere excommunicare vel reconciliare opus
 sit spiritus sancti et virtus christi. apparet
 quod hi qui extra ecclesiam sunt: nec ligare
 possunt nec soluere. nec reconciliando ec-
 clesiastice comunioni reddere. nec excom-
 municando eius societate priuare quam ipsi

heresi vel scismate polluti siue sententia notati penitus carere pbantur. Unde cu omibus discipulis pare ligandi atqz soluendi potestates dñs daret. petro p omnibus et pre omnibus claves regni celoz sedaturu pmisit dices. tibi dabo claves regni celoz. quicunqz ergo ab unitate ecclesie que p petrum intelligit fuerit alienus: execrare potest ossecrare non valet. excomunicationis vel recociliationis potestatem non habet. Unde apostolus eum fornicatorem corinthium excomunicandam scriberet ait. Ego quidem absens corpore. presens aut spiritu iam iudicavi ut presens eum q sic opatus est in nomine domini nostri iesu christi congregatis vobis et meo spiritu cum virtute dñi nostri iesu christi tradere huius satbane in interitum carnis. in quo formam excomunicationis ostendens docuit. non nisi si delem et a fidei notandum. In nomine namqz dñi atqz eius virtute cooperante non nisi fidelis aliquid operari valet. cum memo possit dicere dñs iesus nisi in spiritu sancto. Ca. audiuius.

Zeo pp absolutio Non soluitur vel ligatur nisi qd auctoritas beati petri soluerit vel ligauerit. Capitulo manet.

Augu. Claves Quodcuqz ligaueris super terram erit ligatu et in celis. si hoc petro tantum dictu est. no hoc facit ecclesia. si aut et in ecclesia fit: utiqz que in terra ligantur et in celo. et q soluantur in terra soluta sunt et in celo. qz cum excomunicat ecclesia i terra in celo ligat excomunicatus. cu recociliat ecclesia et in celo soluit recociliatus. si ergo hoc in ecclesia fit: petrus qñ claves accepit ecclesiaz sancta significauit. si ergo in psona petri significati sunt in ecclesia boni. et in iude psona significati sunt mali in ecclesia. Itē ambrosius sup marcū.

Suis meritis firmus nonnunq turbatur alienis.

Petrus Non turbat nauis q petrum habet turbat illa q iuda habet. et si multa illic discipuloz merita nauigabat. tñ adhuc ea pditoris pfidia agitabat. In vtraqz

petrus. sed qui suis meritis firmus est: turbat alienis. Caueamus igit pfidus caueamus pditorē ne p vnū fluctuem plurimi. Ergo nō turbat bec nauis in q prudentia nauigat abest perfidia. fides superat. quēadmodum enī turbari poterat cui preerat is in quo firmamētum ecclesie est. illic ergo turbatio vbi modica fides. vbi securitas vbi pfecta dilectō deniqz et si alijs imperat vt latent retia sua soli tamē petro dñ. Duc in altū hoc ē in pfundum disputationū. quid enī taz altum q altitudinē diuitiarū videre. id est scire dei filium. et pfectionē diuine generationis assumere quā licet mens ne queat humana plena rōnis inuestigatione comprehendere. fidei tamē plenitudo complectitur. Idem.

Solus petrus accepit mandatū vt bamo piscem caperet.

Est aliud apostolicū piscandi genus: quo genere solū petrū piscari dñs iubet dicens. mitte bamū et eum piscem qui primū ascenderit tolle.

Alexandrine ecclesie a romana dissentire non licet.

Cum beatissimus petrus apus a dño acceperit principatū. et romana ecclesia in eius pmaneat institutis. nefas est credere q sanctus eps discipulus illius marcus. qui alexandrinā primus ecclesiam gubernauit alijs regulis et traditionibus sua decreta firmauerit. cu sine dubio de eodem fonte gratie vnus spiritus et discipuli fuerit et magistri. nec aliud ordinatus tradere potuit q quod ab ordinatore suscepit.

Loquit dñs ad petrū. ego dico tibi qz tu es petrus. et sup hāc petrā edificabo ecclesiā meā. sup vnū edificat ecclesiam. et quis aplis omnibus post resurrectionē suaz parem potestatem tribuat et dicat. sicut misit me pater et ego mitto vos. Accipite spiritū sanctū. tñ vt unitatē manifestaret: unitatis eiusdem origines ab vno incipiente auctoritate sua disposuit hoc vtiqz erant ceteri apli qd petr⁹ fuit.

Mali ca uendi Judas

Fides

christus Petri retbia

petrus

Marcus euange lista Alerandrina ecclesia

Lipian⁹ papa

Unitas ecclesie

cordia

pari potestate predin et honoris et potesta-
tis: sed exordium ab unitate perficitur
ut ecclesia christi una monstrat. qua una
ecclesiam. in cantico quoque cantico spiritus
sanctus ex persona christi domini designauerat
dicens. una est columba mea. perfecta mea.
et una est matris sue. electa genitricis sue.
hanc ecclesie unitatem et beatus paulus
apostolus docet et sacramentum unitatis osten-
dit dicens. unum corpus et unus spiritus et
una spes vocatus nostre. unum dominus. una
fides. unum baptismum. unus deus. quam
unitatem tenere firmiter et vendicare debe-
mus: maxime nos episcopi qui in ecclesia dei presidi-
demus. ut episcopatum quoque ipsum unum atque
indivisum probemus. nemo fraternitatem
fallat. nemo fidei veritatem perfida perari-
catione corrumpat. episcopatus unus est. cuius
singularis insolidum pars tenet. et eccle-
sia una est que in multitudinem latius incre-
mento fecunditatis extendit. quod multi
radices sunt: sed unum lumen. et rami arboris
multi sunt: sed robur unum radice tenaci
fundatum. et quod de fonte uno rivus pluri-
mi defluant. et numerositas licet diffusa
videatur exundantis copie largitate. unitas
tamen servat integra in origine. auelle radi-
um solis a corpore divisione unitas non ca-
pit. ab arbore frange ramum. fructus ger-
minare non poterit. a fonte profunde rivum.
prescius arefcit. sic et ecclesia domini luce pro-
fusa per totum orbem radios suos porrigit.
unum tamen est quod ubique diffundit. nec uni-
tas corporis separat. ramos suos per uni-
versum orbem copia libertatis ostendit. per
fluentes largit rivos. ramos latius expan-
dit. unum tamen caput est et una origo. et una
mater copiose fecunditatis. adulterari non
potest. sponsa christi incorrupta est. et pu-
dica. unam domum novit unum cubiculum. san-
ctitatem in casto pectore custodit. Idem
¶ Non habet deum patrem universalis
ecclesie relinquens unitatem.
¶ Alienus est propheta est. hostis est
habe non potest deum patrem qui universalis eccle-
sie non tenet unitatem. Idem dominus cum disci-
pulis suis ait. ut unanimiter suaderet et
pacem. dico inquit vobis. quod si duo ex vobis

convernerint in terra de omni re quecumque petier-
itis in nomine meo constringent vobis a patre meo
qui est in celis. ubicumque enim fuerint duo aut
tres collecti in nomine meo: ego cum eis sum.
ostendit non multitudinem: sed unanimiter
deprecantium plurimum tribui. si duo inquit
ex vobis convernerint in terra etc. unanimi-
tatem prius posuit concordiam pacis ante pro-
misit. ut conveniat nobis fideliter et firmiter
docuit. quod autem potest ipse cum aliquo conveni-
re qui cum corpore ipsius ecclesie et cum universa
fraternitate convenit. quod autem potest duo
vel tres in nomine christi colligi quos constat
a christo et eius evangelio separari. Item hieronymus.
¶ Ligandi et solvendi non habet pote-
statem qui unitatem ecclesie catholice non tenet.
¶ Dibus consideratis puto me non te-
mere dicere. alios ita esse in domo dei. ut
etiam ipsi sint domus eadem dei que domus edificat
ri supra petram. que unica columba appellat.
que sponsa pulchra sine ruga et macula. et
ortus conclusus. fons signatus et puteus aqua
vive. et paradus cum fructu pomorum. que
domus etiam claves accepit. ac potestatem
solvendi et ligandi. hanc domum si quis cor-
rigentem corripientemque contempserit. sit tibi
inquit sicut ethnicus et publicanus de hac
domo domini. Domine dilexi decorum domus tue
et locum habitationis tue et qui habitare facit
unanimes in domo. et letatus sum in his que
dicta sunt mihi in domum domini ibimus. Et
beati qui habitant in domo tua domine. in secu-
la seculorum laudabunt te. Item hieronymus
¶ Clavia crimina variis sunt penis affici-
¶ Non afferamus stateras vendenda
dolosas ubi appendamus quod volumus.
per arbitrio nostro dicentes hoc grave est. hoc
leve est. sed afferamus divinam stateram de
scripturis sacris tanquam de thesauris domini
cis et in illa que sit gravius appendamus tunc
quod dominus priora delicta recentibus penarum
exemplis cavenda monstravit. et idolum
fabricatum atque adoratum est. et prophetice
liber ira regis preceptoris incensus. et scilicet
sima temptatum et idolatria gladio puni-
ta est. exustio libri bellica cede. et pegrina
captivitate. scilicet hiatu terre. sepul-
tis auctoribus vivis. et ceteris celesti igne

Templa ecclesia dei absoluto

Flagella bene varie

sumptis. ds iam dubitauerit hoc esse
sceleratius commissum qd est grauius vin
dicatū. Item gregorius in moralibus.

¶ Ex sola ecclia sacrificiū dñs accepit.

¶ Quia ex sola ecclia catholica veri
tas aspiciť. apud se esse locū dñs perbi
bet. de quo videat in petra moyses po
nit vt diei faciem p̄templet. qz nisi quis
fidei soliditatē renuerit diuinā presenti
am nō agnoscit. d̄ qua soliditate dñs dī
cit super hanc petrā edificabo ecclesiam
meā. sola quippe est p̄ quam sacrificiū
dñs accipiat libenter. sola q̄ p̄ errantibus
intercedat fiducialiter. vnde etiā d̄ agni
hostia dñs precepit dicens. In vna do
mo comedetis. neq̄ efferetis de carnib⁹
eius extra fores. in vna nanq̄ domo co
medit: qz in vna catholica ecclia vera
hostia redēptoris imolat. de cuius car
nibus lex foras efferri diuina prohibet
et dari sanctū canibus vetat. sola est que
intra se positos valida caritatis cōpage
custodit. vnde ⁊ aqua diluuij archā qdē
ad sublimiora sustulit. omnes aut quos
extra archam inuenit extinxit.

Agni cō
mestio
Unitas
ecclesie

Archa
noe

Beda
Mali
vitandi

¶ Beda sup iohannis epistolam
¶ Etiam corpore ab eo recedendū est
qui fidem christi non habet.

¶ Omnis qui recedit ⁊ nō p̄manet i
doctrina christi: hic deū nō habet. q̄ per
manet in doctrina christi: hic ⁊ filiū ⁊ pa
trē habet. si q̄s venerit ad vos. ⁊ hāc do
ctrinā nō afferet. nolite eum recipere in do
mū. nec aue ei dixeritis. Qui enī illi di
cit aue cōmunicat illius opibus malis.
hec enī iohānes de scismaticis siue here
ticis vitādis q̄ verbis docuit ⁊ factis ex
hibuit. narat enī de illo auditor ei⁹. san
ctissimus vir ⁊ martyr fortissim⁹ policar
pus smirneoz antistes. qz tpe quodam
cū apud ephesum balneas lauandi grā
fuisset ingressus. ⁊ vidisset ibi cherinthū
exire. continuo discessit nō lor⁹ dicens fugi
am⁹ hinc: ne ⁊ balnee ipse nos corrupāt
in quib⁹ cherinthus lauat inimicus ver
ritatis. Idem etiā polycarpus martioni
cū aliqui occurrisset dicenti sibi. agnosce

Cherint
ibus
polycarp⁹
martion

nos. r̄didit. agnosco p̄mogenitū sathane

¶ Prophan⁹ est extra ecclia beati pe
triam cōmedere tēptans. La. q̄si.

¶ Hereticoz p̄sortia a catholicis sunt

¶ Que dignior dom⁹ / fugienda
aplice predicationis ingressu quā san
cta romana ecclia. aut q̄s p̄ferend⁹ ma
gis oibus videt. q̄ christus est q̄ pedes
suis p̄suevit lauare hospitib⁹ ⁊ quoscū
q̄ sua recepit domo pollutis non patit̄
habitare vestigijs. se maculosos si in ea
recepit. licz vite prioris. in reliquū tamē
mūdare dignat̄ p̄cessus. hic est igit̄ sol⁹
quē nemo debet deserere. nemo mutare
cui benediciť. dñe ad quē ibimus ⁊ vba
vite eterne habes. ⁊ nos credim⁹ vidim⁹
erecutorē celestium preceptorū.

Hiero.

Ambro.
Heretici

Christus

Beda
sup mat.
Infide
litas

Fides

¶ Quicūq̄ ab unitate fidei vel socie
tate petri apli quolibz modo semetipsof
segregauerit. tales nec vinculis peccato
rū absolui. nec ianuaz p̄sit regni celestis
ingredi. Itē hieronym⁹ i amos p̄betā
¶ Non suscipiunt̄ sacrificia quorum fi
des reprobat̄ et vita.

¶ Odi et proieci festiuitates vestras
et non capiā odorē cetū vestroz. qd si
obtuleritis mibi holocaustomata ⁊ mu
nera vestra nō accipiā. ⁊ vota pinguius
vestroz respuā. odit aut de⁹ ⁊ non solus
odit: sed p̄icit festiuitates eoz q̄ nō cele
brant festiuitates dei: s̄ suas ⁊ post pau
ca odisse aut ⁊ nō odorari. ⁊ p̄icere hu
mana loquif̄ similitudine: vt nos affectū
dei nostris sermonib⁹ agnoscamus. ⁊ si
holocausta obtulerit. vt videant̄ ieiuna
re. dare elemosinas. pudicinam pollice
ri. que holocausta sunt vera nō ea susci
pit dñs. Itā non sacrificioz magnitudi
nē: sed offerentiū merita causasq̄ diu
dicat. vti ⁊ vidua q̄ i corbanā duo minu
ta miserat oibus a saluatore preferť. qz
dñs nō ea q̄ offerunt̄: s̄ voluntatē respi
cit offerentiū.

sacrificia

Intentio

Augu.

Caritas

k 3

¶ Ubi sana fides
nō est nō pōt esse iustitia. qz iustus ex fi
de viuit. neq̄ scismatici aliqd sibi ex ista
mercede p̄mittāt. qz similiter ubi caritas
nō est: non pōt esse iustitia. dilectio enī

primum malum non operatur. quia si heretici haberent non dilamarent corpus christi. quod est ecclesia catholica. Item Innocentius papa.

Innocentius papa heretici

¶ A fide recedens spiritus perfectionem amittit. Ca. heretici.

Ziberi papa

¶ Proprio spoliens honore qui contra pacem ecclesie nituntur. Ca. qui.

scismaticus episcopus consecrari quid sit

¶ Nec consecratur nec consecratur in scismate constitutus episcopus. Ca. pudenda.

Unitas ecclesie discordia

¶ Consecratus dici vel esse nulla ratione poterit. consecrare enim est simul sacrare. sed ab ecclesie visceribus diuisus et ab apostolicis sedibus separatus execrat ipse potius et non consecratur. Jure ergo execratus tamen non consecratus poterit dici. quem simul sacrare in unitate punctis membris non agnoscit ecclesia. Ca. pudenda.

Augu. Scisma quod significat discordia

¶ Scisma si quidem est in quo grecum nomen est. scissura sonat. sed in unitate scissura esse non potest. non ergo unitati conicantur: quod scismaticis conicantur. partes sibi fecerunt. et ab eo quod unum est. ut apostoli inde iam vobis loquar. semetipsos segregantes spiritus non habent. quibus omnibus illud efficitur ut quod in unitate unum non sunt. ut quod in parte esse voluerunt. ut quod spiritum non habent corporis christi sacrificium habere non possunt.

Augu.

¶ In extremo positus etiam ab heretico penitentiam accipere potest. Ca. si quem.

Julius papa

¶ Per annum peniteat qui de manu heretici nesciens probibitam communionem accepit. Ca. si quis.

Bregu. papa

¶ Fortius est mortem arripere quam de manu heretici communionem accipere. Ca. cepit.

Q. 2. Absoluti valet

¶ Quod autem post mortem nullus excommunicari valeat vel absolui. ex nobis evangelij monstrat quibus dominus. quodcumque ligaueris super terram et super terram inquit non super terram. ostendens quod viuentes per varietate suorum meritorum solvere possumus et ligare. de mortuis autem sententiam ferere non possumus.

Leo papa

¶ De communionem privatis. et ita defunctis horum causa iudicio dei reservanda est. in cuius manu fuit ut talium obitus non usque ad communionis remedium differret. nos autem quibus

viuentibus non conicamus: mortuis conicere non possumus. non mortuos

Belasti papa

¶ Ecclesia viuentes potest ligare vel solvere

¶ Ligatur ex quo est religio christiana vel certe de exemplum in ecclesia dei a quibuslibet pontificibus. aut ab ipsis apostolis. aut ab ipso denique salvatore veniam. nisi se corrigentibus fuisse processit. auditum enim sub isto celo non legit omnino nec dicitur. quod ex eorum voce depromitur. date veniam nobis dum tamen nos in errore duremus.

Venias correctio dat

¶ Non oportet ab elemosinis post mortem abstinere quibus in vita conicere non destitimus. Ca. sane. non potest.

Urbanus papa

¶ Incorrigibilis damnationis sententia relaxari non potest. ¶ Damnationis sententiam quicumque merere accipere si in suo sensu voluerit permanere nullus relaxare poterit.

Urbanus papa

Leo papa

Incorrigibilis

¶ Quod autem per peccatum alicuius tota familia excommunicanda sit: multorum exemplis probatur. per peccatum namque sodomitarum parvuli eorum quod beneficio etiam prima flagitia nesciebant celesti igne sunt consumpti. Item per peccatum amalechitarum non solum parvuli eorum: sed etiam bruta animalia usque ad mingentem ad parietem iussa sunt ad hunc deleri. Item dathan et abiron auctores scismatis fuerunt contra moysen et aaron. non tamen ipsi soli: sed omnes suba eorum cum ipsis descendit ad inferos. In nouo etiam testamento nonnunquam peccatis erigentibus grauis pestilentia desuisse legitur. quod etiam illos inuoluit quod peccati conscientiam non habebant. si ergo raris seuerissime per peccatis parentum inueniuntur parvuli puniri: nulli dubium est quod per peccatis eorum denique sententia excommunicationis poterit ferri valeant. His itaque raris pro peccatis parentum parvulos corporaliter flagellari ex verbis evangelij apparet ubi apostoli de ceco nato christus interrogasse dicuntur. Rabi quis peccauit hic aut parentes eius ut cecus nasceretur. In quibus etiam illud complectitur quod dominus ait ad moysen. Ego sum dominus deus zelotes. visitans peccatum patrum in filios usque in tertiam et quartam progeniem. spiritualiter autem peccatis parentum parvuli non tenentur. ex quo per sacramentum regenerationis ab originali peccato fuerunt emundati. Unde per ezechielem dominus ait. anima que peccat

Q. 3. Excoica

Flagella

ri multos

per peccatum

paucoium

sodomite

Amalechite

dathan

et abiron

peccatis

Leuis

natus

Deus zelotes

visitans

peccata parentum in filios

Ezechiel uerit ipsa mores. filius enim non portabit iniquitatem patris: nec pro iniquitate filij. iustitia iusti super eum erit. et impietas impij super eum. et cetera. quod cumque etiam peccata patres commiserunt. filij ex quo personaliter ab eis separati fuerit: ei non imputantur ad penam. unde peccato adeo ideo omnes posteri teneri dicuntur. quod non dum aliquis ex illo materialiter fuerat prosemis natus. quod uero apud deum non solum sacerdotum: sed uita eorum querit. patet quod non est notanda solum iniqua que peccati macula non inficit. hinc paulus corinthijs scribens ait. si quis frater uos fornicator aut auarus aut idolis seruus cum his nec cibum sumere debetis. Ex quibus uobis datur intelligi quod nisi propter aliquis notatus fuerit de crimine. id est vel coram iudice accusatus vel per uictum vel iniure ipse de se confessus fuerit quod nec solum est feriendus: nec ab eius communionem abstinendum. Non ergo propter alicuius peccato tota familia excommunicanda est. Unde augustinus scribit ad auxilium episcopi. **thematizandus:**

Alia que peccauerit ipsa mores Pro peccato patris non est filij anathematizandus. Si habes de hac re sententiam certis rationibus uel scripturarum testimonijs explorata nos docere digneris quomodo recte anathematizet filij pro peccato patris aut pro maritum peccato uxoris aut pro domino seruus. aut quisque in domo etiam nondum natus si eo tempore quo uniuersa domus est anathemate obligata nascatur. nec ei possit per lauacrum regenerationis in mortis periculo subueniri. hec enim fuit corporalis pena. quod legitur quosdam contemptores dei. cum suis omnibus que eiusdem impietatis participes fuerunt pariter interfecit. tunc quippe ad terrorem uiuentium mortalium corpora perimebantur. quod etiam mortura. spiritualis autem pena que fit quod scriptum est. quod cumque ligaueris super terram erunt ligata et in celo. animas obligat de quibus dictum est ut anima patris ita et anima filij mea est. anima que peccauerit ipsa mores. audistis fortasse aliquos magni nominis sacerdotes cum domo sua que peritiam anathematizasse peccatum. sed forte si essent interrogati repirentur idonei inde reddere rationem. ego autem si quis a me querit utrum id recte fiat quod ei responsum deum non inuenio nunquam hoc ausus sum de

quorundam facere facinoribus unanimiter aduersum ecclesiam perpetratis: nisi grauis sime commoueret. sed si tibi quod iuste id fiat dominus reuelauit nequaquam iuuenilem etatem tuam et honorem ecclesiastici rudimenta pro te no. senex enim a iuueni. et episcopus tot annorum a collega. nec dum anniculo parat sum doceri quomodo possim uel deo uel hominibus iustas reddere rationem. si animas innocentes pro scelere alieno quod non habent ex adu in quo omnes puniri pro peccauerit spirituali supplicio puniam. etenim scelere classinani filij. et si traxit ex parente notam alterius pro mi hominis sacro fonte baptismatis expianda

Grego. **excōicatio iniusta** **Dicro. in leuit.** **Dicro.** **Obedi entia** **Augu.** **Uita mala** **Impius** **Anathe ma**

Cooperimus quod laurentius quondam frater et coepiscopus noster. nullis te culpis exigentibus commone prouauit. Ideoque huius precepti nostri auctoritate monuit officium tuum securus page et commone sine aliquo sume fortitudine

Qui negligunt oris maledicti consuetudinem refecare etiam si non corde maledicant tamen immunditiam labiorum secundum psalmis uerbum et iniquamenta oris incurunt.

Si quis non recto iudicio eorum que presunt ecclesie depellat et foras mittat si ipse antea non exiuit. hoc est si non ita egit ut mereret exire nihil ledit in eo quod non recto iudicio ab hominibus uideat expulsus et ita sit ut interdum ille que foras mittit intus sit. et ille foris qui intus uideat reuereri.

Fre aut facit ad ueniam amplius iam moras non ingeras. nec magis ipsa te absentia obnoxium hie que uel assignet et nos in te hec res non solum propter predicta crimina que purgare subterfugis. sed etiam propter inobedientie culpam duri. scilicet ut in prumace cogat ex consilio ferre iudicium. **Ca. de illicita**

Uita non solum ab ecclesia aliquem eicit uel ad eam reducit. **Ca. cum aliquis.**

Et qui aperto sacrilegio et que pueris uita fidelibus non sociantur ad ecclesiam non pertinere probantur. **Ca. de illis.**

Certum est quod que impius demonstrat est omnino separatus est a deo. sicut etiam ille qui anathematizatus est tanquam impius separatus est. Nihil enim aliud significat anathematis nisi a deo separationem. Illicita ergo excommunicatio ut ex premissis apparet non ledit eum que notat: sed illum a quo notat. ac pro hoc qui

innocentes sunt: ex altero crimine s'dem
 nari non p'nt. sicut ab imprudentibus fa-
 milie potentu p' p'ris d'noꝝ p'sueverunt
 notari. S; ad huc obijciat illud q' non so-
 lu innocetes; s; nec etiã criminosi snia ma-
 ledictõis sint feriendi. Ait. n. x'ps in euã-
 gelio. Orate p' p'sequentibus & calumnia-
 tibus vos. benefacite his q' vos oderunt
 Itē ap'plus. b'ndicite p'sequenti bus vos
 b'ndicite & n'clite maledicere. Itē male-
 dici regnũ dei nõ possidebũt. Itē hie-
 ronymus in epla ad titũ esse oportet.
 ¶ Ab omni maledicto fideles imunes
 ¶ Si igit' michael si fuit ausus diabo-
 lo & certe maledictõis dignissimo iudiciũ
 inferre blasphemie: q'nto mag' ab oi ma-
 ledicto puri esse debem'. merebat dia-
 bolus maledictũ: s; p' os archãgeli blas-
 phemia exire nõ debuit. Relege veteres
 libros & vide q' trib' i mõte garisim cõ-
 stitute sunt. vbi b'ndiceret populo. et q' in
 monte altero vt malediceret. ruben qui
 maculauerat thoꝝ parētis. & zabulon no-
 vissim' lie fili' & ancillarũ liberi in mõte
 beliel ponunt. vt maledicãt his q' male-
 dictõis sunt digni. Idē in libro iudiciũ.
 ¶ Quo significat illi q' ad b'ndictionē
 qui ve ad maledictionē d' filijs israel ele-
 ¶ Cum ergo in singu-
 ctu sunt.
 lis q' b' q' fidelium talis sit p'positi varie-
 tas. hoc mibi designari videt' i hoc loco
 q' dimidij illi q' iuxta mõte garisim ince-
 dunt illum q' ad b'ndictionē elect' est.
 istos figuraliter indicet q' nõ metu pene
 s; b'ndictionũ & reppromissionũ desiderio
 veniunt ad salutē. illi vero dimidij q' iuxta
 montē gebal incedunt in quo maledictio-
 nes plate sunt. istos alios indicat q' ma-
 loꝝ metu & supplicioꝝ timore cõpellen-
 tes: q' in lege scripta sunt pueniunt ad sa-
 lutē. S; q' p' p'secutorib' iussit orare pri-
 mos parētes p' transgressionē mādati
 Adam mortis maledicto p'cussit. Chaim quoq;
 q' p' me p'uaricationi fratricidiũ adiunxit
 Abrahã sniaz maledictõis a d'no reptauit. Abra-
 he quoq; d'ns dixit. maledicã maledicẽ-
 tib' tibi. & b'ndicã b'ndicentib' tibi In euã-
 gelio etiã cũ esuriens veniret ad ficũ. nõ

Maledi-
 cio nõ est
 b'ndictio
 michael
 Ruben
 zabulon
 maledicti
 oues oēs
 Adam
 Chaim
 Abrahã
 ficulnea

inueniẽs fructũ in ea sua maledictõis per-
 petua sterilitate ipsaz damnauit. Item
 noe cum verenda sua a cham derisa co-
 gnosceret: filiũ ei' chanaan maledicens
 dixit. maledict' chanaan. sit seruus frat'z
 suoꝝ. Isaac cũ b'ndice ieracob filio suo
 ait. q' maledixerit tibi sit lile maledict' &
 q' benedixerit tibi. b'ndictõis repleat. Itē
 sicut i libro numeroꝝ legis. moyses ex p'
 cepto dei. xij. tribus filioꝝ israel i duas
 partes diuisit. & sex tribub' iussit vt iuxta
 montē gebal incedetes maledictionem
 transredientiũ legē vociferaret. Alijs
 p'cepit vt iuxta aliũ montē incedetes be-
 nedictões obseruantium exclamarẽt. In
 nouo etiã testamẽto petrus ap'plus legis
 simoni maledixit cũ ait. pecunia tua te
 cũ sit in p'ditionē. paulus quoq; q' dixit
 rat. b'ndicite & nolite maledicere. fornicã-
 torē corinthiũ iussit excõicari. Itē in alia
 epla ait. si q's nõ fuerit secutus doctrinã
 d'ni nostri iesu christi sit anathema mara-
 natbã. Itē galathis. Si angelus de ce-
 lo veniẽs aliud vob' euãgelizauerit ana-
 thema sit. Distinguẽdũ est ergo inf ma-
 ledictũ q'd phibet & maledictũ q'd a d'no
 & sanctissimis viris rõnabiliter p'fertur.
 ¶ Maledictũ q'd phibet est illud q'd p'ce-
 dit ex voto vltionis & odio p'sequentis. nõ
 ex amore iustitie. maledictũ vero q'd san-
 cti maledicunt est illud q'd p'cedit ex amo-
 re iustitie: nõ ex amore vindicte. Vbi gre-
 go. ait in moralibus li. iiii.
 ¶ Sancti viri nõ ex voto vltionis: sed
 amore iustitie aliqua maledicunt. La. cũ.
 ¶ Ap'lice auctoritat' exẽplo didicim'
 erantium & i errore mittentũ sp'us traden-
 dos esse sathane vt blasphemare dediscãt
 ¶ Tã sacerdotes q' reliq' fideles oēs
 summã debent h're curã de his q' pereunt
 q'tenus eoz redargitõis corrigant' a pec-
 catis. aut si incorrigibiles apparuerit ab
 ecclesia separentur.
 ¶ Secunda vel tertia admonitõne in
 terposita excõicationis snia p'cedat. La. papa
 de excõmunicattonis articulo.
 ¶ Resecãde sunt putride carnes & sca-
 biosa ouis a caulis repellẽda. ne tota do-

Cham
 Isaac
 Moyses
 Simon
 Paulus
 Iustitia
 Intentio
 Pelagi'
 papa
 Anacle-
 tus papa
 Grego.
 papa
 Hyere.
 Alii

Arius

mus massa corpus et pecora ardeant. cor rumpant putrescant intereant. Arius in alexandria vna scintilla fuit. sed qm non statim oppressus fuit p totu orbem eius flamma populata est.

Augu.

Pro diuersitate culparu subditi a p positis corripiant. Ca. corripiant.

prosper

Qui corrigi nolunt excoicationis ferro debent abscindi. Ca. ecce.

scismatici

Inter heresim et scisma hoc esse arbitror q heresis puersum dogma heat. scisma post epalem decessionem ab ecclia pariter sepat. qd quide in principio aliq ex pre intelligi pot diuersu. Ceteru nullum scisma est nisi sibi aliq heresim ptingat: vt recte ab ecclesia recessisse videat. Unde aut heresis dicat i eade epla bieronimus diffinit dicens.

heretici

Unde heresis dicat.

Hiero.

Hereticus grece ab electioe dicitur q. s. ea sibi vnus quisq eligat disciplinam quam putat esse meliorem. qcuq igit aliter scripturam intelligit q sensus spu sancti flagitat a quo scripta est: licet ab ecclesia non recesserit: tñ hereticus appellari pot. et de carnibus opibus est eligens q peiora sunt.

sup epla

Hereticus est q aliam rpalis comodi et marie vane glorie principatusq sui gra. falsas ac nouas opiniones vel gignit vel sequit. Ille aut q huiusmodi hominibus credit imaginatioe qdam veritatis illusio e

ad gala.

Quid aut iniquus est q impia sapientioribus doctoribusq non credere. s; in hac insipientia cadunt quicunq ad cognoscendam veritatem aliquo impediunt obscuro non ad propheticas voces. si apostolicas litteras: non euangelicas auctoritates sed ad semetipsos recurrunt. Et ideo magistri erroris existunt: q; veritatis discipuli non fuerunt. Item augustinus de manicheos.

Hereticus

Heretici sunt qui quod praeue sapiunt: contumaciter defendunt. Ca. qui.

vn dicitur

Qui aliorum defendit errorem multo apostolice dānabilior est illis qui errant. q; si solum ille errat: s; etiam alijs offendicula erroris praeparat et confirmat. vñ q; magister erroris est non tantum hereticus s; etiam heresiarcha dicitur est

Leo

Transferunt principes iude terminos

papa

quos posuerunt praes eos qui mutant mendacio veritatem. et aliud praedicant quam ab apostolis acceperunt. Item. De hereticis manifestus est sensus. q; sobrius matibus suis et arte dialetica sepe opprimant ecclesiasticos. Item. Veteres scrutans historias inuenire si possunt aliquos alios scidisse ecclesiam et d; domo dñi populū seduxisse. pter eos q sacerdotes a deo positi fuerat et pphete. i. speculatores. Isti ergo vertunt in laqueum tuos tuosum in oibus locis ponentes scandalum

Abijciant qui Item leo papa.

Abijciant qui aduersorum veniunt prauitati. Illud sane plurimum mihi displicere significo q inter iurisdictionis tue clericos quidam esse dicunt q aduersariorum veniant prauitati et vesanie vasis misericordie vasa misceant. quibus inuestigandis et seueritate et graua coercendis debet diligentia tua vigilanter insistere: ita vt bis quibus potestesse non poterit correctio non parcat abscisio. Opus ethnicos euangelici memisse mandati. qd ab ipsa veritate praecipit. vt si oculi aut pes aut dextera scandalizauerit manus a copage corporis auferat. q; melius sit bis in seculo carere membris quam cum ipsis in eterna supplicia ire. Nam superfluo extra ecclesiam positus resistimus si ab his qui intus sunt i eis quos decipiunt vulneramur. si abijcienda praesus pestifera beca sacerdotali vigore patientia est q si bimet peccatis aliorum parcendo non parcat Item ex concilio cartbaginensi quarto.

Et sodalitates et conuiuia hereticorum clericis vitare debent. Ca. clericus.

Notandum est q quidam dicunt q euangelicam parabolam nos facere vbi de zizanijis non eradicandis dñs praecipit: cum aliquos excoicatione dignos excoicationi subiicimus. et autem etiam sancti augustinus docet q dicere in illo loco vbi ait. q; non est praedenda vnitatis ferendi sunt mali non abijcendi. Quibus hic praecipuum respondendum est. si heretici et mali homines excoicandi non sunt. quare et ipse augustinus cum sanctis legatis romane ecclesie. et cum sanctis episcopis suis. pelagium et celestinum nouam heresim in sanctam dei ecclesiam introducetes excoicauit et ab

Hiero. medaciu

Mali vitandi

Leo pp

Excoicatio

ecclesia dei sepauit. q̄re ipsos donanistas
 q̄ quos ista et multa his similia loquunt
 tam ipse q̄ ois ecclesia dei excomunica
 tos habuit. et nisi p̄us penitissent. et per
 man⁹ impositione reconciliari essent eis
 nequa q̄ cōicabat. Idez ipse dñs q̄ hoc
 parabolice hic enarrat. apte alibi excōi
 canone fieri iubet dicēs. frater q̄ corripit
 ab ecclia et nō obedit. sit tibi et hinc⁹ et pu
 blicanus. vñ apparet liquido aliud esse
 excōicatione et aliud eradicatione. q̄. n.
 excōicat vt aplus ait. ad hoc excōicatur
 vt spūs eius saluus fiat in die dñi. disci
 plina eui est excōicatio et non eradica
 tio nisi forte ex p̄temptu et superbia excōica
 ti proueniat.

Admo
 nitio

heretico
 rū oēs se
 cre quot
 sunt et vñ
 dicte sunt

Isy. 2.

et h. c. 5.

simoiaci

Menan
 driani

Basili
 diani

Nico
 laite

Gnostici

Carmo
 cratiani

Cherinti
 ani

Quidā aut heretici q̄ de ecclesia re
 cesserūt. ex noie suoz auctoz nūcupantur.
 quidā vero ex causis q̄s eligētes institu
 erunt. Simoniaci a simone dicti magice
 discipline peritro. cui petr⁹ i actib⁹ aploz
 maledixit p̄ eo q̄ ab aplis spūsici gram
 emere voluisset. hi dicūt creaturā non a
 deo esse: s; h̄tute quadā supne creature.
 Menādriani a menādri mago discipu
 lo simonis nūcupati. q̄ mundū nō a deo
 creatū: s; ab angelis factū asseruit. Basi
 lidiani a basilide appellati q̄ inf reliq̄s
 blasphemias passum iesum abnegauit
 Nicolaitē dicti a nicolao diacono ecclie
 hierosolimoz. q̄ cum stephano et ceteris
 p̄stitur⁹ est a petro q̄ p̄pter pulchritudi
 nē relinquēs vxorem dixit. vt q̄ vellet ea
 vtref. versa est in stuprum talis p̄suetu
 do vt inuicem coniugia commutarentur
 quos iobēs in apocalipsi sua improbat
 dicēs. sed hoc habes q̄ odisti facta nico
 laitarū q̄ et ego odi. Gnostici p̄pter ex
 cellentia scie se ita appellari voluerunt.
 animā naturā dei esse dicūt. bonū et ma
 lū deū suis dogmatib⁹ fingūt. Carmocra
 tiani a carpocrate quodā vocant⁹ q̄ dixit
 christū hominē fuisse tñi et de vtroq̄ sexu
 p̄genitū Cherintiani a cherinto quodā
 ūcupati. hi inter cetera circūcisione ob
 seruāt. mille annos post resurrectionem
 in voluptate carnis futuros p̄dicant. vñ
 et grece aliaste: latine micliaste appella

n sunt. Nazarei dicti qz dñi christū qui a
 vico nazare⁹ est appellatus. filiū dei licz
 p̄fiteant: oia tñi veteris legis custodiunt
 Ophite a colubro noīati sūt. coluber enī
 grece opbi dī. colūt enī serpentē. dicētes
 ipsum in paradiso induxisse h̄tutis cogni
 tionē. Valentiniani a valentiniano quo
 dā platonico sectatore vocati q̄ conas id
 est scelera quedā in originē dei creatoris
 induxit. xpm quoq̄ de virgine nihil cor
 poris assumpsisse: s; p̄ eā quasi fistulam
 transisse asseruit. Apellite quoz auctor
 apelles p̄nceps fuit: q̄ creatorē angelus
 nescio quē gloriosū superioris dei faciens
 deū legis israhel illū igneū affirmās qui
 dixit xpm nō in veritate deū: s; hominē
 in fantasia apparuisse. Archonciati a p̄n
 cipib⁹ appellant⁹ q̄ vniuersitatē quā de
 p̄didit. opa esse archangeloz defendūt
 Adamiani vocant⁹ qz ade imitent⁹ nudi
 tatē. vñ et nudi orāt. et nudi inter se mares
 et femine pueniūt. Chaymani p̄inde sūt
 appellati: qm̄ chaym adorāt. Serbiani
 nomē acceperūt a filio ade q̄ vocatus est
 seib. dicētes eū esse christū. Melchisede
 chiani vocati p̄ eo q̄ melchisedech sacer
 dotē dñi nō hominē fuisse: s; h̄tute dei es
 se arbitrant. Angelici vocati qz angelos
 colunt. Aplici hoc sibi nomē ideo sūpse
 runt q̄ nihil possidētes p̄p̄riū nequa q̄
 recipiant illos q̄ aliquo i hoc mūdo vtū
 tur. Cerdoniani a cerdone nūcupati qui
 duo asseruit h̄ria p̄ncipia. Martioniste
 a martioe stoico philosopho appellati q̄
 cedonis dogma secut⁹ alterū bonū alte
 rū iustū deū asseruit tanq̄ duo p̄ncipia
 creationis et bonitatis. Artaterite ab ob
 latione vocati. panē enī et caseū offerunt
 dicētes a p̄mis bōib⁹ oblationē a fructi
 bus terre et a fructib⁹ ouiu fuisse celebra
 tā. Aquarii appellati eo q̄ aquā solā of
 ferūt in calice sacramēti. Severiani a se
 uero exorti. vinū nō bibūt. vei⁹ testm̄ et re
 surrectionē nō recipiūt. Taciani a taciō
 vocati q̄ eucratici dicti qz carnē abomi
 nant. Alogij vocat⁹ tāq̄ sine h̄bo. logos
 enī grece latine h̄bū dī. deū enī h̄bū nō
 credunt. respuētes iobānis euāgeliū et

Nazarei

Ophite

Valenti
 niani

Apellite

Archon
 ciani

Adami
 ani

Chay
 mani

Serbiani

melchise
 dechiani

angelici

Aplici

Cerdo
 niani

Martio
 niste

Artate
 rite

Aquarij

Seueriani

Taciani

Alogij

Carba apocalipsim. **Carbaprigij** nomē puin
phrygij cie phrygia dedit. qz ibi extiterūt auctores
oatbozee eoz montan' p'isca z maximilla fuerūt
 se traditū asserūt. **Dathoree** p' mūditiā
 ita se nomiauerūt. gloriātes enī de suis
 meritis negant penitētib' veniā pctōz.
paulani viduas si nupserint tanq' adulteras dā
 nant. mūdiores se ceteris predicāt q' no
 mē suū si cognoscere vellēt mūdianos se
 potius q' mūdōs vocarent. **Paulani** a
 paulo samotano exortū sunt: q' dixit non
 semp fuisse xpm: s; a maria sūpsisse mi
hermogeniani tiū. **Hermogeniani** ab hermogene quo
 dā vocati q' materiā nō naturā introdu
 cēs. deo nō nature eā cōparauit. matrē
 qz elemētōz ideaz asseruit. quos ap'plus
manichei improbat elemēt' seruiētes. **Manichei**
 a quodā persa extiterūt. q' vocat' est ma
 nes. hic duas naturas z duas subas in
 trodūxit. id est bonā z malam. z aīas ex
 deo q'si ex aliquo fonte manare asseruit.
Antropo Testamentū vet' respuūt. nouū ex par
morpbite te recipiūt. **Antropomorphite** dicti pro
 eo q' simplicitate rustica deū h're huma
 na mēbra q' in diuinis libris scripta sunt
 arbitrantur. **Antropos** enī grece latine
 homo interpretat'. ignorātes vocē dñi q'
 ait. spūs est deus. incorpore' est enī. nec
 enī mēbris distinguit'. nec corpis mole
eracrite censef. **Eracrite** ab eraclio auctore exortū
 monachos tantū recipiūt. p'ugia respu
 unt. regna celoz puulos h're nō credūt.
Novati **Novatiani** a nouato rome vrbis p'sby
 ano exortū. q' aduersus corneliū cathedrā
 sacerdotalē conat' inuadere. heresim in
 stituit voluit apostatas suscipe. z reba
Montani ptisans baptisatos. **Montani** heretici
 dicti qz in tpe p'secutionis i monib' la
 tuerunt. q' occasione se a catholicē eccle
ebionite sic corpe diuiserūt. **Ebionite** ab ebione
 dicti siue a paup'tate. christū enī p' pue
 ctū solū virū iustum putāt effectū. vnde
 cōpetenter ebionite p' paup'tate intelli
 gentie appellati sunt. hi enī iudei sunt. z
 ita tenēt euangeliū vt legē carnaliter ser
 uēt. aduersus quos ap'plus ad galatbas

scribēs inuehit. **Fortiniani** a fortiniano
 gallo grece symrne ep'o nūcupati. q' ebi
 onitaz heresim suscitās: asseruit christū
 ex maria per ioseph nuptiali coitu fuisse
 p'ceptū. **Aeriani** ab aerio quodā nuncu
 pati. sicut hi offerri sacrificiū p' defūctis
 sperunt. **Aeciani** ab aetio sunt vocati.
Aedeciani ab eunomio quodā
 dialenico aecij discipulo: ex cui' noie ma
 gis innotuerūt. dissimilem p'ri asserētes
 filiū: z filio sp'is sanctū. dicunt enī nullū
 imputari peccatū in fide manentiū. **Ori**
geniani ab origine auctore exortū sūt di
 cētes. q' nō possit videre fili' patrē. nec
 spūscūs filiū. aīas quoqz in mūdi p'nci
 pio peccasse dicūt. z p' diuersitate pctōz
 e celis vsqz ad terrā diuersa corpa q'si vī
 cula meruisse. eaqz cā factū est esse mū
 dū'. **Noetiani** a quodā noeto vocati: q'
 dicebant xpm eundē esse z patrē et sp'is
 sanctū. ipsāqz trinitatē in officioz nōib'
 non p'sonis accipiūt. vñ z patripassiani
 vocant' q' patrē passū dicūt. **Sabelliani**
 ab eodē noeto pullulasse dicunt'. cui' di
 scipulū p'hibent fuisse sabellium: ex cui'
 noie marie innotuerūt: vñ sabelliani vo
 cati sūt. hi vñā p'sonā p'ris z filij z spūs
 sancti astruunt. **Ariani** ab arzio alexā
 drino ep'o exortū sūt. q' coeternū p'ri filiū
 nō agnoscēs: diuersas i trinitate subas
 asseruit: s; illud qd ait dñs. Ego z pater
 vnū sum'. **Macedoniani** a macedonio
 ep'o dicti sunt negātes deū esse sp'is scū
Apollinariste ab apollinari vocati sunt
 dicētes christū tantūmodo corp' sine aīa
 assūpsisse. **Antidicomarite** appellati sūt
 eo q' marie v'ginitati s; dicunt: asserētes
 eā post christū natū viro suo fuisse cōmi
 xtā. **Metangi** noīati: ideo tale nomē acce
 perūt. qz gāgios grece vas dr. asserūt. n.
 sic esse i patre filiū tanq' vas min' infra
 vas mai'. **Patriciani** a quodā patricio
 nūcupati sunt: qui substantiā hūane car
 nis a diabolo p'ditā dicunt. **Colliciani**
 a quodā collicio nominati: q' dicunt deū
 nō facere mala s; illud qd scptū est. ego
 dñs creans mala. **Floziani** a floziano q'

**Fortini
ani**
Aeriani
Aeciani
**Ori
geniani**
**Noeti
ani**
**Sabelli
ani**
Ariani
**Macedo
niani**
**Apolli
nariste**
**Antidi
comarite**
Metāgi
**Patrici
ani**
**Collici
ani**
Floziani

donatiste ecōtrario dicunt deū creasse mala. S hoc scriptū est. fecit de^o oia bona. Donatiste a donato quodā afro nuncupati sunt q̄ d̄ numidia veniēs totā pene africā sua psuasione deceperit: asserēs minozē p̄re filiū. ⁊ minozē filio sp̄s sanctū. ⁊ rebapti sans catholicos. **Bonosiani** a bonosio quodā ep̄o exortū pdunt q̄ christum dei filiū adoptiuū non ppriū asseruit. **Circūcelliones** cūcelliones dicuntur eo q̄ agrestes sunt quos scotopicos vocāt. supradicte here ses habētes doctrinā. bī amore martyrij semetip̄os perimūt vt violenter de hac vita discedētes martyres nominēf. **Priscilianiste** a prisciliano vocati q̄ i hispania ex errore gnosticoꝝ ⁊ manicheoꝝ p̄mixtū dogma cōposuit **Luciferiani** a lucifero smirne ep̄o orti. q̄ instanti p̄secutione p̄fidie arianoꝝ p̄sentierēs erant. et postea correcti i cathedrā redire elegerūt dānantes q̄d p̄ius crediderūt siue q̄d credidisse dissimulauerūt quos ecclesia catholica materno recepit sinu. tāq̄ petrū post fletū negatōis. hāc illi matris caritate supbe accipiētes. eos recipe nolentes ab ecclesie cōione recesserūt. ⁊ cū ipso lucifero auctore suo q̄ mane oriebat̄ cadere meruerūt. **Iouinianiste** a iouiniano quodā monacho dicti q̄ nullas nuptiarū ⁊ yginū esse distātiās nullūq̄ asserētes inter abstinētes ⁊ simplr epulantes esse discrimē. **Eluidiani** ab eluidio nūcupati vel noīati. q̄ dicūt post x̄m natū alios mariā filios d̄ viro ioseph pepisse. **Patniani** itaq̄ a p̄no quodā nūcupati. q̄ inferiores corpis partes a diabolo scās opinant̄. **Arabici** nūcupati eo q̄ in arabia exortū sunt dicentes animā cum corpore mori: atq̄ i nouissimo vtrūq̄ resurgere. **Tertulianiste** dicti a tertuliano p̄fbytero africe puincie ciuitatis cartaginēsis q̄ dicūt animā imortalē esse: s̄ corporeā p̄dicantes. ⁊ aīas pctōꝝ hoīuz post mortē in demones puerni putātes. **Tesserevictages** sere. sedecade dicti q̄. xiiij. luna pasca cū iudeis obseruare p̄tendunt. Hā tessera q̄mor. deca decē significat. **Victages** a somno nuncupati q̄ vigilias noctis res

spuant. supstitionē esse dicentes iura temerari diuina q̄ noctē ad requiē tribuit. **Pelagiani** a pelagio monacho exortū. bī liberū arbitriū diuine gr̄e anteponūt dicētes sufficere voluntatē ad implenda iussa diuina. **Nestoriani** a nestorio p̄stātinopolitano ep̄o nūcupati: q̄ beatā mariā virginē nō dei: sed hoīs tantūmodo matrē asseruit. vt aliā p̄sonā carnis: aliā faceret deitatis. nec vnū christū in verbo dei ⁊ carne credidit: sed sepatū atq̄ se iunctū alterū filium dei aliterū filium hominis p̄dicauit. **Euticiani** dicti ab euticio p̄stantinopolitano abbate q̄ christū post humanā assūptionē negauit existere de duab^{us} naturis: sed solū diuinā i eo asseruit esse naturā. **Acephalite** dicti. id est sine capite. nullus enī eoꝝ rep̄f auctor ex quo orti sūt. bī triū calcedonēsiū capituloꝝ impugnatōres. duarū in t̄p̄o subaz p̄prietatē negant: ⁊ vnā in ei^{us} p̄sona naturā p̄dicant. **Theodosiani ⁊ Gaianisiani ⁊ Gaianite** appellati a theodosio ⁊ gaiano q̄ t̄p̄ib^{us} iustiniāi p̄ncipis i alerādia ppli p̄uersa electōe vna die ordinati sūt ep̄i. bī errozes eutici ⁊ dioscōri sequētes calcedonense p̄cilium respuunt. ex duabus vnā in christo naturā asserūt. quē theodosiani corruptā gaianite incorruptā p̄tendunt. **Gnoite ⁊ Tritonite** a theodosianis exortū sūt. ex quibus gnoite ab ignorātia dicti. qz ad perversitatē. qua exortū sunt id adiiciūt. q̄d christi diuinitas ignoret q̄ sunt sc̄pta futura de die ⁊ hora nouissima. nec recordantes christi p̄sonam nesciā loqui. **Tritonite** nō vocati q̄ sicut tres p̄sonas in trinitate: ita quoq̄ tres asserūt deos esse. S̄ illud q̄d scriptū est. audi israel. d̄s de^{us} vn^{us} est de^{us}. Sūt ⁊ alie hereses sine auctore ⁊ sine nominib^{us}. Ex quib^{us} alie putant esse trinū deū. Alie etiaz christi diuinitatē passibilem esse dicunt. Alie christi natiuitatis de patre in tempe initium tempis dant. Alie liberationē hominū apud inferos factam christi descēsiōne nō credūt. Alie animā imaginē dei

Pelagi
ani

Nestori
ani

Euticiani

Acephalite

Theodo
siani

Gnoite

Tritonite

Augu.

Erroꝝ
gr̄e det
p̄mittit

p̄dicat

Q. i.
Decim

Zeo p̄
prelati

Par
Quies
Zeo p̄

ecclesie
obi

negant. Alie animas puerti s demones
 z in quecuq; animalia existimant. Alie
 de mundi state dissentiunt. Alie innume
 rabiles mundos opinant. Alie aquam
 deo coeterna faciunt. alie nudis pedib?
 ambulant. alie cum hominibus no man
 ducant. He sunt hereses aduersus catho
 licam fidem exorte. et ab aplis z a sanctis
 patribus vel concilijs damnate q du in se
 multis errorib? diuise inuice sibi dissen
 tiunt. comuni tñ nomine aduersus eccle
 siam dei pspirant. sed z quicuq; alie scri
 ptura sacrosancta intelligit q sensus spi
 ritus sancti flagitat a quo pscpta est. licz
 de ecclesia no recesserit: tñ hereticus ap
 pellari potest. Item aug?

Augu.

Quare diuina puidetia multos er
 rare permittat.

Errores
que deus
pmittit
pdicator

Ideo diuina puidetia multos di
 uersi erroris hereticos esse pmittit. vt cu
 interrogant nos ea q nescimus: sic discuti
 mus pgritiam: z diuinas scripturas cu
 piamus. propterea apus ait: vt probati
 manifesti fiant. Hi aut a deo pbati sunt
 qui bene possunt docere.

Q. i.
Decime

Quod vero auctoritate illius p
 uilegij decimas sibi ex integro
 clerici vendicare no valeat hic
 pbaf. qz decime iuria decreta sanctoruz
 patru quadripartito diuidunt. qru vna
 pars epis. secunda clericis. tertia fabricis
 restauradis: qarta vero paupib? est assi
 gnata. Decreta vero scoz canonu nemi
 nem magis q aplicu seruare oportet.

Leo pp
paelati

Qui negligenter pascit dñicum gre
 gem sibi comendatu puincif summu no
 amare pastorem. La. diuinis.

Har
Quies
Leo pp

Que ad ppetua generalif ordina
 ta sunt vtilitate: nulla comuta toe variat
 nec ad priuatū trahant commodū q ad
 bonū sunt comune pfixa. sed manenti
 bus terminis quos pstituerūt patres ne
 mo iniuste vsurpet alienū: sz intra fines
 ppos atq; legitimos pur quisq; value
 rit in latitudine se exerceat caritatis.

ecclesie
obia

Nulli diuinas pstitutiones z aplice
 sedis decreta temerare licet. La. nulli.

In spm sanctu blasphemāt q sacros damasus
 canones violant. La. violatores.

Contra statuta patru pcedere ali
 quid vel mutare. nec huius quidē sedis
 pot auctoritas. apud nos eni in puulsis
 radicibus viuit antiqtas cui decreta pa
 trum sanxere reuerentiam. Decreta
 sanctoruz
 seruanda

zofimus
papa
Decreta
sanctoruz
seruanda

Omne qd irreprehensibile est catho
 lica defendit ecclesia. z infra. In iustu
 iudiciu z diffinitio iniusta regio metu v.
 iussu a iudicibus ordinata no valeat. ne
 qua qd ptra euangelicā vel pphetica
 vel aplicam doctrinā. pstitutionē eoz
 siue sanctoruz patrum actum fuerit stabit
 et quod infidelibus vl hereticis sanctū
 fuerit omnino cassabitur.

Marcel
lus papa

Prima salus est recte fidei regulā
 custodire: z pstitutionis patru nullatenus
 deuiare

bozmisda

Hac psona sanctis pa
 tribus diffinitione sanximus. vt q sacris
 obedire canonib? nescit. nec sacris misra
 re altarib? nec cōionē capere sit dignus.

Obia
Brego.

Iustitie acronibus ordo suadet vt
 qui a successoribus sua madata seruari
 desiderat: decessoris sui pcul dubio vo
 luntatem z statuta custodiant.

Brego.

Priuilegia ecclesiaru z sacerdo
 tu intemerata z inuolata cunctis
 decreuimus manere tempibus
 z leges ecclesie aplica auctoritate firma
 mus. z peregrina submouem? iudicia.

puilegia
seruanda
Q. 2.

Priuilegia ecclesiaru z monasterio
 rum sanctoruz patru auctoritate instituta:
 nulla possunt improbitate puelli. nulla
 nouitate mutari in quo opere auxiliante
 christo fideliter exequedo necesse est hu
 ius sancte sedis potifices pseuerantē ex
 hibere famulatu. dispensatio eni nobis
 credita est. z ad nostru reatu tendit si pa
 ternaru regule sanctionu nobis psentie
 tibus vel negligentibus violent.

Leo

Metropolitan? dignitatē sibi tradite
 antiqt? ius itemeratu obtineat. La. igit

Brego.

Institutionis decreta aplica nulla
 presumptione violent. La. institutiois.

Brego.

Priuilegia ecclesiaru aplicus debz
 seruare illesa. La. de ecclesiasticis.

Grego. **S**ibi iniuriā facit qui fratrum suoz iura perturbat.

Julius papa **N**ulla presumptione violentē que ab apostolicis eoz successoribus sunt insti- tuta: La. amputato.

Grego. **E**cclēsiastice moderationi omnino est pueniens vt que ordinata fuerint vl rōnabiliter decisa: nulla in postez debe- ant refragationi turbari.

Imperiali pstitutum est sanctione aperte vt ea que ptra leges fiunt non so- lum inutilia: sed etiam p infectis haben- da sint. C. li. i. n. de precibus imperatozi offerendis.

Imperator constantinus.

Ius ser- uandum **N**ec damnosa fisco nec iuri pria po- stulari oportet. Impator theodosius z valerius rescripta ptra illum elicita ab oibus iudicibus picipimus refutari. nisi forte sit aliqd qd nō ledat aliū et prosit petēti. vel crimē supplicātib⁹ indulgeat. Itē pelagius papa iohāni comiti.

Ratio **R**escriptū meref effectū qd cū iuris z legum rōne pcorat. La. dicenti.

Iniuria **P**riuilegia ecclēsiarū sanctorū cano- pdesse nib⁹ instituta z venerabilis nicene syno- di fixa decretis nulla possunt improbi- tate conuelli vel nouitate mutari.

Leo pp **Q**uod habet amittat qui quod nō puilegia accepit vsurpat.

privilegij **S**ic decet fidem sanctorū patruz in abmissio accepit vsurpat.

Silueri⁹ **S**ic decet fidem sanctorū patruz in papa ecclesia seruari catholica vt quod habuit amittat qui improbabili temeritate qd nō accepit assumpserit.

simplici⁹ **D**enūciamus autē qd si post hoc ali- papa quid tale psumpseris z aliquē seu epm vel presbyterū seu diaconū inuitū face- re forte credideris: ordinationes tibi rauē natis vel emiliensis ecclēsie noueris au- ferendas. secret. La. si qui.

Leo pp **I**us ordinādi amittūt qd i meritū cō- Gelasi⁹ **E**piscopalis dignitas ciuitati subtra- papa bis qd suos presules interimit. La. ita.

Liuitas **P**riuilegi sunt qd sub noie ficte si epm religionis p quasda qd sanctorū occidens seu aploz vocāt sortes diuina- Q. i. tionis scientiā pfitent. aut quarūcunqz

Scripturarū inspectione futura pmittūt. Ysido. 2

Quod autē sortes exqrere pecca- etby. rū nō sit. z exemplis z auctorita- D. 2. tibus pbat. Lū enī achor de Sortes

anathemate furtū subripuisset z ob eius peccatū populus cesus apd hayn hosti- bus terga dedisset pcepit dñs Josue vt Josue

sortibus exqreret. quo peccante popul⁹ in manibus hostiū cadere meruerat. Jo- sue preceptū accipiens misit sortes pu- mū sup tribus. deinde sup familias. de- inde sup psonas. z ita cecidit fors super

achor. Saul quoqz cū pugnasset p pbi- listeos z iurasset se interfectorū quēcūqz

qui ante solis occasum comederet de po- pulo. sorte depbendit ionathā filiū suū mel comedisse. quod sceptro acceperat.

quē cū morti tradere vellet populo sup- plicante reuocauit sententiā. Jonas quo- qz cum a facie dñi fugeret a nautis sorte

depbensus in mari deiectus z a ceto est absorpt⁹. De zacharia etiā legit qd sor- te erijt vt incensum poneret. Mathias

vero a beato petro sorte in apostolatū z iude successorē eligif. Qd ergo tantoz exemplis pbat patet malū nō esse. Uū etiā aug⁹ ait in libro psalmoz.

Quid sit fors.

Sors nō est aliquid mali: s; res in humana dubietate diuinā iudicās volū- ratē. His ita respondet. Anteq̄ euange- lium claresceret multa pmittebant q̄ tpe

pfectoris discipline penit⁹ sūt elumiata. Copula nāqz sacerdotalis vel psangui- neoz nec legali nec euāgelica vel aplica

auctoritate phibef. ecclēsiastica tñ lege penitus interdici. sic z sortib⁹ nihil ma- li inesse monstraf: phibetur tñ fidelib⁹.

ne sub specie diuinationis ad antiquos idolatrie cultus redirent. Unde qbusdā pstellationes z futuroz signa custodien- tibus aplus ait. Dies obseruatis z mē- ses z tempa z annos. vnde timeo ne for- te sine causa laborauerim in vobis. Sic

z astronomia seu z astrologia apud ca- tholicos i dissuetudinē abiit. qz dū ppa curiositate bis nimis erāt intenti minus

Ysido. 2 etby. D. 2. Sortes

Josue

Saul

Jonas

zachari⁹ mathias

Sors qd sit

Die perior
Augu
d doc
ppian
Ers n
gic
Incar
nones
demon

vacabant que salutem animarum erant accommodata. quod autem sortibus credi non oporteat.

Hiero. super periona Non statim debemus sub exemplo idone sortibus credere. vel illud de actibus apostolorum huic testimonio copulare ubi sorte mathias in apostolum eligit.

Augu. li. de doctrina christiana Illud quod est secundum institutiones hominum: partim superstitiosum est. partim non superstitiosum. Superstitiosum est quod quid institutum est ab hominibus ad faciendum idola et colenda pertinentia. vel ad colendam sicut deum creaturam. partem ullam creature. vel ad consultationes et partem quedam significationum cum demonibus placita atque federata. qualia sunt volumina magicarum artium que quidam commemorare potius quam docere solent poetarum. ex quo genere sunt: sed quasi licentiori vanitate. aruspicum et augurum libri. ad hoc etiam genus pertinent omnes ligature atque remedia que medicorum quoque disciplina condemnat. siue in precantationibus siue in quibusdam notis quas characteres vocant. siue in quibuscumque rebus suspendendis atque ligandis. vel etiam saluandis quodammodo non ad temporationem corporum: sed ad quasdam significationes aut occultas aut manifestas que eminentiori nomine physica vocantur. ut quasi non superstitionem implicare: sed nature predesse videantur. sicut sunt in aurem in summo singularium aurium. aut destructionum ossibus ansule in digitis. aut cum dicitur tibi singulenti dextera manu pollicem teneas. His adiunguntur milia immanissimarum observationum si membrum aliquod saluerit seiunctum ambulatibus. amicus lapis aut puer medius interuenerit. hinc sunt etiam illa. limen calcare cum ante domum suam transit redire ad lectum si quis se dum calciat sternutauerit. redire ad domum si procedens offenderit. vel si vestis a foricibus rodatur. Illaque ab hoc genere superstitionis perniciose segregandi sunt que olim genitrici propter naturalium considerationes dierum. nunc autem mathematici vocantur. Illaque

et ipsi quis veram stellarum positionem cum quisque nascitur consequuntur. et aliquando peruestigant: tamen quod inde conantur vel actiones nostras vel actionum eventus producere nimis erant. hoc autem genus fornicationis anime salubriter diuina auctoritas non tacuit. neque ab ea sic deteruit animam ut propterea talia negaret esse sectanda quae falsa dicuntur et a professoribus eorum sed etiam si dixerint vobis inquit et ita euenerit ne credatur eis. non enim quae imago samuelis mortui sauli vera pronunciauit. propterea talia sacrilegia quibus illa imago presentata est: minus execranda sunt. aut quae in actibus apostolorum femina veriloqua verum testimonium prohibuit de apostolis domini. ideo paulus apostolus pepercit spiritui illi. ac non potius feminam illius demonij correctione atque exclusionem mandauerit. omnes igitur artes huiusmodi vel nugatorie vel noxie superstitionis ex quadam pestifera societate hominum et demonum quasi pacta infidelis et dolose amicitie constituta penitus sunt repudiande et fugiende christiano.

Qui sine saluatore salutes vult habere. et sine vera sapientia extimat se prudentem fieri posse. non sanus sed eger. non prudens sed stultus in egritudine assidua laborabit. et in cecitate noxia stultus et demens permanebit. ac perinde omnis inquisitio et omnis curatio quae diuinis et magicis artibus. vel ab ipsis demonibus in idolorum culta experitur mors potius dicenda est quam vita. et qui ea sectantur si se non correxerint ad eternam perditionem tendunt psalmista dicente. **Omnes dii gentium demonia sunt. qui per deceptos homines alios decipere quotidie gestiunt. ut perditionis suae eos faciant participes. Itaque hec vanitas magicarum artium ex traditione malorum angelorum in toto orbe terrarum plurimis seculis valuit per quandam sententiam futurorum et infernorum. et per inuentiones eorum inuenta sunt aruspicia et augurationes. et ipsa que dicuntur oracula et necromantia.**

samuelis
ymago

phibito
missa

Aug. de ciuitate di

necro
mantia

Aug. li.
pessi
Mathem
matica

Illos planetarios quos mathematicos vocat plane psulere no desistebat q quasi nullum eis sacrificiu r nulle pces ad aliquem spiritum ob diuinationem dirigetur. qd est christiana vera pietas consequenter expellit et damnat.

Hiero.
idolatria
egyptior
eror

Cultura est idolatrie. auguria seruire r stellarum requirere cursus. Ca. sed. Ydolatrie naq mater e egypt. ex q certu e opprobria huiusmodi pullulare. q si transito iordane susceperis: r his te laqueis rursus illigaueris. tecum sine dubio opprobria egypti trabis. Ca. s.

Q. 3. et. 4

Quibus aut genus diuinationis exordium sumpserit. vel q sint genera eius. aug' exponit in libro de natura demonu ita dices

Diuina
tionum
genera
Ars ma
gica
geomantia
Hydro
mantia
Pyro
mantia
Aeroma
ntia
Diuini
vnde
dicunt
Incanta
tores
Arioli
Auruspices

De multiplici genere diuinationis. Igitur genus diuinationis a persis fertur esse allatum. Varro aut dicit diuinationu quatuor esse genera. tercia. aqua aerem r ignem. hinc geomantia hydromantia pyromantia aeromantia dictu autumant diuini dicti sunt quasi deo pleni diuinitate enim se esse plenos simulant. r astutia quadam fraudulenta hominibus futura coniectant. Duo aut genera diuinationis sunt ars et furor. Incantatores aut dicti sunt qui arte verbis peragunt. Arioli vocati sunt ppter ea q circa aras idolorum nefarias preces amittunt r funesta sacrificia offerunt. hisq celebrantibus demonuz accipiunt responsa. Auruspices nuncupantur quasi horarum inspectatores. dies enim r horas in agendis negocijs operibusq custodiunt. et qd p singula tempora obseruare debeat homo intendunt. Hi etiam extra pecudu inspiciunt r ex eis futura predicunt. Augures sunt q volatus auium et voces intendunt. aliaq signa reru vl' observationes improuisas hominibus occurrentes ferunt. Idem sunt r auspices. Mas et auspicia sunt q iter facientes obseruant. dicta aut sunt auspicia qsi auium spicia. et auguria quasi auium garzia. id est auium voces r lingue. Ite auguriu qsi auigerium qd aues gerunt. Duo sunt aut gene

augures

auguriu

ra auspiciozu. vnu ad oculos. alteru ad aures ptines. Ad oculos scz volat. ad aures vox auium. Phytionisse a phitonio appolline dicte. q is auctor fuerit diuinationi. Astrologi dicti sunt eo q i astris augurant. Benethaliaci appellati sunt ppter natalicioz psiderationes dierum geneses enim hominu p. xij. celi signa describunt. sideruq cursus nascentiu motus actus r euentus predicare conantur id est quis quali signo fuerit natus. aut que effectum habeat vite q nascit interpretant. Hi sunt q vulgo mathematici vocantur. cuius superstitionis genus psstellationes latini vocant. id est notationes siderum quod se habeant cu quisq nascitur. Primu aut genus id est stellaru interpreses magi nuncupabant. sicut de his legit in euangelio. qui natu christum annunciauerunt. postea hoc noie soli mathematici dicti sunt. cuius artis sciencia vsq ad christuz fuit pcessa vt christo edito nemo exinde natiuitate alicui de celo interpretet. Horoscopi dicti q horas natiuitatis hominu speculantur dissimili r diuerso fato. Sortilegi sunt qui sub nomine r. vt supra. Saliatores vocati sunt q dum eis membroz quecuq partes salierunt aliquid sibi exinde psperu seu triste significari predicunt. Querit autem de natura demonu cuius nature sint an futura prescire valeant. vel quot modis futura prenoscant. de his ita scribit aug' in eodem libro.

Phyto
nisse
Astro
logi
Benetha
liaa

Mathem
matici

Magi.

Horos
copi
Sortilegi
Saliatores

Quot modis demones futura pno Sciendu est hac esse natura demonu vt aerij corpis sensu terrenoz corpoz sensu facile pcedat. celeritate etia ppter aerij corpis supioze mobilitate no soluz cursus quaru libet reru vt hominu vel feraru: veru etia volatus auium incompatibiliter vincant quibus duabus rebus quantum ad aereu corpus attinet predicti. hoc est acumine sensus et celeritate motus multo ante cogitata prenunciant vel nunciant q boies p sensus terreni tarditate mirent. accessit etia demonib' p ra logu

Augu.
Demones
quo sum
ra sciunt

tempus quo eorum vita protenditur, rerum longe maior experientia quam potest hominibus propter breuitatem vite provenire per has efficacias que aeris corporis natura sortita est. non solum multa futura predicunt demones, verumtamen multa faciunt que quam homines dicere non possunt aut facere eos dignos quidam quibus seruiant, et quibus honores diuinos deferant arbitrantur. instigante maxime vicio curiositatis propter amorem felicitatis false atque terrene et excellentie ipsalis. Hunc igitur quam de diuinatione demonum questio est. primus sciendum est illos ea plerumque preuenire que ipsi facturi sunt. accipiunt enim sepe potestatem et morbos immittere, et ipsam aerem viciandum morbidum reddere, et in pueris atque amatoribus terrenorum omnium malis aduocare de quorum moribus certi sunt, quod sint eis talia suadentibus consensuri. suadent enim miris et inuisibilibus modis per illam subtilitatem. corpora hominum non sentientium penetrando, et se cogitationibus eorum per quedam imaginaria vasa miscendo siue vigilantium siue dormientium. aliqui autem non que ipsi faciunt, sed que naturalibus signis futura prenoscent que signa in hominum sensus venire non possunt ante predicunt, neque enim qui preuidet medicus que preuidere nescit barbarus ignarus. ideo non diuinus habendus est. quid autem mirum si quemadmodum ille corporis humani perturbata vel mortificata temperie seu bonas seu malas futuras preuidet validitudo. sic demones aeris affectum sibi notas nobis ignoras futuras preuident tempestates. aliqui etiam hominum dispositioes non solum voce platas verum etiam cogitatione preceptas cum signa quedam ex animo exprimunt in corpore: tota facilitate perdiscunt. atque hic etiam multa futura preueniant. alijs videlicet mira que ista disposita non nouerunt. fallunt et studio fallendi et inuidia voluntate qua hominum errore letantur. Sed ne apud cultores suos pondus auctoritatis amittant. id agunt. ut interpretibus suis signorum suorum preceptoribus culpa tribuant.

quando ipsi decepti fuerint vel mentiti. nonnunquam vero ipsi maligni spiritus et illusores hominum. atque salutis eorum iniuriosos solent predicere defectum culture sue et idolorum ruinam. quatenus prescisci videntur quid in singulis regnis aut locis venturum et quid aduersi sue factioni contingere possit. quod etiam illi qui gentium historias legunt non ignorant. quid ergo mirum si iam imminente templorum et simulacrorum euersione quam prophete dei summi tanto ante preduxerunt. Serapis demon alicuius cultorum suorum hoc de primo prodit. ut sua quasi diuinationem recedens vel fugiens commendaret.

Quod corporis motibus internas anime cogitationes diabolus deprehendat res occultissima est.

Quodam loco dixi demones aliqui hominum dispositioes non solum voce platas: verum etiam cogitatione preceptas. cum signa quedam ex animo exprimunt in corpore. tota facilitate perdiscunt. rem dixi occultissimam audaciori assertione quam debui nam peruenire ista ad notitiam demonum per nonnulla etiam experimenta preperitum est. sed utrum quedam signa deus ex corpore cogitantium illis sensibilia. nos autem latentia an alia vi spirituali ista cognoscat. aut difficillime potest ab hominibus aut omnino potest inueniri.

Quod autem sortilegi et diuini. si cessare noluerint excommunicandi sunt ratione et auctoritate probatur est enim quoddam genus culture idolorum ex demonum consultationibus futura predicare. sicut enim auarus qui cultum deo debitum numero impedit idolorum cultor ab apostolo notatur. sic illi qui futura que ex dei oracula non nunquam reuelata inueniunt vel demonum consultatione vel quibuslibet prestigij inuenire laborant diuinitatis iura creaturis attribuant. futura enim prescisci solius dei est. que in sui contemplatione etiam angelos illa prescisci facit. Vnde ysaias ait. porta et nouissima annuntiate michi et dicam quod dii estis. cultores idolorum a fidelium communione separandi sunt. Unde in epistola ad Corinthios apostolus

Demonum fallacia.

Serapis

Aug. li. retractationum. Demones cogitationes non videntur. Cogitatio.

Q. S.

Adagorum punio.

Ysaias.

Paulus li

ait. si quis frater nominat fornicator aut avarus. aut idolis seruiens cum eiusmodi nec cibum sume.

Ex p. aq renfi. Episcopi eorumque ministri omnibus modis elaborare studeant ut perniciosam et a sabulo inuentam sortilegam et magicam artem ex prochijs suis penitus eradicent. Et si aliquem virum aut mulierem huiusmodi sceleris sectatorem inueniunt turpiter de honestate de parrochijs suis deiciant. Ait enim apostolus. Hereticum hominem post primam et secundam correctionem deuita. sciens quod subuersus est qui eius modi est. Subuersi sunt. et a diabolo captiui tenentur qui relicto creatore suo diaboli suffragia querunt. et ideo a tali peste debet mundari sancta ecclesia. Illud etiam non omittendum est. quod quedam scelerate mulieres retro post sathanaz puerse. demonum illusionibus et fantasmatibus seducte. credunt se et profitentur cum diana dea nocturnis horis paganorum. vel cum herodiade. vel cum innumera multitudine mulierum equitare super quasdam bestias. et multarum terrarum spacia in tepeste noctis silencio pertransire. eiusque iussibus obedire velut domine. et certis noctibus ad eum seruitium euocari. Sed vti nam be sole in perfidia sua perissent. et non multos secum ad infidelitatis interitum pertraxissent. Nam et innumera multitudo hac falsa opinione decepta. hec vera esse credunt. et credendo a recta fide deuiant. et errore paganorum inuoluuntur. cum aliquid diuinitatis aut numinis extra unum deum arbitrantur. Quapropter sacerdotes per ecclesias sibi commissas populo dei omni instantia predicare debent. ut nouerint hec omnino falsa esse. Et non a diuino sed a maligno spiritu talia fantasinata mentibus fidelium irrogari arbitramur. siquidem ipse sathanas qui transfiguratur se in angelum lucis. cum mentem cuiuscumque mulieris ceperit. et hanc per infidelitatem sibi subiugauerit. illico transformatur se in diuersam rursus species personarum. atque similitudines et mentem quam captiuam tenet in somnis delucens

A rege

**Diana
Herodias
des.**

modo leta. modo trista. modo cognitas modo incognitas personas ostendens. per queque deuia deducit. et cum solus spiritus hoc patitur. infidelis hoc non in animo sed in corpore euenire opinatur. quis enim in somnis et nocturnis visionibus non extra seipsum educitur. et multa videt dormiendo que nunquam vigilando viderat. quis vero tam stultus et hebes sit quam hec omnia que in solo spiritu fiunt etiam in corpore accidere arbitretur. cum et Ezechiel propheta: visiones domini in spiritu non in corpore vidit et audiuit. sicut ipse statim inquit. Sui in spiritu. et paulus non audeat dicere se raptus in corpore. Omnibus itaque publice annunciandum est. quod qui talia credit: et his similia: fidem perdit. Et qui rectam fidem non habet: hic non est eius. sed illius in quem credit. id est. diaboli. Nam de domino nostro scriptum est. Omnia per ipsum facta sunt. etc. Quisquis ergo credit posse fieri aliquam creaturam. aut in melius aut in deterius immutari. aut transformari in aliam speciem vel in aliam similitudinem. nisi ab ipso creatore qui omnia fecit. et per quem omnia facta sunt. procul dubio infidelis est et pagano deterior. nonnulli inueniuntur qui interno liuore permoti in perniciem suorum inimicorum altaria sacris vestibus eruunt. aut veste lugubri accingunt. vel consueta luminarium obsequia ecclesiarum dei subtrahunt. vel missas pro requie defunctorum promulgatas pro viuuis celebrant hominibus. quorum omnium maleficia nequissima toletanum palium condemnat dicens.

Ex p. tole **Paulina prus** **Ezechiel**

Plerique etiam sacerdotum sauciati inimicitie dolo missam pro requie defunctorum promulgatam fallaci voto pro viuuis student celebrare hominibus. ut his pro quo ipsum offerret sacrificium mortis incurrat periculum. proinde nostre elegit vnanimis uentus. ut si quis deinceps talia perpetrasse fuerit detectus. a proprii deponatur ordinis gradu. et tam ipse sacerdos quam etiam ille qui eum ad talia peragenda incitasse propeudit exilij perpetui erga saculo relegentur. capto quicumque

Al
au
M
3
to
M
lig
Er
L
U
so
Al
Li
Ho
be
M

Do
Lu

Mig
uci.

Dem
place
guin
artifici

Aug. de **S** Nec mirum de magorum prestigijs
 cui. dei. quoz in tantum prodire maleficorum
 Magi. artes. vt etiam moysi in illis signis resi/
 Incanta sterent vertentes virgas in dracones. a
 tores. quā in sanguinē dicant. In gētiliū etiā
 Moysi libris legit. q̄ quedā maga circe socios
 ligna. vlyris mutauerunt in bestias. Legit etiā
 Errores de sacrificio q̄ archades deo suo lico im
 Circes molabāt ex quo q̄cunq̄ sumerēt in besti
 Uliis aruz formas puererent. sed hec oīa ma
 socij. gicis prestigijs potius fingebant q̄ re
 Arcades rum veritate pellerent. vt ergo ipsi erro
 Zeus res ignorantibus manifesti fiant de eoz
 Moies in proprietate atq̄ inuentoribus iuxta tra
 bestias dinonē maiorū patrū dicere p̄gruū arbi
 Magi tramur. magi sunt qui vulgo malefici ob
 facinoz magnitudinem nuncupant. Hi
 sunt qui p̄missu dei elementa p̄cununt.
 turbant mentes hominū minus p̄fiden
 tium in deo. ac sine vllō veneni hausto
 Poete violentia im̄ carminis interimūt. Unde
 Lucan? Lucanus. Adens hausti nulla fame pol
 luta veneni incantata perit. demombus
 enī accitis audent v̄nlare vt quoscūq̄
 suos p̄manent malis artibus inimicos
 Hi etiā sanguine vtunt̄ et victimis sepe
 Nigromā p̄tingunt mortuoz corpa. Nigromātiā
 tici sunt quoz p̄cantationib? vident̄ resusa
 tari mortui. diuinare ad interrogata re/
 spondere. Nigron enī grece latine mor
 tuus. manio diuinatio nuncupatur. ad
 quos suscitādos cadaueri sanguis adij
 cit. Nam amare sanguinē demones di
 cuntur. Ideoq̄ quonēscūq̄ nigroman
 Demonī placet san cia fit. cruoz aque misceat vt colore sangui
 nis faali? puocent. Hydromantici ab
 guntis sa oq̄ dicti Est enī hydromantia in aquaz
 anticum inspectōne ymbrias demonū euocare. et
 imagineas ludificationes eoz videre.
 ibiq̄ ab eis aliqua audire vbi adhibito
 sanguine etiā inferos p̄hibent̄ suscitare
 et infra. Ad hec oīa sup̄dicta pertinent li
 gature execrabilū remedioz que ars nō
 p̄mendat medicoz. seu in p̄cantationi
 bus. seu in characteribus suspendendis
 atq̄ ligandis. In quibus oibus ars de
 monum est ex quadā pestifera societate

hominū et angeloz maloꝝ contra. vnde
 hec cuncta vitanda sunt christiano. et ei
 penitus execratio et repudianda atq̄ dā
 nanda. Augurā aut̄ sunt amū. hec autē
 p̄briges p̄mū inuenerūt. Prestigiū ve
 ro mercurius dicitur p̄mū inuēnisse.
 Dicitur est aut̄ prest. giū q̄ prestingat
 aciem oculoꝝ Auruspicine artem p̄mū
 betruscis tradidisse dicit̄ quidam ages
 hic exanimis auruspiciā dicitur. et post
 ea non apparuit. Illam dicit̄ fabulose.
 arante quodā rustico subito ex glebis ex
 iluisse. et auruspiciā dicit̄ q̄ die mor
 tuus est. quos libros romani ex betrusca
 lingua in p̄p̄iam mutauerunt. his ergo
 portentis p̄ diaboloz fallaciā illudis cu
 riositas humana: qm̄ id impudenter ap
 petunt scire: qd̄ nulla ratioe p̄petit eis in
 uestigare. hec p̄tās immūdis spiritibus
 ideo datur. vt p̄uersos sibi apter. hoc est
 p̄rauos hoīes seducant. illos scz q̄ sper
 nunt veritatē. et credunt mendacio iuxta
 pauli sniam. sanā doctrinā non ferūt. sed
 ad sua desideria coaceruabunt. sibi ma
 gistros p̄ruentes aurb? et a veritate q̄
 dem auditū auertent. ad fabulas autez
 p̄uertent̄ onerati peccatis ducent̄ varijs
 desiderijs. semp̄ discentes. nunq̄ ad sci
 entie veritatē peruenientes quemadmo
 dum aut̄ iamnes et mam bres resisterunt
 moysi. ita et isti resisterunt veritati. homines
 corrupti mente. reprobi circa fides. Pre
 terea quidam querendū putant. quomo
 do scriptura narrat p̄bitonissam samue
 lem prop̄betam suscitasse ad colloquiū
 faulis impijsimū regis. si p̄bitonica di
 uinatio errori magice artis deputanda
 sit q̄bus ita r̄ideri p̄t. indignū oīno fa
 cius esse si scdm̄ verba historie commo
 detur assensus. Porro hoc est prestigiū
 sarbane. quo vt plurimos fallat. etiā bo
 nos habere in potestate se p̄fingit. quod
 apostolus iuxta cetera ostendit dicens:
 Ipse sarbanas transfiguratur se in ange
 lum lucis. vt enim errozes faceret in quo
 gloriicaretur. in habitu viri iusti et no
 mine se subornauit. vt nichil p̄ficere

Auguria
 Puges
 Erroꝝ
 prestigiū
 mercuri
 Auctores
 Auruspi
 cina
 Etusci

Abito
 nissa saul

species quam predicabant dei cultores
 mentiret quasi hinc exeuntes, iustos finxit
 in sua esse potestate, sed hoc quosdam fal-
 lit. quod de morte saulis et filij eius non sit
 mentitus, quasi magnū sit diabolo ante
 occasum mortem corporis preuidere, cū
 signa quedam soleant apparere morituris
 quippe a quibus dei protectio ammittitur vi-
 detur. quātomagis a diabolo, quē angelica
 potestate sublimem prophetica oracula
 fuisse testatur, de cuius magnitudine apo-
 stolus ait. **An ignoratis altitudinē satha-
 ne.** quid mirus ergo si imminente prope
 mortem potuit preuidere cū hoc sit vnde
 fallit, et se in potestate dei vult adorari,
 nam tanta hebetudine demens effectus
 est saul ut ad perditionem suam confugeret, de-
 pravatus enim causa peccati ad hoc se con-
 tulit quod damnauerat. Sed si quis pro-
 pter historiā ea que verbis expressa sunt
 putet non pretermittenda, ne ratio histo-
 rie inanis sit, recte facit quidē, si tamen istud
 minime ad veri rationem rapiat, sed ad
 visum et ad intellectū saulis, neque enim
 reprobis factis bonum intellectum po-
 terat habere, historicus enim mentē saul-
 is et statū samuelis describit et ea que di-
 cta et visa sunt exprimens, pretermittens
 si vera an falsa sint, qui ait. **Audiens in
 quo habitu esset excitatus, intellexit inquit
 hunc samuelem esse, quid intellexerat retu-
 lit et quod non bene intellexit, contra scripturā
 alium adoravit quod deum, et putans Sa-
 muelem adoravit diabolum, ut fructum
 fallacie sue haberet sathanas, ad hoc enim niti-
 tur, ut adoraretur quasi deus, si enim Samuel
 illi vere apparuisset, non vtrique vir iustus
 permisisset se adorari, qui predicauerat
 dñm solum esse adorandum, et quod ho-
 mo dei, qui cum abrahā in refrigerio erat
 diceret ad virum pestilentie dignū ardo-
 re iehenne. **Tras mecum eris, his duo-
 bus t. t. subtilitatem fallacie sue per-
 didit improvidus sathanas, quod et adora-
 ri se permisit sub habitu et nomine samue-
 lis contra legem, et virum peccatis pessimum
 cum magna distantia peccatorum et iusto-
 rum sit cum samuele iustissimo futurum****

**Samuel
 laus**

mentitus est, verum potest dici, verum Saul dā-
 tus potest videri, si de samuelis nomine tace-
 atur, quia saul cum diabolo futurus erat
 ad eum enim transfiguravit quem adoravit
 semper ergo diabolus sub velamine latens
 perdit se cum ea perfingit que hereant pro-
 nis per quas fallere nititur. Si autem quilibet
 opponit et dicit, quomodo vel quan-
 do eveniunt aliqua que illi divini predicunt
 futura, aut quomodo possunt egris prebere me-
 delam, aut sanis immittere egritudinem
 si aliquid proprie virtutis ac potestatis
 non habeant, hoc a nobis recipiat responsum
 quod ideo quisque non debet eis credere, quod
 aliquando eveniant que predicunt aut sanare
 videntur languidos aut ledere sanos,
 quod hoc permissum dei sit, ut ipsi qui hoc au-
 diunt vel vident probentur et appareant
 quali fide sint vel devotione erga deum
 sicut in deuteronio legitur, moyses ex
 verbo dei populo dei precepisse ita dicens
**Si surrexerit in medio tui propheta aut
 quod somnum dicat se vidisse, et predixerit signum
 atque portentum, et evenient quod locutus est
 et dixerit tibi: eamus, et sequamur deos
 alienos quos ignoramus, et serviamus eis,
 non audies verba prophete aut somnato-
 ris, quia temptat vos dominus deus vester,
 ut palam fiat vtrum diligatis eum an non
 et in toto corde, et in tota anima vestra do-
 minum deum vestrum sequamini: ipsius
 timere mandata eius custodite, et audite
 vocem illius, ipsi serviat, et ipsi adhe-
 rebitis et cetera, vbi sane intelligi voluit
 etiam illa que a divinis non secun-
 dum deum dicuntur si acciderint que di-
 cuntur non sint sic accipienda ut fiant que
 precipiuntur ab eis aut colantur que coluntur ab eis
 nec propter suam potestatem, deus ostendit esse
 quod contingunt ista, sed quasi quereretur
 cur ea permittat, causam temptationis ex-
 posuit ad cognoscendam vtrique eorum di-
 lectionem, vtrum eam habeat erga deum
 suum, cognoscendum vero ab ipsis po-
 tius quam ab illo qui scit omnia antequam
 fiant.**

**Teratio
 dei.**

Q. 6. Ex p. car taginesi. 2. psecratio monialiū. Q. 1. Penitenti na mori entium. Nicola? papa. Lōtritiō Peniten tia impo nenda.

Penitentium reconciliatio chris-
 tianis et puellarum psecratio a pres-
 biteris non fiat. *Ca. si iubet*
Ad infirmis in pido mortis po-
 sitis pura est inquirenda pfectio
 peccatorum non tñ illis imponen-
 da est qñtitas penitentie sed innotescen-
 tia mori da. et cum amicorum orationibus et elemosi-
 narum studiis pondus pnie subleuandum
Et qualitas criminum et pstritio penitē-
 tium in satisfatione imponenda a sacer-
 dote pferenda. *Caplo de bis.*
Sine psonarum acceptione imploranti
 penitentia detur. caplo sacerdos
Tempus et modus penitendi delin-
 quentibus presidentium imponat iudicio
 capitulo hoc.
Penitentes ex corde ita oportet su-
 scipi. sicut dñs ostendit cum dicit. qz con-
 uocavi amicos meos et vicinos dicens.
 Congratulamini michi qz inveni ouem
 meam quam perdideram.
Penitētes legem dei diligant iniq-
 tatem odio habeant. caplo affectum
Melius est errare in misericordia re-
 mittendi qm in seueritate pascēdi
Alligant aut onera graua et impo-
 tabilia et cetera tales sunt sacerdotes eti-
 cordia pfe am nūc qui oēs iustitiā populo mandāt
 ratur seue et ipsi nec modicā seruant. videlz non vt
 ritati faciendo sint. sed vt dicendo appareant
Pnia p iusti. tales sunt qui graue pondus veniē-
 ua impo ribus ad penitentiā imponūt. qz dicūt et
 nō faciūt. et sic dum pena pñris peniten-
 tie fugit ptemtur pena peccati futura. si-
 cut em si fascem sup humeros adolescen-
 tis. quē non pōt baulare. posueris. ne-
 cesse habet vt aut fascem reijciat. aut sub
 pondere pfringat. sic et hō cui graue pō-
 dus penitentie imponis. aut penitentiā
 reijciat. aut suscipiens: dum sufferre non
 pōt. scandalizatus amplius peccat. dein-
 de et si erramus modicam penitentiā im-
 ponentes. nonne melius est ppter mise-
 ricordia rationes reddere qm propter cru-
 delitatē. vbi em paterfamilias largus est
 dispensator non debet esse tenax. si deus

benignus. vt quid sacerdos eius auster?
 vult apparere.
Non licet iniquas obseruationes
 agere. klarum et ocis vacare. neqz lauro
 aut viriditate arborum cingere domos. *Om-*
 nis em bec obseruatio paganorum est.
Si quis kalendas ianuarij ritu pa-
 ganorum colere. vñ aliqd plus noui facere
 propter nouū annū. aut mensas cū lam-
 padibus vel epulis domibus preparare.
 et p vicos et plateas cantatores et choros
 ducere presumpserit. anathema sit.
Admoneāt fideles sacerdotes po-
 pulos suos. vt nouerint magicas artes
 incantationesqz cuiuslibet infirmitatibus
 hominum nil remedij posse pferre. nō aniali-
 bus languentibus. claudis. cantibusue. vñ
 etiā moribundis quicqz mederi. sed bec
 esse laqueos et insidias antiqui hostis q-
 bus ille pfidus genus humanum decipe-
 nit. et si quis hoc exercuerit. clericus de-
 gradetur. laicus anathematizetur.
Non obseruetis dies qui dicuntur
 egyptiaci aut kalendas ianuarij in qui-
 bus cantilene quedam et pmessationes et
 adinuicem dona donant quasi in princi-
 pio anni boni fati augurio. aut aliquot
 menses aut tempora aut dies et annos.
 aut lune solisqz cursum. qz qz et bas et qz
 cumqz diuinationes aut facta aut augu-
 ria obseruat aut attendit. aut pferit obser-
 uantibus. inutiliter siue causa magis ad
 sui damnationē qm ad salutē tendit. siue
 per quosdā numeros litterarum et lune per
 pythagoricā. nigromantiā egrotantium
 vitam. vel mortē vel prospera vel aduer-
 sa futura inqñunt siue qui attendunt som-
 nialia scripta. et falsa Danielis nomine
 intitulata. et sortes que dicuntur sanctorum
 apostolorum. et auguria auium aut aliqua
 pro domo facienda. aut propter pugia
 copulada. aut in collectionibus herbarum
 carmina dicunt. aut pictanolas pro quibus
 infirmitate scriptas sup homines et ania-
 lia ponunt preter simbolū et orationem
 dhicam. aut magicas falsitatibus in gran-
 dinarijs et tempestatibus credunt. qz aut

Martin? papa
klas may zacharias papa.

Incanta-
tiones sup
infirmos

Aug:
Egiptia
ci dies

Somnia
danielis
Sortes
Auguria

talibus credunt. aut ad eoz domū euntes aut suis domibus introducūt et interrogant sciant se fidem xpianam et baptismum p̄uaricasse. et paganū et apostatas id est. retroabeuntē et dei inimicū irā dei grauit̄ in eternū incurrisse. nisi ecclesiastica penitētia emendat̄ deo reconciliet̄. Dicit em̄ ap̄lus. Siue manducatis siue bibitis siue aliqd̄ aliud facitis in nomine dñi nostri ihesu xpi facite. in quo uiuimus. mouemur et sumus. De temporuz quoq̄ obseruationibus scribit Auḡ. in enchiridion. id est. manuali libro.

Obs̄rua **¶** Braue peccatum est dies obseruare no dierū. menses et annos. cap̄lo si quis.

annoz et tempoz. **¶** Quod uouētes matrimonia p̄trahere non p̄nt. multis auctoritatibus p̄batur. in concilio nāq̄ cartbaginensi in cap. iiii. statutū inuenitur de uiduis que professam continentiam p̄uaricate sunt.

Excommunicent uidue que religioso habitu abiecto nuptias etiā elegerunt **Cap̄lo sicut**

monialiū **¶** Nam si adulterij p̄iuges ree sunt. si suis obnoxie uiris non fuerint. q̄nto magis uidue que dei religiositates mutauerunt. crimine adulterij notabunt. si deuotionem quam sponse non coacte deo obtulerunt. libidinosa uoluntate corruerunt. **Cap̄lo sicut.**

Belasius **¶** Necq̄ uiduas ad nuptias transire papa patimur q̄ in religioso p̄posito diuturna obseruatione p̄manserunt. sicut uirgines nubere p̄hibem̄ q̄s annis plurimis in monasterijs etatem pegisse p̄tulerit

Ciprian̄ **¶** Nec aliq̄ putet se posse hac excusatione defendi. qd̄ inspici et p̄bari possit an uirgo sit cum etiā manus obstetricum et oculus sepe fallat. et si incorrupta inuenta fuerit uirgo ea p̄te qua mulier p̄t esse poterit tñ ex alia p̄te corporis peccasse q̄ corrumpti p̄t. et tñ inspici non p̄t. certe ipse p̄cubitus ipse p̄plexus ipsa p̄fabulatio et osculatio et p̄iacētū duoz turpis et feda dormitio quantū dedecoris et criminis p̄fitent̄. si supueniēs maritus sp̄o

sam suam iacentem cum altero uideat. nomine indignat̄ et trem. et p̄ zeli dolore portat gladiū in manu sua. et xpus dñs iudex noster cum x̄ginem suam sibi dicatam et sanctitati sue destinata iacere cū altero cernit quā indignat̄ ei irascitur. et q̄s penas in celestis bñd̄i p̄iunctionibus p̄minatur cuius ut gladium sp̄ualem et venturū iudicij diem vnusquisq̄ fratres possit euadere omni p̄silio. p̄uidere et elaborare debemus.

¶ Siquis ep̄us. presbiter. diaconus moniales aut subdiacon̄ aut lector aut psalmista aut hostiarius cum muliere sanctificata deo mechatus fuerit. deponat̄. qz sponsam christi corripit. si uero laicus excommunicetur.

¶ Vidue et puellae que post religionis habitū nubunt a p̄munionē suspendant̄ **Cap̄lo de uiduis.**

¶ Viduas aut̄ uelare pontificū null̄ attētet. p̄ut statutū est in decretis **Belasij pape. cap̄lo. xij.**

¶ De uero que nondū sacro uelamine sunt tecte. tñ in proposito uirginali sp̄se permanere simulauerūt. licet uelate sint. si forte nupserint. bis ad agenda aliquanto tempore penitentiam sit liberū. quia sponso earum a deo tenebatur.

¶ Nam si inter homines solet bone fidei contractus nulla ratione dissolui. quāto magis ista pollicitatio quā deo pepigit solui sine uindicta nō debet. **¶** Nam si apostolus illas que a proposito uiduitatis discesserunt. dixit eas h̄re p̄demnationē qz primā fidem irritam fecerunt. quāto magis uirgines que pactionis sue fidei minime seruauerunt

¶ Que christo sp̄ualiter nubunt si postea publice nupserint. non eas admittēdas esse ad penitentiam nisi hi quibus se iunxerant. a mundo recesserint. si em̄ de hominibus hec ratio custoditur. ut quicunq̄ uiuente uiro alteri nupserit. adultera habeat̄ nec ei agende penitentie licentia p̄cedit. nisi uiuus de eis fuerit defunctus quāto magis de illa tenēda est

moniales
Uidue
Cap̄lo de uiduis.
Innocentius papa
Uota uirginant̄

que ante se immortalis sponso iunxerat. et postea ad humanas nuptias transiit.

Impudicas detestabilesque personas monachorum atque monacharum. que abiecto proposito sanctitatis illicita atque sacrilega praegatione se miscuerunt. et in arbitrium conscientie proprie desperatione perducte de illicitis proleptibus libere filios procreauerunt. a monasteriorum ceru ecclesiarumque puentibus eliminandas esse mandamus. quatenus retrusus in suis erga sculis tantum facinus lamentatione continua deflentes. purgatorio possint igne penitudinis decoqui ut eis velut ad mortem solius misericordie intuitu. per communionis gratiam possit subueniri.

Melioris proposito lapsas si nupsent feminas a castitate sanctiori que uel deo adteris esse peiores manifestum est.

Si qua monacharum. uel per antiquitatem licentiam uel per impunitatis prauam consuetudinem. ad lapsum adulterii deducta fuerit. aut in stupri fuerit deducta uolaginem hanc post comperentis seueritatem uindictae in aliud districtum monasterium uirginum in penitentia uolumus redigi. ut illic orationibus atque ieiunijs uacet. et sic penitendo proficiat. et metuendis ceteris arduis discipline prestet exemplum. Is autem qui cum huiusmodi feminis in aliqua fuerit iniquitate repertus omni communione priuetur. si laicus est. si uero clericus a suo quoque remotus officio pro suis continuo lugendis excessibus in monasterium detrudatur.

De legibus imperatorum

Si quis rapuerit uel sollicitauerit uel corruerit assistentiam uel diaconissam uel monacham uel aliam mulierem religiosam uel vitam uel habitum habitam. bona ipsius et eorum qui huiusmodi sceleris communione participant sunt. a religioso loco uendicentur. in quo talis mulier habitabat per religiosos episcopos et reuocatos et praesides praouinciarum et officiales eorum. ipsi autem capitali periculo subiciantur.

Omnes femine uenientes ad sacram

religionem palles capita sua praegant. et praescriptam roboratamque professionem faciant postquam scripturam non sinant relabi ad praeruaricationis audaciam. que uero ex his omnibus fuerint repte animam aut uentem in transgressionem dedisse excommunicationis sententiam ferant et rursus mutato habitu in monasterijs. donec diem ultimum claudunt sub erumnis ardue penitentiae permaneant religatae.

Nuptiarum bonum semper quidem bonum est. quod bonum semper in populo dei fuit: sed aliquando fuit legis obsequium. nunc est infirmitatis remedium. in quibusdam uero humanitatis solatium. filiorum quippe procreationi operam dare. non canino more per usum promiscuum feminarum sed honesto ordine coniugali. nunc est in homine probandus affectus. et ipsum tantum laudabilius transcendit et vincit celestia cogitans animo christianus.

Qui secunda questio qua queritur. an puella alteri desponsata possint renuntiare priori conditioni. et transferre sua uota ad alium. Hic primum uidentum est. an coniugium sit inter eos. secundo an possint ab inuicem discedere. eos autem coniuges esse et ex diffinitione coniugij. et auctoritate multorum facile probatum sunt enim nuptiae siue matrimonium uiri mulierisque coniunctio indiuiduae uita consuetudinem retinens. inter hos autem fuit. coniunctio quae indiuiduae uita consuetudinem exigebat fuit autem inter eos consensus qui est effectus causa matrimonij. Iuxta illud Ysidori. Consensus facit matrimonium. Item Johannes Chrysostomus super Mattheum.

Matrimonium quidem non facit coitus sed uoluntas. et ideo non soluit illud separatio corporis: sed uoluntatis. ideo quae dimittit coniugem suam et aliam non accipit adhuc est maritus. nam et si corpore separatus est. tamen adhuc uoluntate coniunctus est. cum ergo aliam acceperit tunc eam plene dimittit. non ergo qui dimittit mechatur: sed qui alteram ducit. Item nicolaus papa

Professionis modus
Ex p. to
lerano.

Aug.
Matrimonium

sodomia

Q. 2.

Matrimonium.

Nicolaus papa Sufficiat solus scdm leges consensus eoz de quoz quarunq; consensu & iun-
 ctionibus agitur. qui solus si defuerit. ce-
 tera etiã cum ipso celebrata frustrantur
Lum ergo inter istos consensus intercesse-
 rit qui solus matrimoniũ facit. parz bos
 iuges fuisse. Sed queritur. Quis con-
 sensus facit matrimoniũ. an consensus co-
 habitatõis. an carnal copule an vterq;
Si cobabitatõis consensus matrimoniũ
 facit. tunc frater cũ sorore matrimoniũ põt
 contrahere. si carnalis copule inter mariã
 & ioseph nõ fuit coniugũ. vouerat enĩ ma-
 ria pseueraturã se ñginem. Vñ ait ange-
lo. Quõ fiet istud: qm̃ virum non cognos-
 sco. id est. me non cognituram proposui.
 neq; enĩ tunc virum non cognoscebat.
 necesse erat inquiri: quõ posset filiũ bñe.
 sed qz nunq; se cogniturã pposuerat. si er-
 go ptra suum ppositũ postea consensus in
 carnalem copulam rea facta est voti ñgi-
 nalis mente. & si nõ ope violati qd de ea
 sentire nefas ẽ. Sed sicut aug. ait. Be-
 ata maria proposuit se seruatorã votum
 ñginitatis in corde. sed ipsum ñginita-
 tis votum nõ expressit ore subiecit se di-
 vine dispositioni: dũ pposuit se pseuera-
 turã ñginem. nisi de aliter ei reuelaret.
 pmittens ergo ñginitatem suã diuine di-
 spositioni. consensus in carnalem copulam
 non illam appetendo. sed diuine inspi-
 rationi in vtroq; obediendo. postea nõ
 cum filiũ genuit. quod corde pceperat si-
 mul cum viro labijs expressit. & vterq; in
 virginitate pmanfit. consensus ergo cõ-
 habitandi & idiuiduã vite psuetudinẽ reti-
 nendi interueniẽs eos iuges fecit. In-
 diuidua vite psuetudo est talẽ se in omĩ-
 bus exhibere viro qlis ipa sibi est. & ecõ-
 uerso. ad indiuiduã vite itaq; psuetudi-
 nem p̃tinet absq; legitimi viri consensu. et
 orõni etiã aliqñ nõ posse peccare. nec cõ-
 tinentiã pfiteri. qz ergo iste consensus fuit
 inter eos p̃z eos iuges fuisse **Johãnes**
Chrisostomus sup matheũ. Omnis res p
 qscunq; causas nascit p easdẽ dissoluit.
 matrimoniũ enĩ non facit coitus sed vo-
 luntas. & ideo non soluit illud separatio

corpis sed voluntaris. ideo qui dimittit
 coniugem suam: & aliam nõ accipit adhuc
 maritus est. nam & si corpe iam separ-
 est tñ adhuc voluntate coniunctus est. cũ ergo
 qui vnã dimittit aliã accepit. tunc plene
 eam dimittit. nõ ergo qui dimittit mech-
 atur: sed qui alteram ducit.
Lum iniãt coniugũ coniugij nomen
 asciscit. nam defloratio ñginitatis nõ fa-
 cit matrimoniũ. sed pactio coniugalis. de-
 niq; cum mulier coniungit viro coniugũ est
 non cum viri admixtione cognoscitur
Coniuges verius appellant a pri-
 ma dispensationis fide. quõ adhuc ig-
 norentur inter eos coniugalis p̃cubitus.
Coniunx vocat a prima desposari-
 onis fide q̃ p̃cubitu nõ agnouerat. nec
 fuerat p̃gnitur nec pierat. nec mendat
 manserit coniugis appellatio vbi nec fue-
 rat nec futura erat carnalis vlla p̃mixtio
 p̃pter qd̃ fidele coniugũ ambo parentes
 xpi vocari meruerũt. non solũ illa mater
 verũ etiam ille pater eius sicut & iunx
 matris eius vtrũq; mente non carne.
Omne itaq; nuptiarũ bonũ imple-
 tum est in seipsis parẽtibus xpi. proles
 fides. sacramentũ. prolem cognoscimus
 ipsum dñm. fidem. qz nullum adulterius
 sacramentũ. qz nulluz diuortiu solus ibi
 coniugalis p̃cubitus non fuit. qz in carne
 peccati fieri nõ põt sine pudenda p̃cupi-
 scentia carnis que accidit ex peccato sine
 quo vere p̃cipi voluit qui futurus erat si-
 ne peccato.
Sine consensu vxoris religionis pro-
 positum vir sumere non potest. Capitu-
 lo si quis
Sine vxoris voluntate viro p̃tinere
 non licet.
Si tu abstines sine vxoris volunta-
 te tribuis ei fornicãdi licentiã. & peccatũ
 illius tue imputabit abstinentie. Item
Bregio. Urbico abbati.
Vir non est suscipiendus in monaste-
 rium nisi & vxor conuertatur. Capitulo
 qz agarbo.
Continentie vota non licet suscipere
 nisi eandem vitam vir eius elegerit.

Ambro. de ñgini-
 bus.

ysido. 9. etby.

Aug. de bono con-
 iugali

Joseph & Mariã
 xpi par-
 entes

Aug.

Nicolaus
 papa.

Diuortiu se regia dignitate vel maritali copula vel causa reli
 gionis le exui. et sola vita priuata esse p̄tentā de
 siderare. cui nos sc̄ptim⁹ nō aliter hoc fie
 ri posse. nisi eandē vitā p̄iungat eius lotba
 rius elegerit. nam licet sit scriptū. Quos
 deus p̄iunxit homo non sepatet. Deus
 tamen et non homo separat quādo diu
 ni amoris intuitu ex p̄sensu vtriusq̄ con
 iugis matrimonia dissoluunt. aliter aut̄
 fieri mutuam separationem vestraz pro
 bibemus. **Ecce** q̄ p̄iugati sine licentia
 alienus p̄tinentiā profiteri non p̄nt. sp̄s
 si enas vero inconsultis quas sibi desp̄s
 sauerūt exēplis et auctoritatibus p̄bant
 p̄tinentiā posse seruare. vt enī refert bea
 tus Hiero. **Adacbarius** p̄cipuus inter
 xpi heremitas celebrato nupnax conui
 uio. cum vespere ibalamū esset ingressu
 rus ex vrbe egrediens trāsmarina petijt
 et berem solitudinē sibi elegit. **Itē** bea
 tus **Alexius** epiphani clarissimi filij filij
 ex nuptijs diuina grā vocatus sponsam
 deseruit. et nudus xpo tambari cepit. hor
 exemplo patet q̄ sponsi sponsaz non ex
 quisito suarū p̄sensu p̄tinentiā valent p̄
 fiteri. p̄batur illud auctoritate **Eusebij**
 pape dicentis.

Desponsata puella nō p̄biberit mo
 nasteriū eligere. caplo desponsatam.
Decreta legalia desponsatam si cō
 uerti voluerit nullo modo cēsueret dāno
 mulctari. **Cum** ergo p̄iugatorū p̄tinen
 tia nisi ex amboz p̄sensu deo offerri non
 valeat. cum vir p̄tatem sui corpis nō ha
 beat sed mulier. sponse aut̄ monasteriū
 possunt eligere. et sponsi nō exquisito cō
 sensu sponsaz propositus melioris vite
 assumere valeant. patet q̄ inter sp̄sum
 et sponsam p̄iugium nō est. **Item** cum se
 cundū aug⁹. Illa mulier non p̄tinet ad
 matrimoniū cum qua docet nō fuisse cō
 mixtio sexus. **Item** sc̄dm Leonē. Illa
 non p̄tinet ad matrimoniū cum qua do
 cet non fuisse nuptiale ministeriū. appa
 ret q̄ inter sponsum et sponsam p̄iugium
 non est. **Item** nicolaus papa p̄cepit de
 his q̄ ab aduersarijs execant. et mēbris

detruncant. vt ob hanc infirmitatem p̄i
 gia talium non soluant. **De** his aut̄ qui
 causa frigiditatis vxoribus debitū red
 dere non p̄nt. statuit **Gregori⁹** papa vt
 vterq̄ eoz septima manu p̄pinq̄oz ta
 ctis sacrosanctis reliquijs iureiurādo di
 cat. q̄ nunq̄ p̄ p̄mixonē carnis cōiun
 cri vna caro effecti fuissent. tūc mulier se
 cundas nuptias poterit p̄bere. vir aut̄
 q̄ frigide nature ē maneat sine spe p̄iugij
Qui dormierit cum duabus sorori
 bus. et vna ex illis antea vxor fuerat. nec
 vnā ex ipsis habeat nec ipsi adultero
 vnq̄ in coniugio copulet. id est. nec pro
 prie vxori sibi licet reddere debitū quā
 sibi reddit illicitam sororem eius cogno
 scendo. nec etiā post mortem vxoris licet
 ei adultere vel alicui copulari in p̄iugij
 de sp̄sa vero ecōtra intelligitur in conci
 lio **Triburiensi**.

De eo qui dormit cum sponsa fratris
 sui.
Quidam desponsauit vxorē et dota
 uit eam. et cū ea coire non potuit. quam
 clanculo frater eius corrupit. et grauidas
 eam reddidit. decretū est. vt quis nupta
 esse non potuit legitimo m̄rimonio viro
 desponsatam t̄m fratri. frater habere non
 posset. sed mechus et mecha fornicatiōis
 quidem vindictaz sustineant. licita vero
 coniugia eis non negentur.

Si quis sponsaz filij sui oppresserit
 simul cum ea sine spe coniugij maneat.
Raptor publica penitentia mulctet
 Raptas vero si sponsus accipe noluerit
 et ipsa eidē crimini consentiēs non fuerit
 licentia nubendi alij non negetur.

Cum iniciatur coniugium. coniugij
 nomen asascatur. non cum puella viri ad
 mixtione cognoscit

In omni matrimonio coniunctio in
 telligit sp̄ialis quam confirmat et pficit
 conuictorum commixtio corporalis.
Item Hieronimus super abdiam pro
 phetam. **Matrimonium** sponsali con
 iunctione iniciatur commixtiōe pficiat.
Capitulo. quapropter.

Institutum est vt sponse iam p̄acte

Soroꝝ
duarum
cognitio

Cognate
cognitio.

Murus co
gnitio
Rapta

m̄rimoniū
Ambro.
Ambro.

Jurata non statim tradant. ne vilem habeat ma-
 ipōsa qre ritus datā. quā suspirauerit sponsus di-
 nō statim latam. Augustin⁹ cum de parentib⁹ dñi
 traditur. loqueret ait. Quomugēs fuerūt mēre non
 Aug. carne. sicut ⁊ parētes. ex quo datur intel-
 Ioseph ⁊ ligi. q̄ sicut ioseph pater dñi dicitur est.
 Aldaria non effectu geniture: sed officio ⁊ cura p-
 uidendi. sic ⁊ coniunx mater eius appellat
 non coniugij effectu. sed subministratione
 necessariorū ⁊ indiuidue mentis affectu.
 Caplo institutum.

Benuit ioseph virum marie. Cum
 virum audieris. tibi non subeat suspicio
 nuptiarum. sed recordare psuetudinis
 scripturarū. q̄ sponsi viri. ⁊ sponse vocen-
 tur vxores.

Aldaria coniunx dicitur more scripture
 cum simpliciter sponsa esset.

Raptus est illicitus coitus a corrup-
 p̄si. s. ebi. pendo dicitur. vnde qui raptu p̄ntē stu-
 pro fruitur.

Q. i. **Q**uod aut inter infideles coniugium
 q̄ nō sit multis auctoritatibus p-
 batur. Ait enim paulus. Dñe

Adrimo qd nō est ex fide peccatū est. coniunctio au-
 mum cū tem infidelium non est ex fide ⁊ ideo pec-
 infideli catū est. non est ergo coniugium qz nullus
 non est coniugium peccatū est Item Augustinus
 Non est vera pudicitia hominis infidelis
 cum coniuge sua. Ubi autem vera pudici-
 tia esse non potest. ibi nec verū coniugium
 est. Item ambro. Iussit Esdras dimitti
 vxores alienigenas p̄ q̄s ibant ad deos
 alienos. Non est enī putandū matrimo-
 nium. qd̄ extra decretū dei est factus. sed
 cum cognoscitur. est emendandū. Item
 Aug⁹. Non est ratum coniugium qd̄ sine
 deo est.

Ang. **S**ine culpa relinquitur vxor fideli si
 habitare noluerit. caplo vxor.

Aug. **L**icite dimittit vxor que virū suū co-
 gere querit ad malū. caplo idolatria

Aug. **Q**ue simulachrū facit nec respicit di-
 mittat a viro suo. caplo non

Ambro **A**more cuiuslibet non est a fide rece-
 dendum. caplo infidelis.

Aug. **Q**d̄ etiam infideles sunt coniuges ⁊ q̄
 fideli licet dimittere infidelem. La. iam

Ab infidelibus coniugibus licet rece-
 dere. sed non expedit. Caplo. sic.

Misi ad fidem iudeus accesserit. sepa-
 retur ab vxore fideli. caplo iudei.

A parentū sepe est consortio fideles ne
 in eorū inuoluant errorib⁹. caplo iudeorū

Iudeis ad fidem venientibus cum
 infideli nulla sit coniunctio. caplo. sepe.

Cum iudeis nec māducandū nec bi-
 bendus. nec ab eis medicamentū accipi-
 endum est. caplo. nullus.

Clerici siue laici vitent iudeorū conui-
 uia. nec ad sua consortia recipiantur

Dēs deinceps clia siue laici iudeo-
 rū conuiuia vitent. nec eos ad conuiuū q̄sq̄
 accipiat qz cū apud xpianos coniunibus
 abis non vrant. indignū atq̄ sacrilegū
 est eorū abos xpianis sumi. cū ea q̄ aplo
 pmittēte nos sumim⁹. ab illis iudicent
 immūda ac sic inferiores incipiet eē xpī-
 ani q̄ iudei. si nos q̄ ab illis apponunt
 vtamur. illi nō a nobis oblata p̄tēnant.

Ex his euidenter colligitur coniugium esse in-
 ter infideles. Illud nō apli. **Q**uod nō
 est ex fide peccatū est. nō ita intelligēdū
 est vt quicquid ab infidelib⁹ fit. credat esse
 peccatū. sed omne quod p̄tra p̄scientias
 fit edificat ad gebennā. Unde ambrosi⁹
 Peccatū est qd̄ aliter fit q̄ probatū est.
 Item Aug⁹. super eundem locum **D**ñi
 ne qd̄ aliter fit q̄ probatum est peccatū
 est non tñ omne qd̄ fit cum fide bonum
 est. Ignorantia enim que fit ex culpa no-
 cet. **M**incetiam apostolus ait. **B**eatus
 qui nō iudicat semetipsum. in eo qd̄ pro-
 bat. id est. qd̄ nō facit damnabilē semet
 ipsum. aliter faciendo q̄ p̄bet esse faciē-
 dum. vel oē qd̄ non est ex fide dicit esse
 peccatū. qz quicquid ea fide nō fit vt ad
 eternā valeat salutē inutile reputat. ap̄
 dñm. Unde Aug⁹. ait. **D**mnis vita infi-
 deliū peccatū est. nec valet esse bonū qd̄
 fit absq̄ dō vbi deest em̄ agnitio eterne
 ⁊ incommutabilis veritatis falsa n̄tus
 est. etiam in optimis moribus. **I**te cum
 dicit. **N**on est vera pudicitia hominis infi-
 delis cū coniuge sua: negat pudicitia esse
 vera q̄ntū ad effectū ⁊ p̄miū videlz etne

Aug.
 Ex p. 10
 letano. 4
 Ex sino
 do. 1.
 Iudei.
 Ex p. ar
 gathensi.

salutis sicut enim apud hereticos sacramenta negant esse vera. non quantum ad formam. sed quantum ad virtutem sic et virtutes negant esse vere apud infideles. non quoniam vere in eis sunt. iuxta illud hieronimi virtute romani premerunt imperium sed quod effectum carent eterne salutis. Item illud ambrosij. Non est putandum matrimonium quod extra dei decretum factum est. sed cum cognoscitur est emendandum. non ostenditur coniugium non esse inter infideles. nullo enim dei precepto gentiles prohibentur coniungi gentilibus. nec ergo eorum coniugium extra. id est. contra dei decretum fit. illa itaque auctoritate iubentur separari ab invicem qui contra dei vel ecclesie decretum copulati sunt. ut pote infideles cum fidelibus. vel sanguinei cum sanguineis vel affines cum affinibus. hi omnes si sibi invicem copulati fuerint. separandi sunt. Hinc etiam idem Ambrosius in libro de patriarchis

Fideles infidelibus non sunt coniugio copulandi.

Cave christiane gentili aut iudeo filiam tuam tradere. cave inquit gentilem vel iudeam atque alienigenam hoc est omnem hereticam et alienam a fide tua. accipe tibi uxorem. prima coniugij fides castitatis gratia est. si christiana sit. non est satis. nisi ambo in initio sine sacramento baptismi simul ad orationem nocte vobis surgendum est. et coniunctis precibus obsecratus deus

Ex p. v. banensi. Si quis iudaice pravitati coniugali societate iungitur. siue christiana iudeo siue iudea christiano mulier carnali consortio miscetur. quicumque eorum tantum nefas admisisse cognoscit. a christiano ceru atque conuiuio. et a communione ecclesie prorsus segregentur. Item illud Augustinus. Non est ratum coniugium quod sine deo est. non negat coniugium esse inter infideles. Coniugium enim. aliud est legitimum et non ratum. aliud ratum et non legitimum aliud legitimum et ratum Legitimum coniugium est. quod legali institutione vel punitione moribus probatur. hoc inter infide-

les ratum non est. quia non est firmum. et ideo violabile coniugium eorum. dato enim libello repudij licet eis incedere ab invicem et alijs copulari. lege fori. non lege poli. quam non sequuntur. Inter fideles vero ratum coniugium est. quia coniugia sicut iniciata et completa inter eos. ulterius solvi non possunt. horum quedam sunt legitima. veluti cum uxor a parentibus traditur. a sponso datur. et a sacerdote benedicatur. hec talia coniugia legitima et rata appellantur. Illorum vero coniugia qui contemptis omnibus illis sollemnitatibus solo affectu aliquam sibi in coniugem copulant. huiusmodi coniugium non legitimum. sed ratum tantummodo esse creditur.

Quod vero uxore vivente alteram ducere non possit quod infidelium dicitur sit testatur scriptura dicens. alioquin si disceditis ab invicem et volentes cohabitare dimittitis. et alijs vos copulaveritis. adulteri eritis. et filij vestri qui postea nascuntur. erunt immundi. id est. spurij.

Utrum vero bigamus sit reputandus qui ante baptismum habuerit unam. et post baptismum alteram. auctoritate hieronimi patet. Hinc enim super epistolam pauli ad thimotheum.

Non est bigamus qui ante baptismum habuerit unam et post baptismum alteram. **P**ropter eum unus esse uxoris virum. verum hoc est post baptismum. ceterum. si ante baptismum habuit unam et post baptismum habuerit alteram. non est reputandus bigamus cum prorsus innovato per baptismum omnia vetera sunt dimissa. Augustinus. vero contra testatur et Innocentius. Hinc enim Augustinus. super epistolam pauli ad Titum.

Non debet fieri episcopus qui ante baptismum habuerit unam. et post baptismum alteram.

Alcuius vero intelligunt quod nec eorum ordinandus censuerunt quod ante baptismum habuerit unam et post baptismum alteram. In baptismo enim crimina abolentur non federatio coniugij dissolvitur. sicut illa que cathecumina viciata est. inter dei uxores

Q. 2.
Divortium

Q. 3.
Bigami

secrari nō potest. sic qui ante baptismū habuit vnā. et post baptismū alterā. non nisi bigamus est reputandus. amisit enī quiddā non ad vite meritū: sed ad singuli sacramentum. Item Innocentius rufo et eusebio ep̄is macedonie multis argumentis pbat talē bigamū reputari qz ergo iste cui cā in p̄firi agit. an baptismū habuit vnā. et post baptismū alterā. bigamus iudicā. et h̄ vite merito et industria sc̄ie polleat. tñ in ep̄m ordiari si p̄t

Q. i.
Matrimonium.
Coniugium
Consensus
quid sit

Conjugium siue matrimonium est vite et mulieris coniunctio indiuiduam vite consuetudinem retinens. Item Coniugium consensus utriusque matrimonium facit. qz ergo isti coniuncti sunt. vt indiuiduam vite consuetudinem seruariet qz uterque consensit in altero: coniuges sunt appellandi. His ita respondetur. Consensus est duorum vel plurium sensus in idem. qui aut errat non sentit. ergo non sentit. id est. simul cum alijs sentit nec aut errauit. non ergo consensit. non itaque coniunctus est appellanda. qz non fuit ibi consensus utriusque. sine quo nullum matrimonium esse potest Ad hec. Non omnis error consensus euacuat. Qui enim accipit in uxorem quam putat virginem. vel qui accipit meretricem quam putat esse castam. uterque errat. qz ille corruptam existimat virginem. et iste meretricem reputat castam. nunquid ergo dicere

Consensus error

di sunt non consensisse in eas. aut dabitur utriusque facultas dimittere utrumque. et ducendi aliam. Verum est qd non ois error

Error varius in consensu

consensus excludit Sed error alius persone alius fortune. alius conditionis. alius qualitatis Error persone est. qui hic putat esse virginius: et ipse est plato Error fortune qui hic putat esse diues qui pauper est. vel e conuerso. Error conditionis. qui putat esse liber qui seruus est. Error qualitatis est. qui putatur esse bonus qui malus est. Error fortune et qualitatis coniugij consensus non excludit. Error vero persone et conditionis coniugij consensus non admittit. Si quis enim pacisceret se venditurus agrum marcello. et postea veniret paulus dicens se esse marcellum. et emeret agrum ab illo.

nunquid cum paulo puenit iste de precio aut dicendus est agrum vendidisse. Item si quis pmitteret se venditurum mihi auro et pro auro offerret mihi auricalcum et ita me deciperet. nunquid diceret consensisse in auricalcum. nunquid volui emere auricalcum. Nec ergo aliquando in illum consensisse. qz consensus non est nisi voluntatis. Sicut ergo hic error materie excludit consensus. sic et in coniugio error persone. non enim consensus in hunc sed in eum quem hunc putabat esse Sed obicit Jacob non consenserat in Lia sed in Rachel. vij. siquidem annis pro Rachel seruierat. Cum ergo eo ignorante Lia esset sibi supposita. non fuit coniugium inter eos. si error persone consensus excludit quia ut dictum est. non in eam consenserat sed in Rachel. His ita respondetur Consensus alius est precedens alius subsequens. Precedit consensus quando ante carnalem copulam in indiuiduam vite consuetudinem uterque consentit. subsequitur quando post concubinales siue fornicarium coitum consentiunt in idem. Jacob ergo et Liam non fecit coniuges precedens consensus sed subsequens. nec tamen ex primo concubitu fornicari iudicantur. cum ille maritali affectu eam cognouerit. et illa uxorio affectu sibi debitum persoluerit. putans lege primogenitarum et primis imperijs se sibi iure copulatam. qd aut error persone nullos excuset. auctoritate illa probatur: qua soror uxoris. utroque inscio. sorore videlicet et marito in lectum eius iussit. et a viro sue sororis cognita prohibetur que cum sine spe coniugij perpetuo manere censeat. ille tamen qui cognouit eam per ignorantiam excusatur. Aliter etiam hoc probatur. diabolus non nunquam se in angelum lucis transformatur. nec est periculosus error si tunc credit esse bonus. cum se bonum simulat. si ergo tunc ab aliquo simplici quereretur an sue beatitudinis vellent esse particeps. et ille responderet se in eius consortium velle transire nunquid dicendus est consensisse in consortium diabolice damnationis. an non

Jacob et Lia apologia

potius in participatōne eterne cleritatis
 Item si quis hereticorū nomine augusti
 ni. vel ambrosij. vel hieronymi. alicui ca
 tholicorū seipsum offerret. atq; ad sue fi
 dei eum imitationē puocaret. si ille pbe
 ret assensum. in cui⁹ fidei sniam diceret
 p̄sensisse nō in hereticorū sectaz sed in in
 tegritatē catholice fidei quā ille heretic⁹
 se mentiebat h̄re qz ergo hec p̄sona dece
 pta errore. nō in hūc sed in eū quē iste se
 mentiebat esse consensit. patet qd ei⁹ cō
 iunx non fuerit. Error fortune ⁊ qualita
 tis non excludit consensum veluti si quis
 p̄sentiret in prelaturam alicuius ecclesie
 quam putaret esse diuitem. ⁊ illa esset mi
 nus copiosa. q̄uis hic deciperet errore
 fortune. non t̄m posset renuntiare prelatur
 re accepte. similiter qui nubit pauperi;
 putans illam esse diuitem. non potest re
 nunciare priori p̄ditioni. q̄uis errauerit
 Error qualitatis non excludit similiter
 consensum v̄tpote: si quis emerit agrum
 vel vineam quaz putabat esse v̄berrimā
 q̄uis iste erraret qualitate reruz. rem mi
 nus fertilem emendo non potest tamen
 venditionem rescindere. s̄l̄r qui ducit in
 vxorē meretricē vel corruptā quā putet
 esse castam vel virginē nō p̄t eas dimit
 tere. ⁊ aliam ducere.

Q. 2.

Secunda questio est p̄posita de
 p̄ditōe. an liceat mulieri dimit
 tere eum quem putabat liberū.
 si postea illum inuenerit seruū Qd̄ vero
 mulieri nō liceat a seruo discedere. multis
 nupta ser rōnib⁹ videt̄ posse probari. In xp̄o em̄
 uo qz libe ibesu nec iudeus. nec grecus. nec seruus.
 n̄rata est neq; liber. ergo nec in p̄iugio xp̄ianorū.
 liberi om̄ eadē em̄ lege in fide xp̄i v̄terq; regit. in
 nes sunt different̄ em̄ ab ap̄lo d̄r oib⁹. Qui vult
 d̄uilitas nubere: nubat in d̄no. Et iterū. Mulier
 nobilitas nubat cui vult in d̄no t̄m. non precipit̄ vt
 ignobili ingenua nubat ingenuo. ancilla seruo.
 sed q̄libet eaz cui vult nubat in d̄no.

Julius pape

Omnibus nobis vnus est p̄r in cel
 ⁊ vnusquisq; diues ⁊ pauper. seruus et
 liber. equaliter pro se ⁊ p̄ anīab⁹ eoz ra
 tionem redduri sunt. quapropter oēs

cuiuscunq; p̄ditionis sint. vnā legem
 quārum p̄tinet ad deum habere non du
 bitamus. si aut̄ oēs vnā legē h̄nt. ergo
 sicut in gen⁹ dimitti non p̄t. sic nec seru⁹
 p̄iugio sel̄ coplat⁹ v̄lteri⁹ dimitti poterit.

Anallam in matrimonio susceptā vi
 ro dimittere non licet. caplo. si quis.

zachari⁹
as papa.
Julius p̄p

Inter p̄mū ⁊ libertā p̄stat esse ma
 trimoniū legitimū. caplo si quis

Si femina ingenua acceperit seruū
 sciens qd̄ seruus esset. habeat eum qz om
 nes vnū patrē habem⁹ in celis. vna lex
 erit viro ⁊ femine.

Seruitus occasione dimitti non va
 let qui post p̄trouersiaz status se in liber
 tate asseuerauerit. caplo. cuius.

Occasione p̄ditionis dolose mutare
 vir nō discedat ab ea quā libertatis t̄pe
 accepit. caplo relatum

Legitima seruoz p̄iugia sua auctori
 tate d̄ni non dirimant. caplo dictum

Nulla auctoritate p̄mittit̄ vt q̄s
 p̄matri sue carnaliter copuletur
 hic aut̄ vxorē suam sibi p̄ma
 trem efficit. nō ergo illi v̄lteri⁹ carnaliter
 copulari poterit

Q. 1.
Lōmatri
copulari

Separent⁹ ⁊ graui penitētia plectan
 tur. qui filiōlā suam vel sp̄ualem matres
 ducit in vxorē. caplo de eo.

Adriano
mū sp̄ua
liū filiaz
filia sp̄i
ritualis

Filia dicit̄ sp̄ualis. non solū ei⁹ qui
 accepit sed eius q̄ trine merisionis voca
 bulo eam sacro baptisate tingit. Dicit̄
 etiam sp̄ualis filia sacerdotis que ei pec
 cata sua p̄fitef. harum omniū flagitiosa
 p̄iunctio est. ⁊ eadem pena plectenda.
 Caplo ad limina.

Par p̄nia ei indicit̄ qd̄ sp̄uales filiā ⁊
 penitentialē suā violare monstrat. c. oēs

Sponsalia añ septenniū p̄bi nō
 p̄nt. solo em̄ p̄sensu p̄trabunt̄ qd̄
 inuenire nō p̄t nisi ab alterū

Q. 2.
Spōsa
liū tēpus

Pte id̄ intelligat̄ qd̄ inter eos agit. p̄bat̄
 ergo spōsalia nō posse p̄bi inter pueros
 quoz etatis ifirmitas p̄sensū n̄ admittit
Ubi non est p̄sensus v̄triusq; non
 est coniugiū. ergo qui pueris dant puel
 las in cunabul⁹ ⁊ econuerso nihil faciūt

Nicola⁹
papa.

nisi uterq; pueror; postq; venerit ad ip; discretionis p;sentiat. nec est p;ugiũ. nisi sit p;ensus vtriusq;. etiã si pater et mater hoc voluerint et fecerint.

Q. 3. Copater

Qui de sacro fonte suscipit. filius est eius a quo suscipit. caplo ita
Filia spūalis carnali filio nullo mō nubere pōt. caplo. pitacium.

zacharias

Filio suo quē de sacro fonte suscepit nullus tradere audeat. caplo non.

Urbanus

Filij vel filie ante vel post p;aternitatem genite legitime p;ugi possunt. ca. super.

Qui ex compatre v; commatre post susceptos filios de fonte nati fuerint. cōiungi non p;it. caplo post.

Non cogitur quis dimittere filiã suę commatris quam duxit in p;ugium. capitulo. illud.

Q. 4. Comater

Quas p;matres alicui habere nō licet. caplo suscitatur.

Pro annis peniteat: qui duab; cōmiserit commatibus. caplo. si pater.

Uxor simul cum viro filiũ alicuius in baptisate non sit suscipiens. caplo. q.

Q. 5. Matrimonio clau destina Euarist' papa

Quod autē clādestina p;ugia fieri nō debeāt. euaristus papa testat' scribens ep;is affrice

Clādestina coniugia fieri nō debent aliter legitimũ non sit p;ugium. nisi ab his qui super ipsaz feminam dominationem habere videntur. et a quibus custoditur vxor petatur. et a parentib; et propinquoibus sponse et legib; doret et suo tempore sacerdotaliter vt mos est. cum precibus et oblationib; a sacerdote benedicat. et a paranympbis. vt p;uetudo docet. custodia et p;ociata a p;imis cōgruo tempore petita legibus doretur ac solenniter accipiatur. et biduo vel triduo orationibus vacent et castitatem custodiant. Item ita peracta legitima scitote esse cōubia aliter vero presumppta. non p;ugia sed adulteria vel p;ubernia vel supra. aut fornicatōnes potius q; legitima coniugia esse non dubitatur. nisi voluntas p;pria suffragauerit et vota suc

current legitima.

Qualis debeat vxor esse que habēda est scdm legem. n;go casta et desponsata in x;ginitate: et dotata legitime. et a parentib; tradita sponso. et a paranympbis accipiēda. et ita scdm legem et euangeliũ publicis nuptijs in p;ugium liquide sumenda. et omnibus diebus vite sue nisi ex consensu et causa vacandi deo. nunq; propter hominem est separanda. et si fornicata fuerit dimittende. sed illa viuente altera non ducenda. q; adulteri regnum dei non possidebunt. et penitentia illius per scripturam recipienda.

Sponsus et sponsa cū benedicendi sunt. a sacerdote. a parētib; vel paranympbis offerant in ecclesia sacerdoti. qui cum acceperint benedictiones eadē nocte pro reuerentia benedictionis in virginitate permaneant.

Sine publicis nuptijs nullus ducat vxorem. caplo. nullum.

Femine dum maritantur ido velantur. vt se nouerint semp maritis suis subditas eē et humiles. Item q; nubētes post benedictionē vita inuicēz quasi vno vinculo copulant. videlicet ideo fit. ne compagem p;ugalis vnitatis disrumpāt. at vero q; eadem vita cādido purpureo colore p;miscet. candor q;ppe est ad iudiciã vite. purpura ad sanguinis posteritatem adhibetur. vt hoc signo et p;inētia et lex p;tinēdi ab vtriusq; ad tēpus admo neatur. et post hoc reddendũ debitũ non neget. Item q; in p;imis nuptijs anul' a sponso sponse datur. fit nimirũ vt propter mutue dilectiōis signum. vel p;pter id magis vt eodem p;ignore eorũ corda iungant. Unde et q;to anulus digito insertur ideo. quia in eo vena quedam. vt fertur sanguinis ad cor vsq; perueniat. Item Ambro. in libro de patriarchis.

Nuptie dicunt' ab obnubendo eo q; caput suum obnubere soleant.

Nec illud occiosum est qd' cum veniret rebecca vidit ysaac deambulantem. et cum interrogasset quis esset. cognito qd'

Leo pap' Uxor q' lis sit.

Spōsor bñdictio iudicia mrimony

ys. 2. offi. Anulus sponse q' in. 4. digito Velatio sponse. Vita spō se.

Judic' na.

Judici' temerari

Euarist' papa probati

Q. i. Matrimonio pol' lute

Judici
na.

ipsa esset cui duceretur vxor descendit. et caput obnubere suū cepit. docens euere cundia i nuptijs preire debere. inde eni z nuptie dicte. qz pudoris gratia se puelle obnubarent. Sed obijcitur premissis multa sunt que pbibent. que si fiant ex post facto pualescunt pbibentur vouentes matrimonia pstrahere: que tñ si pstraxerint inuiolata pmanere oportet. Sic z clādestina pugiā ptra leges quidē fiunt. tñ ptracta dissolui nō pñt qz ex legitimo voto subsequente corroborant. vñ **Euaristus** cum dixisset. aliter psumpta non sunt pugiā sed adulteria addidit. nisi voluntas propria suffragauerit. **Victor** papa scribit theophilo epō. **Incerta** charissime nullatenus iudicemus. quousqz veniat dñs. qui latentia pducatur in lucem z illuminabit abscondita tenebrarū. z manifestabit pñlia cordiū. qñuis em̄ nō sint. non tñ credenda sunt. nisi que manifestis indicijs pprobantur nisi q manifestis iudicio pvincuntur. nisi que iudiciali ordine publicant. caplo nec

Judiciū
temerariū

Euarist?
papa
probatio

Nullū ante verā iustāqz pbationē iudicare aut dānare debemus. teste aplo qui ait. tu quis es. qz iudicas alienū seruum suo dño stat aut cadit. Mala itaqz audita nullum moueāt aut passim dicta absqz certa pbatoe quisqz nunqz credat sed ante audita diligenter inqrat. nec precipitādo quicqd aliud agat. Item **Eugenius** papa

Non sunt aliqua iudicanda priusqz certis demonstrentur indicijs. c. iudicantē
Ex premissis manifeste colligit qz p incertis a certis recedendū nō est. nec in re dubia certa danda est sententia.

D. i.
Matrimonio
pollute

Adulterio polluta pbibet duci in pugiā aucte leonis pape qua dicitur.

Adulterio polluta nō ducatur ab eodem in matrimonio.

Nullus ducat in matrimoniū quā prius polluit adulterio. Sed **augustinus** contra testatur scribens ad valerū de nuptijs z concupiscentia.

Licet alicui ducere matrimonio quā

prius polluit adulterio.
Deniqz mortuo eo cum quo fuit verum pugiā fieri potest pugiā cum qua precessit adulterium. Item in libro de bono pugiā. Possē sane fieri licitas nuptias ex psonis illicite pinctis bono sto placito subsequente manifestum est. **Hecvltima** auctoritas **augustini** de concubinis loquitur: pbibens concubinas posse transire ad honestū placitū nuptiarum. prima auctoritas **augustini** loquitur de repudiata: quam dum viuente viro suo quicūqz ducat in pugiā pmitit adulteriū. cuius adulterium aliquaz habet veniam dum eius copula credit esse licita. **Allud** vñ **leonis** pape de ea intelligēdus ē qz a viro suo nō erat repudiata cuius viuebat vir: reddēs ei pugiāle debitum. **Unde** in pñlio apud **alpbesum** habito presente **Conrado** rege statutus est. ca. vi.

Nullus ducat in pugiā quā polluit per adulterium.

Allud vero pñuni decreto scdm canonum instituta diffinim⁹ z p iudicam⁹. vt si quis cum vxore alterius eo viuente fornicatus fuerit. moriente marito sinodali iudicio aditus ei claudat illicitus. nec vterius ei coniūgatur matrimonio. quam prius polluit adulterio. **N**olumus em̄. nec xpiane religioni puenit vt vllus ducat in pugiā quā prius polluit adulterio. **H**ic subaudiendū est nisi prius pacta penitentia. z si nihil in mortem viri machinatus fuerit. vel si viuente viro fides adulate non dedit se sumpturam eam sibi in pugiā si viro eius supuueret.

Post mortem viri non potest adulteram in pugiā ducere. capitulo relato.

Post peractam penitentiam. poterit viduam in coniūgem ducere. quam viro viuente per adulterium polluit. capitulo. si quis

Post penitentiam reconcilietur ad communionem vidua que mebum suū in virum accepit.

**David cum ber
sabee.** Si qua fuerit vidua mechata et po
stea eundem habuerit maritū post quin
quēniū tēpus acta legitima penitētia. pla
cuit eam ad cōmunionē recōciliari. Sed
obijcit. David cum bersabee adulteriū
p̄misit. et in mortē Urie machinat⁹ ē. et tū
eandē bersabee postea duxit in vxorem.
Sed in veteri testamento multa p̄mitte
bant propter infirmitatē que in euāgelij
p̄fectōne eliminata sunt sicut p̄mittebat
q̄buslibz libellū dare repudij. ne p̄ odiū
funderet sāguis innox⁹ qd̄ p̄ ea in euā
gelio dñs p̄hibuit dicens. vxorē a viro
non esse dimittendā. nisi cā fornicatiōis
quedā p̄mittebant causa iustitatis. et
sacri futurorū sicut dñs permisit filijs isrl̄
offerre aniaha sibi in sacrificiū que in egi
pt̄o p̄sueuerāt immolare demonib⁹ ma
lens ea sibi offerri q̄ idolis. et vt essent il
lis sacra futurorū. sic et bersabee p̄missa ē
duci in vxorem. nō magis cā sue infirmi
tatis q̄ significatione futurorū.

Judeis. p̄misit no
bis illici
ta

Bigamia ¶ Ut vitetur periculū fornicationis
secunda matrimonia p̄cedunt.

Matrimonio. ¶ Quomodo n̄gibus fornicatiōnis
periculo p̄cedunt nuptie et excusabile fa
cit qd̄ p̄ se nō appetit. ita eodem fornicati
onis periculo p̄cedit viduis secūda ma
trimonia p̄trahere. Melius est enim licet
alterum et tertium vnum virum nosse q̄
plurimos. id est. tolerabilius est vni hoī
prostitutiū esse q̄ multis. Siquidē et illa i
euāgelio samaritana sextū maritū h̄re se
dicens arguit a dño q̄ non sit vir eius.
vbi est numerus maritorū est ibi vir. qui
proprie vnus est. esse delistit. vna costa
a principio in vnam vxorem versa est. et
erunt inquit duo in carne vna. non tres
neq̄ quatuor. alioquin nō duo sed plu
res. primus lamech sanguinarius atq̄
homicida vnā carnē in duos diuisit vxo
res. fratricidiū et bigamiā eadē cathedi
smi pena deleuit. de altero septies. de al
tero septuagies septies vindicatū est. q̄n
tum distat in numero n̄m et in crimine. q̄z
sancta sit bigamia hinc ostendit q̄ biga
mus ad clerū eligi non p̄t. Et idē apl̄s
ad rb̄: motheum. vidua inquit eligatur.

Samaritana.

Lamech

non minus .lx. annoz que fuerit vnus
viri vxor. Hinc commune preceptuz de
bis viduis que ecclie pascunt elemosin
is. et idcirco etas p̄scribit. vt ille tantuz
accipiāt pauperū cibos q̄ iam laborare
nō p̄t. Simulq̄ p̄sidera q̄ q̄ duos ha
buit viros. etiā si anus est et decrepita. et
egens. ecclie stipes nō meref accipe. Si
autē panis illi tollitur elemosine q̄nto
magis qui de celo descendit que q̄ indiv
gne comederit. reus erit violati corpis et
sanguinis dñi q̄q̄ hec testimonia q̄ sup̄
posui in q̄bus viduis p̄cedit. vt si velint
denuo nubant. quidā interpretant sup̄
bis viduis q̄s amissis marit̄ sic iuenerat
fides xp̄i Verū hoc cū in exortatiōe vidu
alis p̄tinēne nō in p̄dēpnatiōe secūdarū
et deinceps nuptiarū putam⁹ dixisse. q̄s
mltarū auctoritatib⁹ p̄stat licitas esse vt
ex v̄bis eiusdē dat̄ intelligi. ait em̄ ad
¶ Nec duenectres nec p̄amachiū.
deinceps nuptie sunt p̄demnāde.

¶ Aperiant queso aures obtrectato
res mei. et videāt me secundas nuptias
et tertias in dño p̄cessisse q̄ secūdas et ter
tias nuptias nō dānaui. primū potui dā
nare matrimoniū. Idem. Non dāno bi
gamos. imo nec trigamos. et si dici p̄t
octogamos. Idem ego nunc voce p̄cla
mo libera nō damari in ecclia bigamiā
imo nec trigamiā. et ita licere q̄nto et sexto
et vltra quō et secundo marito nubere.
Item aug⁹. libro secundo p̄ aduersariū
legum et prophetarū.

¶ Secunda p̄iugia sicut et prima licita
esse probantur.

¶ Deus masculū et feminā propagā
di generis cā nuptiali castitate p̄iunxit.
et secūdas nuptias que in vnoquoq̄ te
stamento p̄mittunt. licitas esse mōstrauit
Idem sup̄ primā epl̄am ad corinthios.

¶ Qd̄ si dormierit vir eius. non dicit.
primus vel secundus vel q̄rtus. nec nob̄
diffiniendū est quod non diffinit apl̄s.
vñ nec vllas debeo dānare nuptias. nec
eis verecundiā inferre nūerositatis. Do
minus aut̄ septemviram non damnauit.
nec dicit in reuertiōe nō posse esse. sed

tantum neq; nubent neq; nubentur. unde nec pro humane verecundie sensum audeo dicere ut quoties voluerint nubant nec ex corde meo quoralsiber nuptias commemnare quod dicit vivere hoc et omni vidue. beator aut erit si sic permanserit.

Q. 2.
Ambro. **Q**uod autem aliqua non sit cogenda nubere alicui. Ambro. testatur super epistolam primam ad Corinthios. nubat vidua cui vult tantum in domino. id est. quem sibi aptum putaverit illi nubat. quia in vite nuptie solent malos pro

Matthio manu uentus habere. tantum autem in domino. id est. sine suspitione turpitudinis nubat. et viro sue religionis nubat.

Urbanus
papa **I**n iuramento patris non cogitur puella nubere cui nunquam sensum adhibuit. **Capitulum si verum.**

De neptis tunc coniugio quam te cuiusdam mulieri daturum. necessitatis instante articulo. sub fidei pollicitatione firmasti. hoc equitate dictante decernimus ut si illa virum illum omnino ut dicit requirit. et in eadem voluntatis auctoritate persistit. ut viro illo proorsus se denegat nupturam. ne quaquam eam inuitam et reuolentem eiusdem viri cogas coniugio sociari. quorum enim unum corpus est. unus debet esse et animus ne forte virgo cum fuerit alicui inuita copulata. protra dicitur apostolice preceptum. aut reatum discidium aut crimen fornicationis incurrat. cuius videlicet peccati malum in eius redundare constat. qui eam coniungit inuitam. quod pari tenore de viro etiam est alias sciendum.

Non licet deserere viro quam premissis dotibus et publica attestacione duxit in uxorem. Capitulo lotharius.

Q. i.
Adulteria
Diuorcia **S**icut crudelis et iniquus est qui castam dimittit uxorem. Sic fatuus est et inuisus qui retinet meretricem. Patronus cui turpitudinis est qui celat crimen uxoris. Item hieronimus.

Hiero. **C**ausa fornicationis vir dimittat uxorem. non tamen adulteram ducat. capitulo dixit.

Ambro. **C**um renuerat improbitati statim a se sece virtus. Egressus est maline virtutis operas ingressum eodemque studio

quo crimen erudit innocentia copulata

Apud misericordem namque iudicem nec ille fallax habebit qui ad veritatem reuertitur. etiam postquam mentitur. quia omnipotens deus dum libenter vestras penitentiam suscipit ipse suo iudicio hoc quod errauimus abscondit. Si ergo ut ex his colligitur auctoritatibus adulteram retine

Ambro.

re nulli permittitur multominus in coniugium ducere licebit cuius pudicitie nulla spes habetur. debet enim in coniuges seruari fides et sacramentum. que cum defuerint non coniuges sed adultera appellantur. ca. apud

Adultere

Non enim in sola ut deliras coniugatione maris et femine nuptiarum veritas est. Quis sine illa coniugatione nuptie filios procreare non possit sed alia sunt ad nuptias proprie pertinentia quibus ab adulteris nuptie discernuntur. scilicet sicut est totum coniugale fides et cura ordinate filios procreandi. et que maxima est differentia boni usus mali hoc est boni usus concupiscentie carnis quo bono adulteri male utuntur. hec sunt bona quibus commendantur nuptie. et ab illicito usu discernuntur.

Adulterio
non bona
Aug.

Nuptie terram replent. virginitas pariter radice. Sed hoc inuendum est. dicitur iuxta hebraicam veritatem. quod scripturas in primo. et in. et in. et in. die et in. ex plenis operibus singulorum dierum dixit. et vidit deus quod bonum esset. In secundo die hoc omnino subtraxit nobis intelligentiam tribuens. non esse bonum duplicem numerum qui ab ymone diuidat. et prefiguret federa nuptiarum. unde et in archa noe omnia animalia quecumque bina ingrediuntur immunda sunt. impar numerus est mundus quanquam in duplici numero intelligat et aliud sacramentum. quod nec in bestiis quidem et in iudis autem bigamia probata sit. bina et bina enim ingrediuntur immunda. et septena que munda sunt. ut haberet noe post diluuium quod de impari numero statim deo posset offerre. verum hoc ad exortationem non ad necessitatem. obseruande virginis refertur.

Virginitas
Illuprie.
Ambro.

Integritas corporis expetenda a nobis est. quam ego pro consilio suadeo non

Virginitas
mi

Virginitas.

meretrix

osee apo logia.

pro imperio precipio. Sola est enim virginitas q̄ suaderi pot̄. impari non pot̄. res magis voti q̄ precepti est. Cū ergo in meretrice vt diximus nulla spes fidei. nulla sit certitudo pudicitie. patet q̄ nō est in coniugium ducenda. Sed obicitur Raab hierocontina: q̄uis esset meretrix tñ principi de tribu iuda est copulata cōiugio. de qua xp̄s postea nasci dignatus est. Osee quoq̄ xij. Prophetaz p̄m̄ ex precepto dñi choro bordei meretricē emit. quam sibi in coniugio sociavit. Sed aliud est meretricē ducere vel adulteras retinere quā tua psuetudine. castitate et pudicitia exornes. atq̄ aliud aliq̄ eaz habere quā nullo pacto a luxu carnis sue renouare valeas. Hoc em̄ p̄m̄ pbibet illud laudabiliter factū legit. Unde Hieronim̄ sup osee libro primo.

¶ Non ē peccatū meretricē ducere vxorē
 ¶ Non est culpandus osee p̄pheta si meretricē quam duxit ad pudicitia p̄uertit. sed pot̄ laudandus q̄ ex mala bona nam fecit. Non em̄ qui bonus p̄manet polluit si societ̄ malo. sed qui malus est in bonuz p̄uertit si boni exempla sectet̄ ex quo intelligim̄ nō p̄pheta p̄didisse pudicitiam fornicarie copularū sed fornicariam sumpsisse pudicitia quam antea non habebat.

D. 2. Matrimonium.

Quod autē non sit vxor que sola causa incōtinentie ducat. Hinc videt̄ p̄bari posse q̄ coniugium propagationis non ex plende libidinis causa a deo institutū est. Necnanq̄ fuit benedictio in coniugijs. Crescite et multiplicamini.

Hiero.

¶ Non coniuges sed adulteri vocant̄. qui non sc̄dm̄ precepta xp̄i coniungunt̄. Capitulo. sicut.

Matrimonij dignitas

¶ His itaq̄ r̄fidetur. Prima institutio coniugij in paradiso facta est. vt esset immaculat̄ thorus. et honorabiles nuptie ex q̄bus sine ardore concupiscentie p̄cipere. sine dolore parerēt. Secūda p̄pter illicitū motū eliminandū extra paradysum facta est. vt infirmitas prona in ruina turpitudinis honestate exciperetur coniugij

Unde ap̄l̄s scribens ad Corimbios ait Propter fornicationē vnusquisq̄ habeat suā vxorē. et vnaqueq̄ beat virū suū. Et hac itaq̄ cā fit. vt coniugati se sibi inuicem debent. nec se sibi negare p̄nt. vnde ap̄lus. Nolite fraudare inuicē. nisi forte ex p̄sensu et ad tempus vt expeditius vacent orationi. et iterū. Reuertimini in id ipsum. ne forte temptet vos satbanas. hoc aut̄ dico p̄pter incontinentiā v̄ram. Qui ergo p̄pter incontinentiā in naturalem redire vsum mouent̄. patet q̄ non propter filioz p̄creationē tñ misceri iuuent̄. non tñ ideo nuptie male iudicant̄. Quod enim preter intentionē generandi fit: non est nuptiaz malum: sed est veniale propter nuptiarū bonum qd̄ est tripartitum. fides videlicet proles et sacramentum. Unde Augustinus de bono coniugali.

¶ Immoderatus vsus coniugatorum non est nuptiaz malū. sed est veniale p̄pter nuptiaz bonum.

¶ Quicquid inter se coniugati immodestum inuerecundū sordidumue gerunt. viciū est hominū. non culpa nuptiaz. Nam in ipsa quoq̄ immoderata exactione debet carnalis. quam eis non sc̄dm̄ imperiū precepit. sed sc̄dm̄ veniam p̄cedit ap̄lus vt etiam preter causam procreandi sibi misceantur. et si eos prauī mores ad talem p̄cubitum impellunt. nuptie tñ ab adulterio seu fornicatione defendunt̄ neq̄ illud propter nuptias admittit̄. sed propter nuptias ignoscit̄. Debent ergo sibi coniugati non solum ipsius sexus sui commiscendi fidem liberoz procreandum causa que p̄ma est humani generis in ista mortalitate societas. verum etiam infirmitatis inuicē excipiende ad illicitos p̄cubitus euitandos mutuā quodā modo seruitutē. vt etiam si alteri eoz p̄tinentia p̄petua placeat. nisi ex alteri consensu fieri non possit. non aut̄ datur p̄sentia sancti sanctus ip̄re quo coniugales actus geruntur.

¶ Aliqñ eousq̄ peruenit beclibidiosa crudelitas vel libido crudelis. vt etiā

Aug.

Aug.

Sterilitas venia

pro abo

Leo for na. Leo

Alba mun

D.

D. 4. filio anal rere. apol. Albr. Aga

sterilitatis venena procuret. et si nichil va
 procurare fuerit conceptos fetus intra viscera aliquo
 abortiuū modo extinguat aut fundat volendo suā
 prolem prius interire q̄ vivere. aut si in
 utero vivebat occidi anteq̄ nasci. p̄sus
 si ambo tales sint: coniuges nō sunt. et si ab
 initio tales fuerūt non sibi per coniugiu
 sed per stupr̄ potius p̄uenerūt. si ambo
 non sunt tales. audeo dicere aut illa quo
 dāmodo est mariti meretricis aut ille adul
 ter uxoris.

Leo pap̄ **¶** Profectus est honestatis fornicariā
 fornicat abijcere et uxore legitimā accipe. caplo.
 na. ancillam.

Leo papa **¶** Legitimo matrimonio copulat que
 concubinā h̄nti tradit. Caplo non omnis
 Matrimo **¶** Vidue et virgines propria voluntate
 nunt. sibi maritos eligant.

¶ Hoc sanctū p̄firmat p̄ciliū vt vidue
 quibus placuerit. teneant castitatem q̄
 si priusq̄ profiteant p̄tinentiam nubere
 elegerint. illis nubant quos propria vo
 luntate voluerint habere maritos. simul
 p̄ditio et de virginib⁹ habeat. nec extra vo
 luntatem parentū vel suam cogant mari
 tos accepe. Si quis vero p̄polutus casti
 tatis vidue v̄l virginis impedierit a san
 cta p̄munionē et a luminibus ecclesie ha
 beatur extraneus. His auctoritatib⁹ pre
 missis euidenter asserit. q̄ quis aliqui
 non p̄creandoz filioz sed incontinentie
 causa p̄ueniāt. tñ coniuges appellantur.

D. 3. **A**rbitrio liberi aui nō ordinarij
 patris puella nuptias sequi o
 portet.

¶ Patrem puelle ecclie nostre famu
 lum. aui vero eius liberis ortus p̄stat
 esse naturalibus. et ideo aui magis electio
 nem de coniunctione neptis q̄ patris eius
 cui⁹ nullo modo liberū p̄t esse arbitriū
 decernimus attendi.

D. 4. **Q**uod aut ex ancilla propter ux
 filios ex oris sue sterilitatē filios querere
 ancilla q̄ alicui liceat. exemplo probatur
 rere. abrahe. qui propter sterilitatē uxoris sue
 apologia sare ingressus est ad agar egyptiacam. vt
 Abrahe ex ea filios acciperet. Itē iacob cū ex rache
 Agar le filios habere non posset. ex ancilla sua

filios sibi suscitauit nec soluz propter ste
 rilitatem. verum etiam propter fecundi
 tatem cessantem legit intrasse ad ancillā
 Lie et ex ea genuisse filios. Ex quibus
 omnibus colligit propter sterilitatē ux
 ris sue ex ancilla siue ex qualibet alia lici
 te filios queri. alioquin adulterij macula
 abrahā et iacob notabunt. Sed sicut p̄
 mortē sare abrahā getburā duxit uxore. **Serburā**
 ne scdm Aug⁹. christiani putarent esse
 peccatū post mortē uxoris aliam ducere
 sic videtur viuentē uxore sua filios ex an
 cilla sua suscepisse. ne ab aliquibus hoc
 reputaret in crimen.

¶ Decurrat nūc anim⁹ noster ad abra
 ham ysaac et iacob. In istis tribus inue
 num⁹ parere liberas. parere ancillas. In
 uenim⁹ ibi partus liberaz. inuenim⁹ etiā
 ibi partus ancillaz ancilla nichil boni si
 gnificat. Licet ancillam inqt et filiū eius **Aug.**
 Inuenim⁹ rem miram in istis generatio **sup Alda**
 nibus ancillaz. et liberaz quattuor scilz **theum**
 genera hominū in quibus p̄pletur figu **apologia**
 ra tot⁹ populi christiani vt nō sit mirum **Abrahe et**
 quod in tribus illis dictū est. Ego sum **Jacob**
 deus abrahā. deus ysaac. de⁹ iacob. In
 omnibus enim christianis fratres atten
 dite. aut p̄ malos nascunt boni. aut per
 bonos nascunt mali. aut p̄ bonos boni.
 aut p̄ malos mali. ampli⁹ istis quattuor
 generib⁹ non p̄t inueniri. Inuenis ibi
 bonos filios iacob natos ex ancillis. et
 bonos natos de liberis. nihil obfuit na
 tuitas de vteris ancillaz. qm̄ in parte co
 gnouerunt semen suum. et p̄sequenter re
 gnum cū fratribus tenuerunt. quō ergo
 in filijs iacob nō obfuit illis q̄ nati sunt
 de ancilla. quo minus tenerent regnum
 et terrā p̄missionis quā cum fratribus
 acceperunt. et non illis obfuerūt natales
 ancillaz. sed p̄ualuit semen paternum
 sic quicūq̄ p̄ malos baptizant tanq̄ de
 ancillis vident nati. sed qz ex semine ver
 bi dei nati sunt. qd figurat in iacob siml
 bereditatem cum fratribus possidebunt
 Securus ergo sit qui cum semine bono
 nascitur. tñ ne imitetur ancillam. Si de
 ancilla nasceris ancillā malā supbientē

ne imiteris. Unde enim filij iacob de ancillis nati possederunt terram pmissionis cum fratribus. ysmael autem de agar ancilla natus: expulsus est ab hereditate. unde nisi quod ille superbus erat, illi būles erexit ille cervicem, et voluit seducere fratrem suum ludens cum illo. His ita refidetur per varietate temporum varia inuenit dispensatio proditoris, promissum erat abrahe, quod in semine eius benedicerent omnes gentes, promiserat se quoque daturum semini eius tertiam pegrinationis sue, cum ergo ceteris in idolatria relicis abrahā in filios eius in peculiarē populū sibi dñs elegerit, rite multarum fecunditate mulierum, populi dei multiplicatio querebatur, quod in successione sanguinis erat successio fidei. Unde in lege dicebatur. **Maledicta sterilis que non reliquerit semen suum super terram.** Hinc etiam sacerdotibus coniugia decreta sunt quod in successione familie sue successio consistat esse officij, quod vero per incarnationem Christi gratia fidei ubique dilatata est, nec iam dicitur. **Dico domui iude, vel dico domui israel, sed euntes docete omnes gentes et in omni gente, quicumque timet deum, et operatur iusticiam hinc acceptus est illi, nec electio muneris queritur in successione generis sed in perfectione vite, et sinceritate scientie, et virginitas fecunditati preferitur, et sacerdotibus continentie castitas imperatur, nec ergo abraham aut iacob deliquit, quod preter uxorem filios ex ancilla quesivit, nec illorum exemplo preter coniugale debitum fecunditatem in aliqua licet alicui querere cum illorum coniugia nostrorum equantur vel preferantur virginitati, et immoderatus usus coniugij nostri temporis turpiudine fere imitetur fornicationis illius temporis.** Unde Ambrosius scribit in libro de patriarchis.

Abrahā non est reus adulterij quod uxore vivente filios ex ancilla suscepit.

Dixit sara ad abrahā, Ecce conclusit me dñs ut non pariam. Intra ergo ad ancillam meam ut filium facias ex ea. Et ita factum est. Sed considera primum quod abrahā ante legem moysi et ante euangelium

fuit, nondum ergo interdictum adulteriū videbatur, pena criminis ex ipse legis est que crimen inbibuit, nec ante legem ulla est rei damnatio sed ex lege, non ergo in legem commisit abrahā, sed legem prevenit. Deus autem in paradiso coniugium laudauerat, non adulteriū damnauerat, habes primam abrahe defensionem, secunda illa est, quod non ardore aliquo vage succensus libidinis, non petulantis forme captus decore ancille gubernio, coniugale post habuit thorum sed studio querende posteritatis et propropagande sobolis adhuc post diluuiū raritas erat humani generis, erat etiam religionis, ne quis non reddidisset videtur debitum nature, denique et Loti sancti filie hanc causam querentes de posteritatis habuerunt, ne genus deficeret humanum, et ideo publici muneris gratia privatam culpam preterit.

Cognoscimus velut presulem custodemque esse deum coniugij qui non patitur alienum thorum pollui, capto nemo. Hiero. contra Iovinianum

Nihil est fedius quam uxorem amare quasi adulteram.

Origo quidem amoris honesta erat sed magnitudo deformis, nichil autem infest, ex qua honesta causa quis insaniat.

Unde et sextus pithagoricus ait in sententia. Adulter est inquit in sua uxorem ardentior amator, in aliena quippe uxore omnis amator turpis est, in sua nimium sapiens iudicio debet amare coniugem, non affectu non regnet in eo voluptatis impetus, nec preceptis ferat ad coitum, nichil est fedius quam uxorem amare: quasi adulteram, certe qui dicunt se causa reipublice et generis humani uxoribus coniungi et filios procreare imitantur saltem pecudes, et postquam venter uxoris intumuerit, non perdant filios nec amatores uxoribus se prebeant, sed maritos, causa que.

Virginalis castitas non preferitur coniugio abrahe.

Patriarche non concupiscētia explēde libidinis, sed causa numerose prolis plures habebant uxores.

Loti filie

Ambrosius pudicitia

Hiero. Marius

nium.

Sextus pithagoricus

Amor coniugis.

Hiero. abrahe laus

Ambrosius apologia

abrahe

Obijciunt Jacob quattuor uxores qd qm mos erat crimen non erat, sicut pamarthe pugiibus excipientibus semen suum miscebant non pcupiscntia pficiende voluptatis, sed puidencia ppagade successione. sic apli auditorib' admirantibus doctrina suam pdelectabant, non aviditate psequende laudis sed charitate seminande veritatis. Item aug'. de bono conjugali.

Spurij ¶ Sanctus est absqz liberis defungi qd ex illicito pcubitu stirpem querere. capitulo sicut.

Ambro. ¶ Ex ancilla filij non sunt querendi
filij ex ancilla. ¶ Dicat aliquis uxorem non habeo. et ideo ancilla michi associavi audi quid dicat scriptura ad abraham. ecce ancilla et filium eius. non enim erit heres filius ancille cum filio libere. si igitur ancille filius heres non est. cur ergo queritur tale conjugum. de quo susceptus filius nec successiois possit esse heres. nec sanguinis. nec habere potest hereditatis consortius qui non habet originis privilegium. cur inquam queritur tale pubernium de quo nati filij non sunt testes matrimonij. sed adulterij. cur autem hmoi suscipiunt adulterini qd patri sunt pudori: non honori. dicit scriptura. Adulterorum filij abhominatio est deo etc. Mulier igitur tua si talibus moribus predata est ut mereatur pfortium mereatur et nomen uxoris. presta pcubine tue libertatem. et nomen uxoris ne adulter sis. potius verus qd maritus.

Aug'. ¶ Sic non sunt facienda adulteria etiam voluntate filios generandi. quemadmodum nec furta facienda. etiam voluntate pascendi pauperes sanctos. qd in faciendum est. non ppetrando furta sed bene utendo manna iniquitatis.

Hiero. ¶ In eo fornicator maioris criminis est qd tollit membra christi. et facit ea membra meretricis. Erunt quippe duo in carne vna. qui non est fidelis. nec credit in christo membra sua facit membra meretricis
matrimo
nephā
da. ¶ Contrario infidelis in fornicatione sua utrum violat vel edificet templum idolo. ne scio per vicia quippe vel maxime demo

nes coluntur. hoc vnum scio. qd qui post fidem christi fornicatur. violat templum dei. scdm opus carnis immunditia nuncupatur. et eaz comes luxuria sequitur. quo modo est in veteri lege de nefandis criminibus que in occulto fiunt. que nominare etiam turpissimum est. ne etiam dicentis Deo et aures audientium polluerentur. generaliter scriptura pplexa est dicens. De recundos vel vereres facite filios israel ab omni immunditia. sic in hoc loco ceteras extraordinarias voluptates. ipsarum quoque opera nuptiarum si non verecunde et honeste quasi sub oculis dei fiant. et ut tantum liberis serviat immunditiam et luxuriam nominant.

sodomita

Salomō quippe immoderato usu atqz assiduitate mulierum ad hoc usqz ductus est. ut templum idolis fabricaret et qui prius templum construxerat deo. assiduitate libidinis et perfidie subtraxit idolis templa construere non timuit. Item Hieronimus.

Salonis infania. Luxuria Bre. Idolatria Mulieres cauende.

¶ Liberoz pcreatio in matrimonio laudatur. meretricia voluptas etiam in uxore damnatur. Capitulo liberoz.

¶ Liberi dicti sunt qui ex libero matrimonio oriuntur. Illaz et filij ex libertero et ex ancilla servilis sunt pdutionis. semper enim qui nascitur deteriores parte sumit. Illatuales autem filij dicuntur ingenuarum pcubinarum filij quos sola natura genuit non honestas pugij. Hi vero qui non sunt de legitimo pugio matrem potius qd patrem sequuntur.

Filij Liberi vbi dicti vido. Libby. g. Spurij

¶ Quod autem pudicitia violenter eripi non possit multorum auctoritatibus probatur. Est enim virtus animi que violentiam non sentit. corpori namque vis inferri non animo. unde quis corpus violenter corrupat. si pudicitia mentis seruetur illesa. tamen castitas duplicat. sicut beata lucia fertur dixisse paschasio. Si inuita me feceris violari. castitas michi duplicat ad coronam. nam non inquitatur corpus nisi de p sensu mentis. nam et si in manu mea ibura ponas. et per manum meam sacrificium facias. deus non

Q. 5. pudicitia corrumpi non pot.

Lucia

m 5

attendit qui et deridet. de sensibus enim et voluptatibus iudicat deus.

Voluntas **Intentio** **virginitas** **mentis** **Ambro.** **de virgini** **bus.** **Ambro.** **Aug.** **Ambro.** **Zucretia**

Tolerabilius est mentem virginem quam carnem habere. utrumque bonum si liceat. si non liceat. saltem non bonum casti. sed deo simus. virgo enim prostitui potest. ad templum dei est. nec lupanaria infamant castitatem. sed castitas etiam loci abolet infamiam.

Ullente incorrupta caro non corrumpitur. Reuera non potest caro ante corrumpi. nisi mens fuerit ante corrupta.

Ita ne aliquem polluat aliena libido metuit. non polluet si aliena erit. si autem polluet. non erit aliena.

Idem. Lucretiam matronam nobilissimam veteremque romanam pudicitie magnis effertur laudibus. huius corpore cum violentus tarquinij regis filius libidinose positus esset. illa scelus improbissimi iuuenis. marito collatino. et propinquo bruto. viris clarissimis et forissimis indicavit. eosque ad vindictam perstrinxit. deinde fedi in se commisi sceleris egra atque impatiens se permit. quid dicimus. adultera hec est an casta dicenda est. quis in hac controversia iudex laborabit. Egregie quidem ex hoc et veraciter dedamans ait. mirabile dictum duo fuerunt et adulterium unum commisit splendidissime atque verissime. intuens enim in duorum corporum commixtione unum iniquissimam cupiditatem. unius castissimam voluntatem. et non quod commixtione corporum sed quod animorum diversitate ageret attendens. duo inquit fuerunt. et unum adulterium commisit. caplo proposito.

De pudicitia que dubitavit quin ea sit in animo constituta. quando quidem virginitas est. nisi a violento stupratore nec ipsa eripi potest. Item hiero. super epistolam ad romanos libro primo. Non potest fieri ut nisi que mechetur prius in corde que mechetur in corpore. Idem super lucam libro secundo. Finge si quis in aliqua persecutione aliquam virginem prostituam cognoverit. apud evangelium quia voluntate non peccavit virgo suscipitur. in lege

quasi corrupta repudiat. Idem in libro hebraicorum questionum. Corpus mulieris non vis maculat sed voluntas. Item augustinus. in libro de sancta trinitate. Sicut nemo impudice viri corpore nisi spiritu prius precepta nequitia. ita nemo pudicitiam servat in corpore. nisi spiritu prius insita castitate. Item Victoriano.

In corpore pudicitia violari non potest. si mens inviolata servetur. Capitulo ad deum.

Non potest corpus corrumpi. nisi prius corruptus fuerit animus. munda namque ratione anima caro non peccat.

Magis timeamus ne sensu interiore corruptio pereat castitas fidei quam ne femine constupere violenter in carne. quia violentia non violatur pudicitia si mente servat. quam nec quis in carne violatur quam voluntas patientis turpiter carne si viri sed sine consensione tolerat quod alius operatur.

Sicut enim peccatum opus sine voluntate non facit. ita et iustitia ex opere committitur. nisi et voluntas affuerit. mulier enim corpore. quidam castitati studet. Adulterium quidem voluntate committit cum dominus dicat. Qui viderit mulierem ad concupiscendam eam. iam mechatus est eam in corde suo. Ergo voluntas sine opere peccat frequenter. Illa ergo est gloriosa continentia. non quam transgredi non potest necessitas debilitati corporis. sed quam complectitur voluntas sancti propositi. Item Hieronimus in epistola ad Eustochium.

Virginitas carnis non servatur mente corrupta.

Si Paulus apostolus vas electionis et preparatus in evangelio christi ob carnis aculeos et incentiva viciorum reprimat corpus suum et servituti subijcit. ne aliquis predicans ipse reprobus inveniatur. et tamen vidit aliam legem in suis membris repugnantem legi mentis sue et captivante se in lege peccati. si post nuditate ieiunia fames. carceres. flagella. supplicia. in semet reuersus exclamat. infelix ego homo que

mo
mer
Zu

Jobanef
Lbriso.
Voluntas

Pauli
laus
virginitas

me liberabit de corpore mortis huius. tu te putas securum esse debere quod scio caue. ne quod dicat et de te deus virga israel cecidit. et non est qui suscitaret eam. Audacter dicam cum omnia possit deus suscitare virginem non potest post ruinam. valet quidem liberare de pena. sed non valet coronare corruptam. penit ergo etiam mente virginitas. iste sunt virgines male: virgines carne non spiritu. virgines stulte que oleum non habentes excluduntur a sponso. si autem et ille que virgines sunt ob alias tamen culpas virginitate corporum non saluantur. quid fiet illis que prostituerunt membra christi. et mutauerunt templum sancti spiritus in lupanar. Illico audi et prophetam dicentem. Descende: sede in terra. Ningo babilonis filia sede in terra. non est filie chaldeorum ibronus. non vocaberis ultra molis et delicata. accipe molam et mole farinam. discooperi velamen tuam. denuda crura tua transi flumina reuelabis ignominiam tuam. apprebunt obprobria. et hoc post ibalam filii dei. post oscula fratruelis et sponsi. illa de qua quondam sermo prophetice dicebat. Astitit regina a dextris tuis in vestitu deaurato circumdata varietate nudabis. et posteriora dorsum eius ponent in facie eius. se debet ad aquas solitudinis et posito vase diuicabit pedes suos omni transeunti et usque ad vertices polluet. rectus enim fuerat hominum subisse coniugium et ambulasse per plana que ad altiora tendentem perfundum inferni cadere. non fiat obsecro ciuitas meretricis filia syon. ne post trinitatis hospitium ibi demones saltent et sirenes nificent et erant. Item augustinus de christiana fide.

Corporis intacto castitas nonnunquam amittitur.

Nec solo affectu et tactu sed aspectu quoque appetitur. et appetit concupiscentia feminarum. nec dicatis vos animos habere pudicos. si habetis oculos impudicos quod impudicus oculus impudici cordis est nuncius. et cum se sibi inuicem etiam tacite lingua aspectu mutuo corda nuntiant impudica. et secundum concupiscentiam carnis

moiales
meretricis
Lupanar

alterutro delectantur: ardore etiam in intactis ab immunda violatoe corporibus fugit castitas ipsa de moribus. Item gregorius.

Conculterium perpetratur cum inuupta turpiter concupiscit. capitulo qui.

Qui opprimuntur incontaminatis virginibus se comparare non audeant. Leo papa. opprobriale Capitulo ille.

Mechabaeus qui alicui preter matrimonium sedus miscetur. capitulo. non mechaberis Ysido.

Qui viuente uxore sua alteram concogit adulterium committit. Capitulo puro. Aug.

Qualiscumque sit vir ex quo semel placuit: non est dimittendus. Diuortia

Horrendus et incultus est vir qui semel placuit. nunquam vir alius eligendus est propter suum equum diligit. et si mutet alius trahere iugum nescit compar alteri et se non totum putat. tu coniugalem tuam repudias. et sepe putas mutandum. muta et si uno defecerit die superducrivalem et statim incognita causa quasi cognita pudoris exqueris iniuriam.

Si uxorem quis habeat sterilem siue corpore deformem siue debilem. membris vel cecam. vel claudam. vel surdam. vel si quid aliud. siue morbis. siue laboribus doloribusque confectam et quicquid: excepta fornicationis causa cogitari potest est vebementer horribile. pro societate fideque sustineat. Aug.

Non licet viro uxorem dimittere: nisi causa fornicationis. capitulo precepit Hiero.

Christiana religio adulterium in utroque sexu pari ratione condemnat. sed viros suos mulieres non facile de adulterio accusant. et non habent latentia peccata vindicant. Innocentius papa. Adulterium.

Contra viri autem liberius uxores adulteras apud sacerdotes deferre consueverunt. et ideo mulieribus prodito crimine eorum communio denegatur. Virorum autem latente commisso non facile quisquam ex suspicionibus abstinet. qui utique submouebitur si eius flagitium detegatur: cum enim par causa sit interdum probatione cessante vindicte ratio quiescat. m 4

Q. 6.
Adulterā
si adulter
possit di-
mittere.

Ecce q̄ ista dimitti non valet cū
a fornicatione innocens inueni-
atur. sed ponat q̄ ipsa sit adul-
tera. Querit. si adulter possit dimittere
eam cū fornicationis. non em̄ videtur q̄
pari crimine infect⁹ alium de eodem pu-
nire possit. Unde cum iudei adulterā ac-
cusatores cūserent equitatis sententiam a dño ac-
cepissent. quicunq̄ vestrus sine peccato
ne sit est primus lapidem in illaz mittat. hinc
eniam in euangelio precipit. Hypocrita
primū eijce trabē de oculo tuo / et postea
educes festucā de oculo fratris tui. Hinc
eniam Augustinus scribit in libro de ser-
mone dñi in monte.

Qui fornicat fornicationis causa vro-
rem suam dimittere non potest.

Nihil iniquius est q̄ causa fornicationis
dimittere vxoem si et ipse p̄uincit
fornicari. occurrit enī illud in quo alterū
iudicas teipsum p̄demnas. eadem enī
agis que tu iudicas. quapropter quisq̄s
fornicationis causa vult abijcere vxoem
suam p̄ior debet esse a fornicatione pur-
gatus et immunis. qđ similiter etiam de
femina. Idem de verbis domini tracta-
tu. xlvij.

Qualem quisq̄ vult inuenire vxoem
talem se seruet eidem.

Si ductum estis vxoem. seruate vos
vxoibus vestris. quales vultis eas in-
uenire tales et ipse inueniant vos. q̄s vi-
uens est qui non castas velit ducere vro-
rem. et si accepturus est virginē. quis nō
intactam desideret. Intactā queris: inta-
ctus esto. Purā queris: purus esto. nō
enim illa potest et tu non potes. Idem in
epla ad parentiū comitem arrianum

Judicium de alio expetere nō debet
qui de se iudicare p̄tendit.

Iniquū est. vt quis de alio iudicat
re velit. et iudicari de se nolit. Idem de
adulterinis p̄iugijs.

Un grauius sunt puniendi de adul-
terio q̄ mulieres.

Indignant̄ mariti si audiant adul-
teros viros pendere similes adulteris fe-
minis penas cū tantograui⁹ eos puniri

oportuerit. quantomagis ad eos p̄tinet
et virtute vincere et exēplo regere feminas
Idem de decem cordis.

Sicut vir caput est mulieris sic adul-
terando grauius delinquit q̄ mulier
Non mechaberis. id est. non ibis
ad aliquam aliam preter vxoem tuam. tu
autē exis hoc ab vxoem. et nō vis hoc cred-
dere vxoem. et cū debeas in virtute prece-
dere vxoem tuam. qm̄ castitas virtus est
et tu sub vno imperu libidinis cadis. et
vis vxoem tuam victricē esse. et vict⁹ ia-
ces. et cū tu caput vxoem sis. precedit te
ad deum cui⁹ caput es vis tuam domus
caput deorsum pendere. caput em̄ mulie-
ris vir est. vbi autē melius viuit mulier q̄
vir. capite deorsum pendet domus si ca-
put est vir. melius debet viuere q̄ muli-
er. et precedere in omnibus bonis factis
vxoem suam. Hinc auctoritatibus mon-
stratur. q̄ adulter adulteram dimittere
non valet.

Unc autē queritur si ille qui di-
miserit vxoem suam causa forni-
cationis illa viuente aliā ducere
possit. Qđ autē hoc fieri non possit testa-
tur Augustinus in libro de bono coniu-
gali dicens.

Vinculum p̄iugij fornicatione nō po-
test dissolui.

Interueniente diuortio non abole-
t p̄federatio nuptialis. ita vt tibi p̄iuges
non sint etiā separati. cū illis etiā p̄mittit
adulteriū quibus etiā fuerint post suum
repudiū copulati. Idem de adulterinis
p̄iugijs libro secundo.

Nulla ratōne dissoluit p̄iugiū qđ se-
mel initum probatur. caplo. licite.

Quid in omnibus peccatis adulte-
rio est graui⁹. scđm̄ uanq̄ in penis obri-
net locū quem qđem primū h̄nt illi q̄ ab-
errant a deo. etiā si sobrie vixerint.

Qđ proposuisti. si mulier infirmata
te corrupta n̄ valuerit debitū reddere. qđ
eius faciet p̄iugalis. bonum esset si sic p̄-
maneret vt abstinentē vacaret. sed quia
hoc magnoz est. ille qui nō potest se cō-
tinere nubat magis. non tamen ei subsi-

Q. 1.
Diuortia
propter
fornicati-
onem

adulteriū
Clemēs

Diuortia
Brego.

dij opem subtrahat. quā infirmitas pre-
pedit. non tamen a detestabili culpa ex-
cluditur.

¶ Licet coniugium non negetur illi
cui vxor cum suo fratre dormierit. Cap-
itulo. quedam.

¶ Disiungatur et nunquam coniugio copule-
tur qui in quolibet subiectorum admiserit.
Capitulo si quis.

¶ Qui dormierit cum duabus sorori-
bus. et una ex illis antea vxor fuerit. neu-
tram ex ipsis beat. nec ipsi adulteri unquam
in coniugio copulentur.

¶ Cum nouerca vel filiastra vel sorore
sue vxoris dormiens ad coniugium puenire
non poterit. capitulo. si quis.

Nicolaus **¶** Ob infirmitatem vel dāna corpis cō-
iugia solui non licet. capitulo. si quis.

fabianus **¶** Furiosus et furiosa matrimonia tra-
here non possunt. Capitulo. neque.

Aug. **¶** Sterilem vxorem dimittere et cā secun-
ditatis aliam ducere: alicui non licet. c. mfi.

¶ Usque adeo inter viuentes maneant
iura nuptiarum. ut potius inter se sint
coniuges etiam separati quam cum his quibus
adheserunt. et paulo post manet inter vi-
uentes quoddam vinculum coniugale. quod
nec separatio. nec cum altero viro copula-
tio possit auferre sicut apostata anima ve-
lut de coniugio christi recedens. etiam fide
perdita sacramentum fidei non amittit.
quod in lauacro regenerationis accepit
redderet enim proculdubio redeunt. si
amisset recedens. Habet autem hoc quod
recessit ad cumulum supplicij non ad me-
ritum premij.

Q. 8. **¶** Cuiusmodi probatum sit. quod hic
vxorem suam dimittere et aliam ducere
non potest. Queritur si liceat
ei hac conditione peccare. ut infidelem ad
fidem adducat quod non posse fieri au-
gustinus affirmat in libro de adulterinis
coniugijs. ita dicens.

¶ Non debet aliquis a continentie voto
recedere etiam si infidelis christianam se
polliceatur. capitulo non.

Q. i. **¶** Quod autem propter impossibilitatem
reddendi debitum mulier a viro

suo separari non possit. auctoritate euange-
lica et apostolica probatur. sic enim christus ait in euange-
gelio. Nulli licet dimittere uxorem suam. ni-
si causa fornicationis. Hic ita respondetur. Coniugium
confirmat carnali officio. ut. s. probatum
est. Postquam vero officio confirmatum fuerit.
nisi causa fornicationis. non licet viro uxorem
dimittere. vel uxori a viro discedere. verum
antequam confirmet impossibilitas officij solu-
it vinculum coniugij.

¶ Licet mulieri alteri nubere quam ob fratri-
ginitatem vir cognoscere non poterit.

¶ Quod autem interrogasti de his qui matri-
monio iuncti sunt. et nubere non possunt. si ille
aliam vel illa alium ducere possit. de qui-
bus scriptum est. Vir et mulier si se coniun-
xerunt. et dixerit postea mulier de viro quod co-
ire non possit cum ea. si potest probare quod verum
sit per iustum iudicium accipiat alium. Si autem
ille aliam acceperit: separentur.

¶ De his qui maleficijs impediti coire
non possunt.

¶ Si per sortiarum atque maleficarum ar-
tes occulto. sed nunquam iniusto dei iudicio
permittente. et diabolo preparate percubitus
non sequitur horridi sunt. quibus ista eue-
niunt ut corde pertrito deo et spiritu humi-
liato sacerdoti de omnibus peccatis suis
puram confessionem faciant. et profusis lacrimis
et largioribus elemosinis. et orationibus
atque ieiunijs domino satisfaciant. et per exorcis-
mos ac cetera ecclesiastice medicine mu-
nimina ministri ecclesie tales quantum dominus
annuerit quod ab imelech ac domum eius abrae
oracionibus sanauit sanare procurat. quod si forte
sanare non potuerint separari valebunt. sed
postquam alias nuptias experierint illis in
carne viuentibus quibus iuncte fuerant
prioribus quos reliquerant. etiam si possibili-
tas percubendi eis reddita fuerit. reconcilia-
ri nequebunt. Sed in hoc videtur contrari-
um promissio. capitulo gregori. ibi enim post possi-
bilitatem redditam iubet separari ab eo cui se-
cundo nupsit. et redire ad primum. Nec
autem viuere eo cui secundo copulata fuerat
primo reconciliari non poterit.

¶ Quibus alicui uxorem dimittere nisi
causa discidium primum ecclesie probetur.

Divorciu
propter im-
possibili-
tatem coe-
di.

Grego.

Malefici
ati coire
nequeun-
tes.

Q. 2.

Capitula. seculares.

Ambro. Lex diuina prohibet virum uxorem dimittere: nisi causa certa fornicationis. capitulo. an quod.

Nicolaus papa Absque cause cognitione a viro suo dimissa: ad omnia restituatur. capitulo. historia

Nicolaus papa Nisi post restitutionem neque de coniugij federe. neque de adulterij crimine inter virum et uxorem iudicium est agendum. capitulo. siue.

Nico. pp Coniugia penitus interdicanf bis que suas coniuges occidunt. capitulo. interfectores

Uxoricide Non licet alicui uxorem suam adulteram occidere. capitulo. inter bec.

Pius pp Quicumque propriam uxorem absque lege et sine causa et certa probatione interfecerit. aliamque duxerit uxores. armis depositis publicam agat penitentiam. et si potuerit. et episcopo suo inobediens extiterit. anathematizetur quousque consentiat. eadem lex erit illi qui seniores suos interfecerit.

Stephanus papa .s. Admonere te cum lacrimis et multo gemitu cordis curamus fili astulpe. sed non filius debes dici. qui tam crudeliter homicidium perpetrasti. Nam occidisti uxorem tuam: partem corporis tui. legitimo matrimonio tibi sociatam sine causa mortis. non tibi resistentem non insidiantem quocumque modo vite tue. non inuenisti eam cum alio viro nefariam rem facientem. sed peritatus a diabolo et impio furore inflamatus latronum more atrocius eam gladio tuo crudelior omni bestia interemisti. et nunc pro mortis eius addis iniquitatem super iniquitatem filiorum tuorum improbe predo: qui matrem non pepercisti. filios tuos orphanos fecisti. inducere super eam vis mortis causam pro mortem per unum hominem homicidam. et reprobum restem inculcare vis mortuam quam nec euangelium nec ulla diuina humanaque lex vni testimonio etiam idoneo quempiam dampnat vel iustificat. quanto magis per istum flagitiosissimum et scelestum nec illa viva debuit dampnari. nec a te post eius mortem accusari. prius enim causa criminis subtiliter erat inuestiganda et tunc si ira fuisset inuenta secundum legis tramites

debut accipere ultionis vindictam. Nam si verum. quod absit. fuisset sicut ille adulter mentitus est. post septem annos penitentia peracta dimittere eam per approbatam causam poteras si voluisses. occidere in eam nullatenus debuisti. non enim vult deus mortem peccatoris. sed ut pueratur ad penitentiam et viuatur. Idcirco placeat tibi consilium nostrum. et hoc fac quod melius tibi leuiusque videri poterit. Misere anime tue. ut non sis tu inuidentis homicida. relinque quod propter te rogamus hoc malum seculum: quod te traxit ad tam immanissimum facinus. ingredere monasterium humiliter sub manu abbatis et multorum fratrum precibus adiutus. observa cuncta simplici animo que tibi fuerint impata. si forte ignoscat infinita misericordia dei peccatis tuis. et refrigeret animam tuam. prius quam crucieris perpetuis flammis. Hoc leuius et melius tibi esse cernissime scias. Si autem publicam penitentiam permanens in domo tua vel in hoc mundo vis agere quod peius tibi et durius et grauius esse non dubites. ita ut agere debeas exhortamur. ut omnibus diebus quibus penitere debes. vinum et oes siceram non bibas. carnem nunquam villo tempore comedas. preterquam in pascha. et in die natalis domini. in pane et aqua et sale penitentiam age. in ieiunijs et in vigilijs et orationibus. et elemosinis omni tempore perseuera. armis nunquam tangere. nec in quolibet loco litigare plumas. uxorem nunquam ducere. concubinam nunquam habere. nec adulterium committere audeas. in balneo nunquam laueris. in conuiujs letantibus nunquam te misceas. in ecclesia segregatus ab alijs christianis. post ostium et postes humiliter te repone. ingrediendum et egredientium suppliciter orationibus commenda te. communi one corporis et sanguinis domini cunctis diebus vite tue: indignum te existens. In ultimo tui exitus vite tue die. si merueris. pro vitatico. si sit qui tribuat tantummodo vermaliter ut accipias: tibi concedimus. Sunt et alia multa que tibi nimis durius et satis acius erant iuxta magnam pondus peccati infelix adiacenda. sed si becomia

que tibi misericorditer dicta sunt pfecto corde dño auxiliante feceris et custodie ris. pfidimus de immensa dei clementia remissionem habiurū te tuoz peccatoz et scdm dictū iusti boniqz pastoris resoluet te sancta ecclesia ab hoc vinculo peccati in terris. vt per spiritus gratiaz qui eam suo sanguine acquisiuit. solutus sis in celis. sin autem aliter feceris. et sancte matris ecclesie tam salubrem admonitionem despereris. ipse tibi sis iudex. et in laqueo diaboli quo teneris irrenitus permanebis. et sanguis tuus sup caput tuū nos alieni a psortio tuo p alioz fidelius salute deo opitulante omni sollicitudine nitimur desudare. et dñi misericordiam attentius quotidie implorare.

Yfido. Hoc ipsum qd canonū censura post pnia. vij. vij. annos penitētie remanere. in p̄tinū annoz q̄r statū precepit. et. vt in tractatu ordina doz de lapsis. nō electionē proprii arbi trij sancti patres. sed potius ex sententia diuini iudicij sanxerunt. Nam legitur qd **Maria** soroz **Aaron.** propbetissa dum detractionis aduersus **Moyse** incur risset delictum. illico stigmate lepre pculsa est. cūqz peteret **Moyse**: vt emūda retur. precepit eā dñs extra castra septez diebus egredi. et post emundationē rur sus eam in castra admitti. **Maria** ergo soroz **Aaron** caro intelligit sacerdotis q̄ dum supbie dedita sordidissimis cogita tionū maculat ptagijs extra castra septez diebus. hoc est extra collegiū ecclie. vij. annis proieciat. vt post emundationem viciorum loci vel pristine dignitatis reci p̄at meritum. Ad imitationem nanqz il lius dñice sententie **Dauid** de adulterio et homicidio rep̄bensus vni? hebdomo de ieiuniū in satisfactione admissi sceles ris deo legit obtulisse. Hinc etiaz ecclia stica psuetudine est vsurpatū. vt maioz criminū penitentia septez annoz spacio pdudat. nisi vel officij excellētia vl' crimi num magnitudo vulgarem psuetudinez excedens. veluti dum p̄tra naturā huma ne societatis parētib? vl' liberis vl' alijs eiusmodi personis impudice adberem?.

vel relicto naturali vsu p̄tra naturā more sodomia sodomitico fornicamur. vel vsqz ad coitū brutoz animalū plabimur pmissuz spa cium transcendere cogat.

¶ Penitētes matrimonia p̄trabere p̄ bibentur. caplo de his

¶ Ex indulgentia p̄iugia post p̄nias le gitimam non negent. caplo audiūmus

¶ Propter lapsuz iuuenilis incōninen tie non negent penitētibz licita p̄iugia Caplo in adolescentia.

Tractatus de penitentijs.

Nis breuiter decursis in q̄bus extra negocij finem aliquantu lum euagari sum? ad p̄posite cause questionē p̄tractandaz qua querit. Etrū sola cordis p̄tritione et secreta satisfactione absqz oris p̄fessione q̄sqz possit dō satisfacere redeam? Sūt enim quid dicunt quēlibet criminis veniā sine p̄fessione ecclesie. et sacerdotali iudicio posse promereri. Juxta illud ambro. sup lucam. Petrus doluit et fleuit. quia errauit vt homo. non inuenio quid dixerit. scio qd fleuit. lacrimas ei? lego. satisfac tionem eius non lego. Item **Johan nes** chrisosto. Lacrime lauant delictū. qd pudor est p̄fiteri. Itē pp̄beta. Sacri ficiū deo spiritus p̄tribulatus: cor con tritum et humiliatum deus nō despicias. Item. dixi p̄fitebor aduersum me iniusti nam meam domino: et tu remisisti impie ratē peccati mei. quod **Augustinus** expo nens ait. Magna pietas dei. vt ad solā p̄missionem peccata dimiserit. nondum pronuntiat ore. et tamen deus iam audit in corde. qz ipsum dicere quasi quoddam pronūtiare est. votum enim pro opere re putatur.

¶ Non solum qui manib? occidunt. sed etiam quoz psilio et fraude alij occidunt homicide probantur.

¶ Periculose decipiunt qui extimant eos tantum homicidas esse qui manibus hominē occidūt. et nō potius eos p̄ quoz psiliū et fraudem et exhortationē homines extinguit. Nā iudei nequa q̄ pp̄rijs ma nibus xp̄m occiderunt. sicut scriptum est.

sodomia Bestia litas.

Siritius papa

penitētes

Leo pp̄

Leo

Di. i.

p̄nia

p̄trino sola si va leat.

Petrus

Jobānes chriso. David.

Aug.

Aug. Homici de.

p̄fensio.

Passio christi nobis non licet interficere quem q̄ sed in illis mors dñi imputat. q̄ ipsi eū lingua interfecerunt dicētes Crucifige crucifige eum. Unde vnus euangelista dixit dñm esse crucifigū hora tertia. alijs hora sexta q̄ iudei crucifixerūt eum hora tertia lingua. milites hora sexta manib⁹: Qui ergo hominē tradidit ille interfecit eū. dñs dicente. **Matheus** peccatū habet qui me tradidit tibi. vnde ps. Filij hominū dentes eoz arma. ⁊ sa. et. l. e. gla. acu. Subijciant ergo se penitentie quoz cōsilio sanguis fundit. si veniam promereri volunt

Clementis papa homicidie dicebat. sicut enim homicidas interfectores fratrū. ita detractores quoq̄ eoz eos q̄ odientes homicidas esse manifestabat. ⁊ qui occiderit ⁊ q̄ odit fratres suum ⁊ qui detrahit ei pariter homicida esse demonstratur.

Micro. Omnis iniquitas et oppressio et iniuria iustina iudicium sanguinis est. ⁊ licet gladius voluntas dñi non occidas. voluntate tamen interficere homicidū facis.

Voluntatis Nunquid chaim cum dñs munus offerret. peremerat fratrem. ⁊ in fratricidium mente p̄ceptum deus prouid⁹ ante damnauit. vt illic cogitatio mala ⁊ p̄nitiosa p̄ceptio deo prouidente prospecta est ita ⁊ in dei seruis apud quos cogitaf et corda seru martiriū mente p̄cipif animus ad bonū taf deus. debet deo iudice coronaf. aliud est martirio animū deesse. aliud animo defuisse

Martiriū martirium qualem te inuenit dñs cum vocat. talem pariter et iudicat. quoniam ipse testatur et dicit. Et scient omnes ecclesie quia ego sum scrutator renū ⁊ cordis.

Furta Aug. Si propterea non facis furtū. quia times ne iudicaris intus in corde fecisti. reus furni teneris: ⁊ nil tulisti. Idem de libero arbitrio.

Non ideo minus delinquit cui sola deest facultas.

Aug. Si cui etiā nō p̄tingit facultas p̄cubendi cū p̄iuge aliena. planū in sit eū aliquo modo cupere. ⁊ si p̄as detur esse fa-

cturum nō minus reus est q̄ si in ipso facto deprehenderetur.

Aug. Sicut auctoritas testaf. voluntas remuneratur. non opus. voluntas enim in cordis p̄tritione. opus vero in oris confessione. luce clarius constat cordis contritione. non oris confessione peccata dimitti.

Aug. Hoc idem p̄batur auctoritate illa p̄phetica. In quatuorq̄ hora peccator fuerit p̄uersus ⁊ inge. ⁊c. Non em̄ dicitur. ore p̄fessus fuerit. sed t̄m: p̄uersus fuerit ⁊ ingemuerit vita viuet: ⁊ non morietur. Hinc etiam idem p̄beta ait. Scandite corda vestra ⁊ nō vestimēta. Ostendēs p̄tritionē cordis. que in eiusdē scissione intelligit. non in p̄fessione oris. que par est exterioris satisfactionis quam scissuram vestium nominauit. a parte totum intelligēs peccata dimitti. Hinc etiā ad eundem p̄betā ait dñs. Conuertimini ad me ⁊ ego p̄uertar ad vos. Conuersio aut̄ dicitur quasi cordis vndiq̄ versio. Si aut̄ cor nostrū vndiq̄ a malo ad deum vertit. morsue p̄uersionis fructū meret. vt deus ab ira sua ad misericordiaz p̄uersus peccati p̄stet indulgentiā. cui⁹ p̄mo p̄parabat vinctā. Unde dat̄ intelligi q̄ etiā ore tacere veniā p̄sequi possumus. Hinc etiā leprosi illi quib⁹ dñs p̄cepit vt ostenderēt se sacerdotib⁹ in itinere. ante q̄ ad sacerdotes venirent m̄dati sunt

Leptosi. Ex quo facto nimirum datur intelligi q̄ ante q̄ sacerdotib⁹ ora nostra ostēdam⁹ id est. peccata nostra p̄fiteamur. a lepra peccati mundamur. Hinc etiā lazarus viuus de monumento prodijt nō prius de monumento est educt⁹: ⁊ postea a dñs est suscitatus. sed lapide remoto quo monumentū claudēbat. in sepulchro reuixit et foras viuus prodijt. Hinc etiam vt dñs ostenderet q̄ nō sacerdotali iudicio sed largitate diuine gr̄e peccator emūdat̄ le-

Lazarus p̄sus tāgēdo m̄dauit. ⁊ postea vt sacerdoti sacrificiū ex lege offerret p̄cepit leprosus em̄ tangit: cū respectu diuine pietatis mēs p̄ctōis illustrata p̄pungit. vñ post minā negationē petrus. dñs eū respiciē

Aug.

p̄tritio p̄ sper.

p̄uersio quid est

Leptosi.

Lazarus

Penus

Dauid

Cōfessio necessa

te profudit amaras lacrimas. quibus culpā negationis sue diluit. leprosus se metipsum sacerdoti repūtat. dum peccatum suū sacerdoti penitens p̄fitef. sacrificiū ex lege offert dū satisfactionē ex ecclesie iudicio sibi imposita factis exequitur sed anteq̄ ad sacerdotē perueniat emū datur. dum per p̄tritionē cordis ante cōfessionem oris peccati venia indulgetur. Hinc etiaz medici negantur suscitare aliquem vt resuscitatus p̄fiteatur dum per prophetam dicitur. Nunquid medici resuscitabunt et confitebuntur tibi. Item. Mortuo vt auctoritas dicit. perit p̄fessio velut ab eo qui non est. Vñ penitens ille qui timore optate resurrectionis territus exclamemat. Dñe ne in furore tuo arguas me: neq; in ira tua corripas me. Postea supplicans aiebat. Saluū me fac p̄pter misericordiā tuam qm̄ nō est in morte qui memor sit tui. in inferno autem nullus tibi p̄fitebitur. Si ergo nullus p̄fitebitur tibi nisi resuscitatus. nemo aut̄ viuit eterne iebenne filius et perpetua damnatione dignus. patet q̄ anteq̄ quisq; p̄fiteatur peccatū a reatu sue peuaricationis quo eterna sibi debebant supplicia per gratiam interne compunctionis absoluit. Item. si anteq̄ quisq; p̄fiteatur a deo suscitatur. vel resuscitatus viuit. dum p̄fiteatur. vel post resurrectionem mortuus iterū est et p̄fitef. sed sicut anteq̄ resuscitaret mortuus p̄fiteri non poterat. sic post resurrectionem mortuus cum fuerit. confiteri non valet. Restat ergo vt resuscitatus viuat dum peccatum confitetur. ergo sola p̄tritio in qua fit resuscitatio tollit peccatum. Caplo porro. Sit itaq; p̄fessio ad ostensionem penitentie non ad impetrationem venie. et sicut circumcisio data est abrahe: in signum iusticie: non in causam iustificationis. sic confessio sacerdoti offertur in signum venie accepte. non in causam remissionis accipiende. Alij e contrario testant̄ dicentes. Sine confessione oris: et satisfactōe operis neminē a peccato posse mundari si tēpus satisfaciendi habuerit. Unde domi-

nus per prophetam ait. Dic tu iniquitates tuas: vt iustificeris. Item Ambro. in libro de paradiso.

Non potest quisq; a peccato iustificari: nisi peccatum ante fuerit confessus. Idem in sermone quadragesime. Ecce nunc tempus acceptabile adest. in quo p̄fessio animā a morte liberat. Confessio aperuit paradysum. p̄fessio spem saluandi tribuit. Vñ scriptura dicit. Dic tu iniquitates tuas: vt iustificeris. His v̄bis ostēditur. qz nō meref iustificari qui in vita sua peccata noluit cōfiteri. Illa ergo cōfessio nos liberat a morte que fit cum penitentia. Penitentia vera est dolor cordis et amaritudo anime pro malis que quisq; commisit vel consensit. Penitentia est preterita mala plangere. et plāgenda iterum non committere. Item iohannes os aureum.

Perfecta penitētia cogit peccatorē omnia libenter sufferre. in corde em̄ contritio. in ore confessio. in opere tota humilitas. hec est fructifera penitentia.

Idem nō potest quis gratiā dei celestis accipere. nisi purgatus fuerit ab omi sordē peccati per penitētie p̄fessionem per donum baptismi salutaris. Item aug. Nullus debite grauioris pene accipit veniam. nisi q̄lemcūq; et si longe minorem q̄ debeat penam soluerit. Ita enim impititur a deo largitas misericordie. vt non relinquatur iustitia discipline. Idem vincenno. Meminem putes ad errorem ad veritatem et a quocūq; se magno seu puo peccato ad correptionē sine penitētia posse transire.

Et venit inquit aaron et omēs presbiteri de israhel manducare panē auso cetero moysi in p̄spectu dei. omnia ergo q̄ faciunt sancti in conspectu dei faciunt. Peccatores aut̄ a conspectu dei fugiūt. Deniq; scriptū est qd̄. Adam postq̄ peccauit. fugit a conspectu dei. et interrogatus respondit. Audiui. inquit. vocem tuam. et abscondi me: quia nudus eram. Sed et chaim de fratriadio condemnatus a deo exiit.

David
Psal.

Ambro.

Omnia v̄a

David

Confessio
necessaria

Johānes
os aureū
Fuga a
deo

Adam
Aron.
retro
Adam

Chaim

Ambro. **S**erpens decepit me: et manducaui
 libro de **V**enialis culpa. qua sequit' p'fessio deli
 padiso. **croz.** Ideo non despata mulier. q' non re
 Serpens **ticuit** deo. sed magis p'fessa peccatu est.
Lua qua medicabil' sententia secuta est. bonu
 est p'denari in peccato. et flagellari in de
 licto. vt cum hominibus flagellemur. de
 niq' **cbain** qui voluit crimen negare. in
 dignus iudicat' est. q' puniret' in pecca
 to. sed remissus est sine p'scriptione pe
 ne. fortasse no' tam reus maiori crimine
Regatio patricidij q' sacrilegij. Illud em' p'misit
 in fratrem. q'd deo credidit mentiendum
Laym dicens. nescio. Nunquid ego custos fra
 tris mei sum. Et ideo accusatori diabolo
 eius accusatio reuerata est. vt cum eo et
 eius angelis flagellet. qui cu' hominib'
 noluit flagellan.
Leo pp **Q**uia misericordie dei nec mensura pos
 El' d'feri/ sumus imponere. nec ipa diffinire apud
 cordia do que nullas pat'f' moras venire p'uersio.
 mini. **Laplo** multiplex.
Hiero. **I**mportuna in euangelio mulier tan
 Abana/ dem meruit audiri. et clauso cum lens bo
 nea. **stio** media licet nocte ab amico amicus
Oratio panes tres accepit. deus ipse q' nulli' in
 Peniten tra se superari viribus potest. publicani
 ua. precibus vincatur vel superat. Illumue ci
 El' d'ia dei uitas que peccato perijt. fletibus stetit.
 Illumue **Quorsuz** ista tam longo repetita p'cipio
 videlicet. vt paru' magnus aspicias. vt
 diues pastor morbidaz ciuem non p'tem
Larro. uas. **C**hristus i paradysum de cruce ena
 latronem tulit. et ne quis aliquando sera
 conuersionem putaret. fecit homicidij pe
 nam martiriu. **C**hristus inqu' p'dig'u
 filiu reuertent' lerus amplectit'. et nona
 gintanou' pecudibus derelictis. vna oui
 cula que rem'atit humeris boni pastoris
 aduehit. vbi no' peccator intelligens vul
 nus suum tradet medico le curand'u. ibi
 non est virga necessaria. sed spiritus le
 nitans. Voluissent inquit si potuissent si
Biego. ne sine viuere: vt potuissent sine sine pec
 care osidunt. qz in peccato semp viuere
 cupiunt. qui nunq' desinunt peccare dum
 viuunt. ad magna ergo iustitia iudican
 tis pertinet vt nunq' careant supplicio.

qui in hac vita nunq' voluerunt carere
 peccato. Deniq' vt peispicue appareat
 nemine sine p'fessione mundari. ab ipsi'
 humani generis principio sumam' exoz **Confessio**
 diu. peccato trasgressionis p'rim parctis **necessaria**
 corrupti a d'no sunt requisiti de culpa. **Adam.**
 vt peccatum quod transgrediendo com
 miserant. confitendo delerent **Serpens**
 autem de culpa requisitus non est. quia
 per confessionem non reuocabatur ad vi
 tam. **C**hain quoq' cum p'ime p'uarica **C**hain
 toni fratricidiu addidisset simaliter a do
 mino de culpa requisitus est. duz dicitur
 ei. vbi est abel frater tu'. sed quia super
 bus peccatum suum cofiteri noluit. poti
 us medaciter negado deu' falleret cona
 tus est dicens. Nunquid custos fratris
 mei sum ego. indignus venia iudicatus
 est. unde in desperationis profundum
 mersus est: dum ait. **M**aior est iniqui
 tas mea q' vt veniam merear. vagus et
 profugus exijt a facie d'ni. significas eos
 qui peccata sua p'fiteri dissimulant respe
 ctu diuine miserat'nis indignos haberi
Reges quoq' q' ignor'ntia ducti in abra
 ham deliquerat. non nisi eodem orante **Abraham**
 sanari meruerunt. In quo figuratur q'
 passiones morum non sanant. nisi orati
 onibus ecclesie. **M**oyse quoq' precepit **Moyse**
 d'ns. vt lepra siue in cute. siue in domo. si
 ue in veste. siue in crine appareret. sacer
 doti ostenderet. et iuxta eius arbitriu se
 pata eius iudicio p'taminaret. vel mun
 daret **Saul** quoq' cu' a spiritu maligno **Saul**
 veraret non poterat ad sane mentis offi
 ciu redire. nisi prius dauid psalteriu arri
 peret: et coram deo psalleret. et ita ab eius
 verat'oe cessaret diabolus. In quo my
 stice ostendit. q' quicumq' diabolo pro
 pter peccata macipat. ab eius d'no eripi
 non valet. nisi dauid. id est. ecclesia psal
 teriu accipiat et cora eo psallat. id est. spi
 ritualis gratie eum particip' faciat. et sa
 lubriter admonendo et pie pro eo orado
 et ex'pla boni opis sibi p'b'edo diabolu
 ab iuisibili ei' verat'oe p'pescat. **David**
 quoq' cu' adulteriu p'mississet et homicidi
 um. non ante audiuit a p'pheta trasstulit

Alba
 Minu
 Habu
 odono
 Joba
 baptis
 Cbiff
 Socru
 Simon
 Lepro
 David
 Cecu

a te peccatum tuum dñs. anteq̄ ipsi
 peccatum confiteretur. prius enim pro
 phete peccatū rodarguenti p̄fessus est.
 ⁊ postea audiuit. transtulit dñs peccatū
 tuum a te. **Elchab** quoq; cum de innocē
 tis sanguinis effusione sententiam com
 minantis dei audiret: induit seipsum cili
 cio. satisfaciens deo per penitentiā. **Uti**
 dñs ad **Heliam** ait **Qm̄** achab reuerit̄
 est faciem meam. non inducam malū in
 dieb; ei;. **Minuue** cū audirēt ad huc. xl
 dies ⁊ minuue subuerteret. **Ex** edicto re
 gis ⁊ principū penitentiā egerunt: dicē
 tes. **Quis** scit si p̄uertat ⁊ uiuat. ⁊ igno
 scat deus. ⁊ relinquat post se benedictio
 nem. hac humilitate ⁊ satisfactōne immi
 nentem subuersionē euadere meruerunt
Quorū exemplis euidenter ostendit̄. q̄
 nullus a deo p̄sequat̄ veniaz. nisi primū
 satisfecerit sibi per penitentiā. **Abuch**
odonoz. quoz quoq; p̄pter supbā suā a rō
 nabili mente in bestialem animum com
 mutatus est. atq; a regno suo profugus
 recedens. non ante regnum recepit qm̄
 p̄uersus deum predicauit. deniq; plebs
 israhelitica ob culpā sue transgressionis
 captiuitati tradita non ante liberari me
 ruit q̄ sua peccata p̄fitens danielis ⁊ ali
 orum sanctorū precibus veniam accepit
In euangelio quoq; uenientes ad **Joh**
bannem ut baptizarent: ab eo baptisimo
 penitentie primū p̄fitebant̄ peccata sua
Ostendentes q̄ quisq; debet peccata
 sua damnando p̄fiteri ⁊ inuouationem
 melioris uite promittere. si regeneratio
Christus nis desiderat gratiam accipe. **Christus**
 quoq; legis alios suscitasse a mortuis. ali
 os a lepra mundasse. alios illuminasse.
 aliorū mēbra paralisi dissoluta ⁊ solidas
 se. **Omniū** tamen sanitatē petiit p̄prie
 uocis vel amicorū legis p̄cessisse. **Luca**
 enim referente didicim;. q̄ pro **soaru** pe
 tri prius rogatus est q̄ eam sanitati red
 deret. **Zeprosus** uero ille quem dñs de
 scendens de monte mundauit. prius cla
 mauit ad eum: dñe: si vis potes me mū
 dare. quem postea tangendo mundauit
Cecus **Cecus** quoq; cū clamaret ad **leu.** **Adise**

rere mei fili dauid. interrogauit eū **Jhe**
sus. **Quid** vis ut faciā tibi: ait. **Raboni**
 ut uideā lumē. **Tres** quoq; mortuos au
 diuit. quos aliorū orōnib; reddidit uite.
Quartū quoq; discipulo nuntiāte audi
 uit. sed qz defuerūt uiuū q̄ pro eo p̄caren
 tur: resuscitari non meruit. **Quib;** nimirū
 exemplis euidentissime dat̄ intelligi
 q̄ ille quem grauioris culpe macula infi
 cit. nisi p̄fessione p̄prij oris. uel ecclesie in
 tercessione suffragāte sanari nō poterit.
Hinc penitens ille q̄ prius tacendo pec
 cata flagellari meruerat. postea corrept̄
 dicebat. **Qm̄** tacui inueterauerunt ossa
 mea dum clamarem tota die. **Hinc** **chri**
stus ex persona mēbroz ait. **Non** absor
 beat me p̄fundum. neq; uigeat sup me
 puteus os suum. **Quod** **augustinus** ex
 ponit dicens. **Puteus** est humane iniq̄
 ratis p̄funditas in quem si cecideris. nō
 claudet sup te os suū. si tu non claueris
 tuū. **Confitere** ergo. ⁊ dic. **De** p̄fundis
 clamaui ad te dñe. ⁊ euades. **Claudet**
 super illuz dñs qui in profundo contem
 nit. a quo mortuo uelut ab eo qui nō est
 perit confessio. **Hinc** idem propheta ait
Introite portas eius in p̄fessione osten
 dens ad portas misericordie non nisi p̄
 p̄fessionem peccati aliquē posse attinge
 re. **Hinc** etiam beatus **Johānes** bap
 tista ⁊ saluator noster exordium predica
 tionis sue a penitentiā sumpserūt dicētes
Penitentiā agite: appropinquabit enī
 regnū celoz. **Ostendentes** ad regnū ce
 loz neminē posse attingere. nisi primum
 p̄ penitentiā deo curauerit satisfacere.
Hinc etiā in actibus ap̄loz legis. q̄ cre
 dentes ueniebāt ad ap̄los annūciantes
 actus suos. **Ex** his omnibus facile mon
 stratur. sine p̄fessioe nullum ueniā posse
 promereri **Item** **aug.** in sermone de pe
 nitentiā.
Non sufficit mores in melius com
 mutare. ⁊ a preteritis malis recedere. ni
 si etiam de his que facta sunt. satisfaciat
 domino per penitentiā dolorem. per hu
 militatis gemitū. per contriti cordis sa
 crificium. cooperantibus elemosinis. et

Tres mor
tu.

David

Psal.

Psal.

Johānes
baptista.
Ebristi p̄
dicatio.
Pnia

Aug.
Saulsa

cuo

essio
lana
dam.

peni

aim

Elchab

Minuue

Abuch
odonoz.

abā

ysca

Johānes
baptista

Socrus
simonis
Zeprosus

uid

Cecus

ieiunans. Item Ambro. Illoquit dñs mu-
 tare sententiã. si tu noveris emẽdare de-
 lictũ. Item leo papa Aliud quidem est
 debita iusticie reposcẽ. aliud ppria pfe-
 ctionis amore p̄tẽnere. Illicitoꝝ veniã
 postulantẽ oportet etiã a multis licitis
 abstinere. dicente ap̄lo. Omnia michi li-
 cent: sed nõ omnia expediunt. unde si pe-
 nitens habeat cãm quã negligere forte
 nõ debeat. melius expectet ecclesiasticũ q̄
 forense iudiciũ Item hiero. in malachia
 Qui sanctus sacerdos est. ⁊ comẽ-
 dit in pasca dñi. accingat balibeo castita-
 tis. ⁊ audiat cum aplis. Sicut lumbi ve-
 stri precincti. ⁊ lucerne ardentẽs in mani-
 bus vestris. Qui autẽ peccator est ⁊ quẽ
 remordet propria p̄scientia. cilicio peni-
 tentie accingatur. ⁊ plangat vel propria
 delicta vel populi. ⁊ ingrediat ecclesiam
 de qua propter peccatũ fuerat egressus.
 et cubet vel dormiat in sacco. vt preteri-
 tas delicias per quas deum offenderat
 vite austeritate p̄penset. Item in amos
 propheta.

Conscien-
tia.

Si agim̄ penitentiã. ipsam quoq̄
 sue penitebit sententia. Rursus iuxta eũ
 dem. Promittit p̄spera. si penitentiam
 egerim̄. q̄ si negligentia dissoluamur. ⁊
 illũ penitebit sponsionis. p̄missaq̄ mu-
 tabit. cui rei exemplũ samariã ⁊ hierusa-
 lem habere possim̄: us. quoz alij de im-
 minentibus supplicijs liberati sunt. alij
 que patribus promissa fuerãt pdiderũt
 Item sup̄ Daniel. m.

Quamobrem p̄silium meũ placeat
 tibi. ⁊ peccata tua elemosinis redime. et
 iniquitates tuas in misericordijs pauperũ
 elemosina si forte ignoscat deus delictis tuis. Si p̄-
 dixit sententiã que mutari non p̄t. quo-
 modo hortat ad elemosinas pauperũ et
 misericordiã vt dei sententia p̄mutetur.
 ezechias qd̄ facile soluit exemplo regis Ezechie.
 quem ysaias dixit esse morturũ. ⁊ ninui-
 tarũ quibus dictũ fuerat. ad huc. xl. dies
 sunt: ⁊ nimue subuertet. ⁊ tamen ad pre-
 ces Ezechie ⁊ nimue dei sententia mu-
 tata est. Rursus bona agẽt se asserit pol-
 liceri indulgentiã. alioq̄n ⁊ in reuerentiã

loquitur deus se mala mutari sup̄ gentes
 ⁊ si bona fecerit miasas in clemenciã con-
 mutare. rursũ asserit polliceri ⁊ si male fe-
 cerit. dicit suam mutare sententiam non
 in homines. sed in opa que mutata sunt.
 Neq̄ est deus hominibus irascitur. sed
 vicijs que cũ in homine non fuerint neq̄
 q̄ punit quod mutatu est. dicam̄ quidẽ
 ⁊ aliter: Fecit itaq̄ nabuchodonosor rex
 iuxta danielis p̄silium misericordias in pau-
 peres: ⁊ idcirco vsq̄ ad mensem. xij. in
 eo dilata est sententia. Sed q̄ postea em-
 bulans in aula babilonis gloriã. ⁊ dicit
 Nonne hec est babilon magna quã edi-
 ficavi in domo regis ⁊ in robore fortitu-
 dinis mee ⁊ gloria nominis mei. bonum
 misericordie pdidit malo sup̄bie. forsitã
 ignoscer deus delictis tuis. Quã beatus
 daniel p̄sciens futuroꝝ de sententia dei
 dubitet rem temeraria faciũt q̄ audacter
 peccantibus veniã pollicent̄ Et tñ scien-
 dum est q̄ Nabuchodonosor regi bona
 opera facienti venia repromittit.

Ira dei
in vicijs
nõ in ho-
mines

Nabuch
odonosor

Sup̄ mibus scelerib̄ damasci. ⁊ su-
 per quattuor nõ p̄uertam eũ. Furta tro-
 pologiam hoc possum̄ dicere. Primum
 peccatũ est cogitasse que mala sunt. Se-
 cundũ cogitationibus acq̄uisse p̄uersis
 Tertiuẽ qd̄ mente decreueris ope p̄ple-
 uisse Quartũ post peccatũ non agere pe-
 nitentiã. ⁊ suo sibi p̄placere delicto.

Se
nim
Am
Lle

Hiero.
Amos

Peccatũ

Secũda post naufragiũ tabula est
 culpã simplr p̄fiteri. Imitari estis erran-
 tem. amantini ⁊ correctũ. Erramus iu-
 uenes. emendemur senes. iungamus la-
 chrimas. ⁊ gemitus copulemus.

Hiero.

pmittio

Quia diuinitatis natura est clemẽs
 ⁊ pia. magisq̄ ad indulgentiã q̄ ad vin-
 dictã prona q̄ nõ vult mortẽ peccatorũ
 sed vt p̄uertat ⁊ vinat. Si quis post la-
 plum peccatoꝝ ad veram penitentias se
 conuertit. cito a misericordie iudice veni-
 am impetrabit.

Miseri-
cordia di

Predigerat hieremias. lxx. annos
 desolationis tẽpli: post rursus veniret
 populus in iudeã. ⁊ reedif. caret tibi tem-
 plum ⁊ hierusalem. que res non facit da-
 melẽ negligentẽ. sed magis p̄uocat ad

Hiero.
Hnla

Megligẽ-
tia.